

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ *EMAS*, ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ, ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ.

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

Περίληψη

Η αιεφόρος-βιώσιμη ανάπτυξη ως όρος έχει κυριαρχήσει σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, τόσο στον τομέα διαμόρφωσης πολιτικών και θέσπισης κανονιστικών κειμένων για το περιβάλλον όσο και στη διαμόρφωση των περισσότερων τομεακών πολιτικών συνιστώντας καθοριστική παράμετρο την διαχείριση του περιβάλλοντος ως «όχημα» οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης με την παράλληλη ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων. Η έννοια της ισόρροπης ανάπτυξης από αισιόδοξο όραμα μετουσιώθηκε σε διεθνείς δεσμεύσεις, θεσπίσθηκε ως πρωτεύων στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα και υιοθετήθηκε από την Ελληνική Πολιτεία, μέσω μιας σειράς Προγραμμάτων και Δράσεων. Η υιοθέτηση πρακτικών προς την 'αιεφορία' αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία, η οποία στοχεύει στην διάρθρωση κατευθυντήριων αρχών στην παραγωγή πολιτικών ώστε να προάγουν ισόρροπα τους τρεις πυλώνες της: οικονομία – κοινωνία – περιβάλλον. Μία εκ των δράσεων για την περιβαλλοντική διαχείριση είναι η εγκατάσταση προτύπων Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, όπως σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης με σκοπό τη βελτίωση των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων. Τέτοια εργαλεία περιβαλλοντικής διαχείρισης, είναι τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα πιστοποίησης ποιότητας, ως προς την περιβαλλοντική πολιτική όπως το *ISO* και το *EMAS*. Το ΣΠΔ του *EMAS* και η διαδικασία εφαρμογής του σε έναν Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως η Κοινότητα Μακρινίτσας, είναι το αντικείμενο εξέτασης στην παρούσα εργασία. Σκοπός είναι η καταγραφή της διαδρομής των ΣΠΔ γενικά και ειδικά του *EMAS* ως προς την καθιέρωση της ανάπτυξης και εφαρμογής του, ως έννοιας, διαδικασίας και αποτελέσματος βασισμένου στις αρχές της αιεφορίας, σε παγκόσμιο, κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται μία παρουσίαση της μεθοδολογίας εφαρμογής του *EMAS*, θίγοντας τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές, στην περίπτωση εφαρμογής του, σε έναν «μικρό» ΟΤΑ, την Κοινότητα Μακρινίτσας, στο βουνό του Πηλίου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Αιεφόρος/Βιώσιμη Ανάπτυξη, Περιβάλλον, Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ), ISO, EMAS, Περιβαλλοντική Πολιτική, Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης*

Abstract

The sustainable-viable growth as term has dominated in world, European and national level, so much in the sector of configuration of policies and establishment of lawful texts on the environment what in the configuration of most sectoral policies recommending decisive parameter the management of environment as "vehicle" for the economic and social growth with the parallel rational management of natural resources. The significance of balanced growth by optimistic vision was transubstantiated in international engagements, was established as being first objective of European Union for the first decade of 21st century and was adopted by the Greek State, via a line of Programs and Action. The adoption of proceeding to the aeiforia constitutes a complex process, which aims in the structure of governing beginnings in the production of policies so that they promote harmoniously her three pylons: economy - society - environment. An action, in order for achieving environmental management is the installation of models of Systems of Environmental Management in enterprises and organisms, as in Organisms of Local Government aiming at the improvement of their environmental records. Such tools of environmental management are the internationally recognized models of certification of quality as for the environmental policy as the *ISO* and the *EMAS*. Implementing

EMAS and its process in a local authority, such as the Community of Makrinitza is examined in this work. The aim is to record the path of the EMS in general and especially of *EMAS* towards the establishment of the development and implementation, as a concept, process and outcome based on the principles of sustainability at the global, EU and national level. Moreover, this paper present a methodology for the application of *EMAS*, addressing the advantages, disadvantages, opportunities and threats in case of application in a "small" spatial area, as the Community of Makrinitza in the Pelion mountain.

KEY WORDS: *Sustainability / Sustainable Development, Environment, System of Environmental Management, ISO, EMAS, Environmental Policies*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	2
Abstract	2
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	4
1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΈΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	8
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :	11
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	11
3.1 ΓΕΝΙΚΑ	11
3.2 Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ EMAS	14
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :	20
ΤΑ ΕΠΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ (EMAS)	20
4.1 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ (EMAS)	20
4.2 ΒΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ EMAS	23
4.2.1 Περιβαλλοντική Πολιτική	25
4.2.2 Περιβαλλοντική Ανάλυση	26
4.2.3 Περιβαλλοντικοί Στόχοι & Πρόγραμμα	27
4.2.4 Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης	27
4.2.5 Περιβαλλοντικός Έλεγχος	29
4.2.6 Περιβαλλοντική Δήλωση	29
4.2.7 Περιβαλλοντική Επικύρωση και Καταγραφή	30
5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ:	31
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ EMAS ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΟΤΑ), ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΙΘΑΝΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ, ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	31
5.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ & ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΕ ΟΤΑ	31
5.1.1 Περιγραφή του υπό εξέταση ΟΤΑ, την Κοινότητα της Μακρινίτσας	32

5.2 ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ / ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ EMAS	35
5.2.1 Συγκρότηση Ομάδας Εργασίας/Συντονισμού σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης	35
5.3.2 Συγκρότηση Ομάδας Εργασίας/Συντονισμού στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας	36
5.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	38
5.3.1 Περιβαλλοντική Επισκόπηση σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης	39
5.3.2 Περιβαλλοντική Επισκόπηση στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας	47
5.4 ΑΡΧΕΙΟ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	51
5.4.1 Αρχείο Νομοθεσίας σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης	51
5.4.2 Αρχείο Νομοθεσίας στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας	52
5.5.1 Εκπόνηση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης	54
5.5.2 Εκπόνηση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας	57
5.6 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	60
5.6.2 Ανάπτυξη Περιβαλλοντικού Προβλήματος, στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας	61
5.7 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	63
5.7.2 Ανάπτυξη του ΣΠΔ στην Περίπτωσης Εφαρμογής του, στην Κοινότητα Μακρινίτσας	65
6. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :	66
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	66
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	69
ΈΝΝΟΙΕΣ & ΟΡΙΣΜΟΙ	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71
ΕΛΛΗΝΙΚΗ & ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71
ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	72

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή μας, οι ανθρώπινες δραστηριότητες δημιουργούν πολύ σοβαρές επιπτώσεις στο φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον. Όλοι οι φορείς και το κοινωνικό σύνολο φέρει ευθύνη για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και για αυτό το λόγο όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές θα πρέπει να συμμετέχουν και να προσπαθούν για την βελτίωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που προέρχονται από τις ανθρώπινες δράσεις. Έτσι εκτός από τη συμμετοχή των πολιτών και των φορέων στα περιβαλλοντικά ζητήματα, είναι απολύτως απαραίτητη η τεχνική και επιστημονική κατάρτιση για τη χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής. Η χρήση μερικών περιβαλλοντικών εργαλείων και πρακτικών, όπως η πιστοποίηση μιας επιχείρησης ή ενός δημοσίου φορέα με ένα Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, επιφέρει μια σημαντική προσπάθεια για μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις δημιουργημένες δραστηριότητες τους.

Μια σειρά από σχήματα και πρότυπα για την πρακτική ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης κατά τη λειτουργία επιχειρήσεων και φορέων σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, απαντάται σήμερα στην Διεθνή και Ευρωπαϊκή βιβλιογραφία. Τα σχήματα αυτά διακρίνονται σε δυο κατηγορίες, σε εκείνα που επιδιώκουν συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων και συνδέονται με διαδικασίες διοίκησης και οργανωτικές δομές (**Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ή ΣΔΠ**) και σε εκείνα που αποβλέπουν στην εφαρμογή βέλτιστων τεχνικών λύσεων στους τομείς της πρόληψης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οικολογικά σήματα και περιβαλλοντικές σφραγίδες). Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τη μεθοδολογία εφαρμογής του *EMAS* γενικότερα και εξειδικεύεται στην εξέταση του ενδεχόμενου εφαρμογής του ΣΠΔ – *EMAS* σε έναν «μικρό» Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), την Κοινότητα Μακρινίτσας, στο βουνό του Πηλίου.

Τα ΣΔΠ που δίνουν βάρος στην περιβαλλοντική διάσταση είναι πάνω από εκατό (100) παγκοσμίως, αλλά τα δύο πιο αναγνωρισμένα είναι το *EMAS* και το *ISO 14001*. Η επιλογή του *EMAS* απέναντι στο *ISO 14001* δικαιολογείται από το γεγονός ότι είναι ευρωπαϊκό πρότυπο και προωθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) σταθερά μέσω της πολιτικής της και είναι πιο απαιτητικό, ποιοτικό και καινοτόμο από το *ISO 14001*.

Η δομή της παρούσας εργασίας συνοψίζεται στα τέσσερα υποκεφάλαιά της, που πραγματεύονται τα ακόλουθα:

- ⇒ Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στην έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης και το συσχετισμό της εννοίας αυτής με την ανάγκη που προκύπτει για την εισαγωγή και εφαρμογή των Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.
- ⇒ Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται ανασκόπηση στα χαρακτηριστικά των ΣΠΔ, παρουσιάζοντας τα οφέλη από την εφαρμογή αυτών. Επιπλέον, αναλύονται οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των ΣΠΔ *ISO14001* και *EMAS*, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στο υπό εξέταση Ευρωπαϊκό Σύστημα.
- ⇒ Στο τέταρτο κεφάλαιο αναπτύσσεται η μεθοδολογία εφαρμογής του ΣΠΔ *EMAS* γενικότερα σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο φορέα, οργανισμό ή επιχείρηση που επιθυμεί να λάβει την εν λόγω πιστοποίηση. Παρουσιάζονται συνοπτικά οι σκοποί και οι στόχοι του Κανονισμού, καθώς και τα επτά στάδια εφαρμογής του *EMAS* και εξετάζονται

- ⇒ Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται συνοπτικά ένας οδηγός εφαρμογής των τεσσάρων πρώτων σταδίων εφαρμογής του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης EMAS σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Σε κάθε υποκεφάλαιό του, γίνεται αρχικά ανάλυση των διαδικασιών εκπόνησης του ΣΠΔ γενικά σε οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης και στη συνέχεια, πραγματοποιείται μία προσέγγιση σε ένα «μικρό» ΟΤΑ, την Κοινότητα της Μακρινίτσας του Νομού Μαγνησίας, θίγοντας τα προβλήματα και τα οφέλη που ανακύπτουν από την πιθανή εφαρμογή του.
- ⇒ Τέλος στο τελευταίο κεφάλαιο συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα, που εξάγονται από την εκπόνηση της εν λόγω διπλωματικής εργασίας.

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΈΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη αναφέρεται στην οικονομική ανάπτυξη που σχεδιάζεται και υλοποιείται λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα. Γνώμονας της αειφορίας είναι η μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον. Η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει ανάπτυξη των παραγωγικών δομών της οικονομίας παράλληλα με τη δημιουργία υποδομών για μια ευαίσθητη στάση απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και στα οικολογικά προβλήματα. Η βιωσιμότητα υπονοεί ότι οι φυσικοί πόροι υφίστανται εκμετάλλευση με ρυθμό μικρότερο από αυτόν με τον οποίο ανανεώνονται, διαφορετικά υφίσταται περιβαλλοντική υποβάθμιση. Θεωρητικά, το μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης είναι η ανικανότητα του οικοσυστήματος να υποστηρίξει την ανθρώπινη ζωή (οικολογική κρίση) (Δημητρόπουλος, 2004).

Οι λέξεις «αειφορία» και «βιωσιμότητα» λοιπόν είναι τόσο γενικές και δέχονται τόσες πολλές ερμηνείες, που τελικά ο ορισμός τους καταλήγει να εξαρτάται κάθε φορά από την άποψη των ατόμων που τις σχολιάζουν ή ερωτώνται για αυτές. Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η βελτίωση της ποιότητας της ζωής μέσα στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητας των υποστηρικτικών οικοσυστημάτων (IUCN, 1991).

Βιώσιμη είναι η κοινωνία, που μπορεί να υπάρχει για γενεές και γενεές, που μπορεί να βλέπει αρκετά μακριά, που είναι αρκετά ευέλικτη και σοφή, ώστε να μην υπονομεύει ούτε τα φυσικά, ούτε τα κοινωνικά της υποστηρικτικά συστήματα (Meadows et al., 1995). Βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει να βασίζονται οι αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές πολιτικές σε μία ανάλυση κόστους-οφέλους και σε μία προσεκτική οικονομική ανάλυση που θα ενδυναμώνει την περιβαλλοντική προστασία και θα οδηγεί σε αυξανόμενα και διατηρήσιμα επίπεδα ευημερίας (World Bank, 1992). Μετά τον ορισμό και την σχετική αποσαφήνιση του όρου, έχει μεγάλο ενδιαφέρον η ιστορική διαδρομή της έννοιας και πως προέκυψε το ενδιαφέρον για μια αειφορική διαχείριση σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του πλανήτη.

Κατά τα πρώτα έτη της οικοδόμησης της Ευρώπης, τα θέματα του περιβάλλοντος δεν χαρακτηρίζονταν ως ζητήματα υψηλής προτεραιότητας, για τις δημόσιες αρχές και τους οικονομικούς παράγοντες. Οι ανησυχίες για το περιβάλλον, σε επίπεδο Κοινότητας έκαναν την εμφάνισή τους στις αρχές της δεκαετίας του '70 και αποτέλεσαν το κίνητρο για πρωτοβουλίες σε αυτόν τον τομέα. Κατά τη διάσκεψη κορυφής του Παρισιού τον Ιούλιο του 1972 οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων αναγνώρισαν ότι στο πλαίσιο της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο περιβάλλον. (Συνθήκη του Άμστερνταμ, www.europa.int.) Η συνάντηση αυτή, αποτέλεσε το σήμα εκκίνησης για την δρομολόγηση του πρώτου Προγράμματος Δράσης για την περίοδο 1973-1976, το οποίο καθόρισε το πλαίσιο της κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον. Ακολούθησαν άλλα πολυετή προγράμματα του ίδιου τύπου, τα οποία κατέληξαν στην έγκριση σειράς Οδηγιών σχετικά με την προστασία και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Καθοριστικής σημασίας μεταρρύθμιση στον τομέα του περιβάλλοντος, αποτέλεσε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) το 1987, στην οποία και αφιερώθηκε ιδιαίτερο κεφάλαιο στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η αναγνώριση της ανάγκης για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας σε άλλες πολιτικές, με στόχο την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης, εισήχθη στο Ευρωπαϊκό τραπέζι των διαπραγματεύσεων, με τη θέσπιση της ΕΕΠ. Εφεξής, μια σειρά συναντήσεων άρχισε να αναδεικνύει την «ιδέα» αυτή που με τη πάροδο του

χρόνου αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη βαρύτητα. Η *Συνθήκη του Άμστερνταμ* (1997), η *διαδικασία του Κάρντιφ* (1998), το *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ* (2001), αποτελούν από τους σημαντικότερους σταθμούς στην εξέλιξη της επιδιωκόμενης Αειφόρου Ανάπτυξης από ένα αισιόδοξο όραμα, σε ουσιαστικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Λισσαβόνα 1999), υποστηριζόμενο πλέον από μια σειρά επιμέρους προγραμμάτων και δράσεων (6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον 2001-2010, Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη).

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για την Ευρώπη. Η αρχή της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής μέριμνας αναγνωρίζει ότι η περιβαλλοντική πολιτική δεν είναι σε θέση να επιτύχει από μόνη της τις περιβαλλοντικές βελτιώσεις που είναι αναγκαίες για την Αειφόρο Ανάπτυξη. (COM(2004) 394 τελικό). Επομένως, μακροπρόθεσμη πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί η πλήρης ενσωμάτωση του τρίτου πυλώνα της αειφόρου ανάπτυξης, του περιβάλλοντος, σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές. (Διαδικασία του Κάρντιφ, www.europa.eu.int)

Στο ασαφές και πολύπλοκο πλαίσιο μιας επερχόμενης Παγκόσμιας Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης, η ΕΕ αποτελεί αναμφισβήτητα μια δύναμη προόδου στην κατεύθυνση της Αειφόρου Ανάπτυξης. Παρά τις σημαντικές καθυστερήσεις και υπαναχωρήσεις που καταγράφηκαν στη διάρκεια της δεκαετίας που μεσολάβησε από τη Διάσκεψη του Ρίο, οι αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης έχουν αποτυπωθεί σε όλα τα επίσημα κείμενα της ΕΕ, ενώ τελευταία αναπτύσσεται ένα συνεκτικό πλέγμα δράσεων και πολιτικών που επιχειρούν να δώσουν ουσιαστική υπόσταση στο όραμα της αειφορίας. (ΕΚΠΑΑ, εισηγητικό κείμενο, 2002) Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρεί σήμερα να δράσει ως παγκόσμιος ηγέτης με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές πολιτικές της περιλαμβάνονται ανάμεσα στις πιο σημαντικές και συνεκτικές στον κόσμο, καθώς δεν πρόκειται απλά για επιχειρησιακά σχέδια ή νομοθετήματα που απλώς σπαταλούν χαρτί. Αντίθετα, τα σχέδια οδηγούν κατά κανόνα, σε εκπόνηση πολιτικών και επιτυγχάνεται πρόοδος σε επιστημονικό επίπεδο.

Σύμφωνα με μία ερμηνεία της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης, το απόθεμα του φυσικού κεφαλαίου δεν πρέπει να φθίνει με την πάροδο του χρόνου. Η υπόθεση όμως πως το απόθεμα του φυσικού κεφαλαίου πρέπει οπωσδήποτε να διατηρείται σταθερό είναι «άκαμπτη» και σε πολλές περιπτώσεις μη ρεαλιστική. Η υπόθεση αυτή ισχύει περισσότερο στην περίπτωση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων και λιγότερο ή καθόλου στην περίπτωση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Οι έννοιες της **ισχυρής βιωσιμότητας** (strong sustainability) και της **ασθενούς βιωσιμότητας** (weak sustainability) χρησιμοποιούνται για την διαφοροποίηση μεταξύ των δύο αυτών περιπτώσεων (European Commission Secretariat General, 2004).

Σύμφωνα με την ισχυρή βιωσιμότητα η τέλεια υποκατάσταση ανάμεσα σε διαφορετικούς τύπους κεφαλαίου δεν είναι μία βάσιμη υπόθεση. Κάποια στοιχεία του αποθέματος σε φυσικό κεφάλαιο δεν μπορούν να υποκατασταθούν από ανθρωπογενές κεφάλαιο (παρά μόνο σε πολύ περιορισμένη βάση). Κάποιες από τις λειτουργίες και τις υπηρεσίες των οικοσυστημάτων είναι ζωτικές για την ανθρώπινη επιβίωση, είναι υπηρεσίες υποστήριξης της ζωής και δεν μπορούν να υποκατασταθούν.

Ένα νέο βήμα προόδου, προς την κατεύθυνση της επίτευξης της αειφόρου ανάπτυξης αποτέλεσε η ισχύς της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση το Νοέμβριο του 1993. Με τη συνθήκη αυτή, κατέστη δυνατό να εισαχθεί η αρχή της "σταθερής και διαρκούς, σεβόμενης το περιβάλλον ανάπτυξης" στην αποστολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καθώς και η αρχή της προφύλαξης στο άρθρο όπου καθορίζονται τα θεμέλια της πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος (άρθρο 174, πρώην άρθρο 130 P της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας). Επίσης, αναβαθμίστηκε ο τομέας του περιβάλλοντος σε επίπεδο "πολιτικής" και γενικώς κατέστη δυνατή η ειδική πλειοψηφία για λήψη αποφάσεων του Συμβουλίου, εκτός από

ορισμένα μέτρα όπως η φορολογία για το περιβάλλον ή η χωροταξία που εξακολουθούν να υπόκεινται στον κανόνα της ομοφωνίας. (Συνθήκη του Άμστερνταμ, www.euro.int.) Τελικά, κατά τη διαδικασία της ανοικοδόμησης της Ευρώπης κατέστη δυνατόν να θεσπιστούν προοδευτικά διατάξεις που να αντικατοπτρίζουν τη σημασία των κινδύνων που αφορούν το περιβάλλον. Ωστόσο, αυτή ο πρόδος των μικρών βημάτων απέτελεσε επίσης την πηγή ορισμένων προβλημάτων συνοχής, όπως οι συγκρούσεις σχετικά με τη νομική βάση ή οι ποικίλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για την Ευρώπη και επομένως είναι ένας Κοινοτικός στόχος. Πέραν του "ενδιαφέροντος" της Ευρώπης για το περιβάλλον, η Κοινότητα έχει δεσμευθεί στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών ζητημάτων (Διαδικασία Κάρντιφ, www.euro.int). Με τη διαδικασία του Κάρντιφ, αντιμετωπίζεται πλέον «πολυδιάστατα» το περιβάλλον, καθώς συσχετίζεται με όλες τις τομεακές πολιτικές και επηρεάζεται άμεσα από αυτές. Γίνεται, έτσι, ολοένα και πιο κατανοητή αυτή η σύνδεση και η αλληλεπίδραση του περιβάλλοντος με την οικονομία και την κοινωνία, στη βάση της αυξανόμενης συνειδητοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των εθνικών αρμόδιων αρχών και κυρίως της κοινωνίας των πολιτών, σχετικά με τις σημαντικές προκλήσεις, αλλά και τα σοβαρά διλήμματα, που αντιμετωπίζουν σήμερα οι κοινωνίες. (ΕΚΠΑΑ, κείμενο εργασίας 15, 2002)

Οι διαδικασίες που τέθηκαν σε εφαρμογή κατά τελευταία έτη είχαν ως αποτέλεσμα περιβαλλοντικές βελτιώσεις σε πολλούς τομείς. Ωστόσο, ο ρυθμός των συντελούμενων βημάτων προόδου όσον αφορά την περαιτέρω περιβαλλοντική ολοκλήρωση θα μπορούσε να επιταχυνθεί σημαντικά εάν όλοι οι τομείς τηρούσαν τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν. Πρόκειται για δύσκολη διαδικασία δεδομένου ότι έχει ήδη ολοκληρωθεί η συγκομιδή των πλέον προσιτών 'καρπών' της ολοκλήρωσης και οι μελλοντικές προσπάθειες για την αναστροφή των πλέον εμμενουσών μη αειφόρων τάσεων θα πρέπει να εστιάζονται ολοένα και περισσότερο σε διαρθρωτικές αλλαγές, που με τη σειρά τους ενδέχεται να προκαλέσουν εντάσεις με κατεστημένες ομάδες συμφερόντων στους αντίστοιχους τομείς. Επιπλέον επιβάλλεται να αναληφθεί δράση σε εθνικό επίπεδο ώστε να επιτευχθεί η ανταπόκριση προς τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί σε επίπεδο Ένωσης, δεδομένου ότι σε πολλούς τομείς η αρμοδιότητα της Κοινότητας είναι περιορισμένη. (COM(2004) 394 τελικό)

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Η Περιβαλλοντική διαχείριση (*Environmental Management*) έχει καταστεί ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που απασχολούν τον κόσμο των επιχειρήσεων από τα τέλη του 20ού αιώνα. Η συμμόρφωση με τις ισχύουσες (αλλά και μελλοντικές) νομοθετικές απαιτήσεις, η ανταπόκριση στις πιέσεις της αγοράς για προϊόντα και διαδικασίες που σέβονται τους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον, η προσπάθεια μείωσης του κόστους στην ενέργεια, των αποβλήτων και εκπομπών, καθώς και οι ευκαιρίες που δημιουργούνται για συνεργασίες με μεγάλα βιομηχανικά και εμπορικά συγκροτήματα που αναζητούν προμηθευτές με ξεχωριστή περιβαλλοντική επίδοση και τεκμηριωμένη περιβαλλοντική αξιοπιστία, είναι μερικοί από τους λόγους που οδηγούν τις επιχειρήσεις να επενδύουν στην ανάπτυξη και εφαρμογή Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (Αραβώσης, 2002, Πατσής, 2003).

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (*Environmental Management Systems*) αποτελούν μια μεθοδολογία συστηματοποίησης των διεργασιών μιας επιχείρησης, με στόχο την βελτίωση των περιβαλλοντικών και οικονομικών της επιδόσεων (Αραβώσης, 2002). Αναφέρονται στο συνολικό σύστημα διαχείρισης μιας επιχείρησης, το οποίο περιλαμβάνει τη οργανωτική δομή, τις ευθύνες, τις πρακτικές, τις διαδικασίες, τις μεθόδους και τους αναγκαίους πόρους για τον καθορισμό και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής της επιχείρησης. Ένα ΣΠΔ περιλαμβάνει γενικά τα ακόλουθα στοιχεία (Αραβώσης, 2002, Στύλλα, 1999, Πατσής, 2003):

- ⇒ Αρχική περιβαλλοντική ανάλυση.
- ⇒ Καθορισμός της περιβαλλοντικής πολιτικής και των αντικειμενικών σκοπών και στόχων και δημιουργία προγράμματος υλοποίησης του.
- ⇒ Οργάνωση, επικοινωνία, εκπαίδευση και τεκμηρίωση.
- ⇒ Έλεγχο δραστηριοτήτων της επιχείρησης με επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- ⇒ Διαδικασίες παρακολούθησης και μέτρησης.
- ⇒ Διαρθρωτικές και προληπτικές ενέργειες, διατήρηση αρχείων και εσωτερικές επιθεωρήσεις.
- ⇒ Αναθεώρηση στόχων σύμφωνα με τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα του ελέγχου με προοπτική τη συνεχή βελτίωση.

Τα πλεονεκτήματα των ΣΔΠ παρατίθενται συνοπτικά στη συνέχεια (Αραβώσης, 2002, Στύλλα, 1999):

- ⇒ Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων, με παράλληλη μείωση των παραγόμενων αποβλήτων και προστασία της ανθρώπινης υγείας.
- ⇒ Μείωση των δαπανών λόγω της μείωσης των αποβλήτων και της προστασίας των αποθεμάτων.
- ⇒ Βέλτιστη χρήση των πόρων και εξοικονόμηση ενέργειας.

- ⇒ Βελτίωση της οργάνωσης της επιχείρησης και μείωση του κόστους παραγωγής και λειτουργίας.
- ⇒ Συμμόρφωση και εκπλήρωση των νομοθετικών υποχρεώσεων.
- ⇒ Διατήρηση των ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της εμπιστοσύνης από τους καταναλωτές ή τους χρήστες με ταυτόχρονη βελτίωση της δημόσιας εικόνας της επιχείρησης.
- ⇒ Είσοδος σε νέες αγορές.
- ⇒ Αποδοχή από τους υπευθύνους και το κοινό.

Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό είναι ότι η εφαρμογή ενός ΣΔΠ δεν είναι ακόμα μια γραφειοκρατική επιβάρυνση, που αποσπά την επιχείρηση από την καθημερινή αντιμετώπιση του ανταγωνισμού, αλλά αποτελεί μια κατάλληλη ευκαιρία για τη δημιουργία μιας μεθοδολογίας, μέσω της οποίας θα ικανοποιούνται οι στόχοι, τόσο στο τομέα του μάρκετινγκ όσο και στον τομέα της βελτίωσης των οικονομικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων (Αραβώσης, 2002).

Τα δύο κυρίαρχα ΣΔΠ σε παγκόσμιο επίπεδο είναι το πρότυπο *ISO 14001 (International Organization for Standardization)* και ο Κανονισμός *EMAS (Eco-Management and Audit Scheme)*. Το *ISO 14001*, είναι ένα διεθνές πρότυπο με παγκόσμια αναγνώριση και εφαρμογή σε όλους τους οργανισμούς, ακόμα και στο τομέα της παροχής υπηρεσιών, σε αντίθεση με το *EMAS*, το οποίο αναγνωρίζεται μόνο στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υιοθέτηση και των δυο είναι εθελοντική, ενώ με τον τρόπο τους συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των οργανισμών (Αραβώσης, 2002, A.E.R., 1998).

Τόσο το *EMAS* όσο και το *ISO 14001* είναι διαχειριστικά συστήματα. Οι βασικοί στόχοι τους μεταξύ άλλων είναι αφενός η συμμόρφωση της επιχείρησης με την ισχύουσα Νομοθεσία που διέπει τις δραστηριότητες και αφετέρου ο έλεγχος των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων, προϊόντων ή υπηρεσιών της επιχείρησης αναφορικά με το περιβάλλον μέσω των περιβαλλοντικών στόχων που έχει ορίσει η επιχείρηση στα πλαίσια ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.

Γενικότερα σχετικά με τα δύο παραπάνω συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης ισχύει ότι το *ISO 14001* έχει Διεθνή ισχύ ενώ το *EMAS* είναι Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το *EMAS* όμως περιλαμβάνει τις απαιτήσεις του *ISO 14001* αλλά εμπλουτίζεται και με πρόσθετες απαιτήσεις, οι βασικότερες των οποίων είναι η σύνταξη και κοινοποίηση στο κοινό της Περιβαλλοντικής Δήλωσης, η Δημοσιοποίηση της περιβαλλοντικής επίδοσης της επιχείρησης, η αυξημένη συμμετοχή των εργαζομένων, ο διάλογος με το κοινό και τα ενδιαφερόμενα μέρη και τέλος ο έλεγχος συμμόρφωσης υπερβολάβων με περιβαλλοντική πολιτική Το *EMAS* εφαρμόζεται για συγκεκριμένους χώρους (μία επιχείρηση με περισσότερα από ένα υποκαταστήματα - εγκαταστάσεις πρέπει να καταχωρήσει κατά *EMAS* ξεχωριστά το κάθε υποκατάστημα, κάτι που δεν ισχύει για το *ISO 14001*).

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται ομοιότητες αλλά και διαφορές μεταξύ των δύο συστημάτων:

Πίνακας 3.1 : Βασικές διαφορές *ISO 14001* και *EMAS*

<i>EMAS</i>	<i>ISO 14001</i>
-------------	------------------

Κανονισμός της Ε.Ε.	Διεθνές πρότυπο
Αναφέρεται σε χώρο δραστηριοτήτων (στο σύνολο της επιχείρησης)	Αναφέρεται σε τμήμα ή στο σύνολο της επιχείρησης
Κανονισμός	Πρότυπο διαδικασιών (διαχειριστικό σύστημα)
Είναι απαραίτητη αρχική περιβαλλοντική ανάλυση	Η αρχική περιβαλλοντική ανάλυση συνίσταται αλλά δεν αποτελεί προδιαγραφή
Απαιτεί κατάρτιση αρχείου περιβαλλοντικής νομοθεσίας	Απαιτεί ανάπτυξη διαδικασίας για τη νομοθετική ενημέρωση
Απαιτεί τη συγγραφή και δημοσίευση περιβαλλοντικής δήλωσης	Δεν απαιτεί τη συγγραφή και δημοσίευση περιβαλλοντικής δήλωσης
Υπάρχουν σαφείς απαιτήσεις για την βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων και την ενημέρωση του κοινού	Εστιάζεται στην εφαρμογή ενός ΣΠΔ με έμμεσο αποτέλεσμα τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων

Πηγή: Ιστοχώρος <http://www.EMASkorinthia.gr/site.php>, ίδιας επεξεργασίας

Επίσης, εκτός από τα παραπάνω πρότυπα ΣΔΠ, υφίστανται και διάφορα εθνικά πρότυπα που έχουν αναγνωριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οργανισμούς για την πιστοποίηση της περιβαλλοντικής διαχείρισής τους. Αυτά τα πρότυπα αναφέρονται παρακάτω:

- ⇒ Το Βρετανικό πρότυπο *BS 7750:94*, το οποίο αναγνωρίστηκε από την Ε.Ε. με την απόφαση 96/150/ΕΚ. Πρόκειται για το πρώτο περιβαλλοντικό πρότυπο με παγκόσμια χρήση. Το *BS 7750* είναι ένα πρότυπο του *British Standards Institute (BSI)*, η τελική έκδοση του οποίου έγινε το 1994. Κύρια εφαρμογή για την ανάπτυξη του αποτέλεσε η ψήφιση του *Environmental Protection to 1990*. Το συγκεκριμένο πρότυπο αποτέλεσε τη βάση για την ανάπτυξη και των υπόλοιπων ευρωπαϊκών προτύπων. Φορείς διαπίστευσης στην Ευρώπη είναι το *United Kingdom Accreditation Service (UKAS)* της Βρετανίας και το Ολλανδικό Συμβούλιο Πιστοποίησης (*Raag voor der Certificatie, RvC*).
- ⇒ Ιρλανδέζικο πρότυπο *IS 310:94*, το οποίο αναγνωρίστηκε από την Ε.Ε με την απόφαση 96/149/ΕΚ.
- ⇒ Ισπανικό πρότυπο *UNE 77-801 (2):94*, το οποίο αναγνωρίστηκε από την Ε.Ε με την απόφαση 96/151/ΕΚ.

(Νικολιδάκης, 2009)

Μετά από αυτή τη σύντομη γενική αναφορά στα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, στη παρούσα εργασία θα γίνει μια εκτενέστερη εμβάθυνση στο πρότυπο του *EMAS*, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε καθορισμένες τουριστικές περιοχές και δημόσιους φορείς και επιπλέον προβλέπει κοινούς κανόνες, διαδικασίες και απαιτήσεις σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο.

3.2 Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ EMAS

Από το 1960 περίπου ξεκίνησε το ενδιαφέρον των εθνικών πολιτικών για το περιβάλλον, το οποίο παρακολουθούσαν μέρα με τη μέρα να επιβαρύνεται από την ανεξέλεγκτη υποβάθμιση. Με την πάροδο του χρόνου αυτοί οι προβληματισμοί έγιναν πιο ισχυροί και πιο ανησυχητικοί, με κορύφωση τη δεκαετία του 1990 όπου σε ευρωπαϊκό αλλά και Παγκόσμιο επίπεδο παίζεται το μεγάλο στοίχημα της εξέλιξης της περιβαλλοντικής πολιτικής και των Θετικών αποτελεσμάτων της, σε ένα πλανήτη που συνεχώς καταστρέφεται.

Η νομοθεσία κανονιστικού τύπου η οποία κυριάρχησε σε εθνικό επίπεδο στις δεκαετίες '70 και '80 με την πάροδο των χρόνων απέδειξε ότι δεν είναι ικανή από μόνη της να εκτιμήσει και να ρυθμίσει την κατάσταση του περιβάλλοντος, προασπίζοντας της ζωτικές ανάγκες για άμεση προστασία του περιβάλλοντος και διατήρηση της ποιότητας ζωής. Παρόλα αυτά κρίθηκε αναγκαία και ιδιαίτερα χρήσιμη σε αρκετά ζητήματα όπως της Προστασίας των βιοτόπων, της βιολογικής ποικιλομορφίας με συμβάσεις (βλ. EEC 177 της 6.7.1988) και πλαίσια τα οποία επέβαλαν αρχές, τεχνικές και λειτουργίες προασπίζοντας καίρια ζητήματα περιβάλλοντος.

Στη δεκαετία του 1990 η κριτική που ασκήθηκε σχετικά με την εξέλιξη της περιβαλλοντικής πολιτικής που υιοθετήθηκε είτε σε εθνικό είτε σε κοινοτικό επίπεδο, αποκαλύπτει πολλά μεμπτά σημεία όχι μόνο στο επίπεδο των νομοθετικών ρυθμίσεων, αλλά κυρίως στην εφαρμογή τους.

Για πολλά χρόνια, τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος έμειναν ανεφάρμοστα - συνολικά ή τμηματικά- οι δε πολιτικές προς την οικονομική ανάπτυξη αποδείχθηκαν σε πολλές περιπτώσεις μονόπλευρες, καθοδηγούμενες από οικονομικά συμφέροντα, τα οποία σπανίως συνυπολόγισαν το περιβαλλοντικό κόστος μπροστά στο κέρδος τους. Οι επιχειρήσεις, οι οποίες σκόπευαν στην επίτευξη ποσοτικά μεγαλύτερων στόχων για την αύξηση των πωλήσεων προς κάλυψη της συνεχιζόμενης ζήτησης (καταναλωτικά πρότυπα), αδυνατούσαν να σκεφθούν ότι το πρόβλημα της ρύπανσης επιβαρύνει όχι μόνο την Ποιότητα του περιβάλλοντος αλλά μακροπρόθεσμα και αυτούς τους ίδιους τους στόχους της επιχείρησης (μείωση της ζήτησης, μείωση των κερδών).

Εκτός όμως από τα οικονομικά συμφέροντα, λίγων ισχυρών, ούτε η υπόλοιπη κοινωνία ευαισθητοποιήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση. Με αυτό τον τρόπο ενσωματώθηκε σε ένα μονοδιάστατο καταναλωτικό πρότυπο συμπεριφοράς, παρακάμπτοντας την ανάγκη να ζήσει σε ένα περιβάλλον που θα εξασφαλίζει – την ποιότητα της ίδιας της ύπαρξής της.

Τα τελευταία χρόνια (δεκαετία του '90) και κυρίως τα τελευταία τέσσερα χρόνια, παρατηρείται μία αλλαγή προσανατολισμού των ανθρώπων προς νέα Πρότυπα συμπεριφοράς τα οποία ενδυναμώνουν την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο. Το φαινόμενο αυτό αρχίζει να γίνεται πιο γενικευμένο γιατί τα σημάδια της διατάραξης του πλανήτη είναι πλέον ορατά και στον πιο απλό πολίτη. Δεν απαιτείται η εξειδικευμένη γνώση, η στατιστική εμπειρία ή οι δείκτες για να κατανοήσουμε όλοι μας την κατάσταση.

Η καθημερινή ζωή έχει υποβαθμιστεί σοβαρά, το αστικό περιβάλλον είναι επιβαρυνόμενο, το νέφος είναι γεγονός, η μόλυνση των ακτών και των θαλασσών διαπίστωσή μας, η μείωση των δασών, το φαινόμενο του Θερμοκηπίου, οι κλιματολογικές αλλαγές. Πολλές ασθένειες έχουν τη ρίζα τους ή επιβαρύνονται από τη ρύπανση του περιβάλλοντος (αλλεργίες, ορμονικές διαταραχές, καρκίνος κ.λ.π.). Τα βιομηχανικά ή πυρηνικά ατυχήματα συμβαίνουν. Επομένως, δεν μπορούμε να «κλείνουμε» τα μάτια.

Συγχρόνως, οι εθνικές και οι Κοινοτικές πολιτικές κανονιστικού τύπου (*Command and Control-CAC*) είναι πλέον πολλές σε αριθμό και δυσκολεύουν αντί να διευκολύνουν την περιβαλλοντική

προσπάθεια. Η πολυπλοκότητα, ο μεγάλος όγκος πληροφοριών και ορίων δεν μπορεί να συστηματοποιηθεί εύκολα και να υιοθετηθεί από τις επιχειρήσεις. Από την άλλη πλευρά τα κράτη —και γενικότερα οι φορείς ελέγχου- δεν μπορούν να ελέγξουν εύκολα και διεξοδικά την εφαρμογή της κανονιστικής νομοθεσίας από τις επιχειρήσεις.

Αποτέλεσμα της δυσκαμψίας αυτής ήταν η στροφή προς νέες πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος με νέα εργαλεία, που συμπληρώνουν τις προηγούμενες κανονιστικές ρυθμίσεις με νέες ρυθμίσεις πιο ευέλικτες που βασίζονται σε εκούσια (εθελοντική) βάση. Οι νέες ρυθμίσεις δεν ακυρώνουν τις κανονιστικές ρυθμίσεις αντίθετα λειτουργούν συμπληρωματικά σε αυτές και έχουν ως βασικό βήμα την νομοθετική συμμόρφωση της επιχείρησης με την κανονιστική νομοθεσία. Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΔΠ) αποτελούν στην εποχή μας τη νέα βάση, που θα στηριχθεί η πρόοδος των επιχειρήσεων και φορέων και οργανισμών για την προσπάθεια βελτίωσης των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων. Σε παγκόσμιο επίπεδο βλέπουμε ολοένα περισσότερους οργανισμούς να επιθυμούν να πιστοποιηθούν κατά κάποιο ΣΔΠ, επειδή με αυτόν τον τρόπο μπορούν να βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις και να διαχειρίζονται τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους (Morrow, 2002).

Το Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου, γνωστό και ως κανονισμός **EMAS**, αντιπροσωπεύει μια πιο πρόσφατη προσέγγιση στην προστασία του περιβάλλοντος με τη χρησιμοποίηση των μηχανισμών της αγοράς. Είναι ένα εργαλείο που επιτρέπει σε οργανισμούς να αναλάβουν τη δέσμευση να αξιολογήσουν και να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους σε περιβαλλοντικά ζητήματα, σε εθελοντική βάση (Αραβώσης, 2002). Αποτελεί μία από τις λύσεις που προωθήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) στα πλαίσια του 5ου Σχεδίου Δράσης για το Περιβάλλον 1992-2000 «Προς την Αειφορία», μέσα στο οποίο υποδεικνύεται το γεγονός ότι η ευθύνη για το περιβάλλον πρέπει να μοιράζεται ανάμεσα στις αρχές, τους παραγωγούς γενικότερα, τους καταναλωτές και τους πολίτες.

Το Σύστημα **EMAS** εμφανίστηκε στη πρώτη του μορφή με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 1836/93 του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1993 για την εθελοντική συμμετοχή των επιχειρήσεων του βιομηχανικού τομέα σε ένα κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου και άρχισε να λειτουργεί στην ουσία από τον Απρίλιο του 1995 (ΕΟΚ, L168, 10.7.1993). Με την αναθεώρηση του, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου την 19η Μαρτίου 2001, επεκτάθηκε σε όλους τους οργανισμούς (δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα) που έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις δραστηριότητές τους, παρέχοντας τους ουσιαστικά ένα μέσο διαχείρισης των επιπτώσεων αυτών και βελτίωσης της περιβαλλοντικής τους επίδοσης (ΕΚ, L114, 24.4.2001). Πεδίο εφαρμογής του νέου κανονισμού είναι όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Χώρου (Νορβηγία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν).

Στις 11 Ιανουαρίου 2010 τέθηκε σε ισχύ ο νέος Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1221/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009, για την εκούσια συμμετοχή οργανισμών σε κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (**EMAS III**), ο οποίος καταργεί τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 761/2001, καθώς επίσης τις Αποφάσεις τις Επιτροπής 2001/681/ΕΚ και 2006/193/ΕΚ, οι οποίες περιλαμβάνονται στο νέο Κανονισμό.

Οι πιο σημαντικές καινοτομίες και διαφοροποιήσεις του Κανονισμού 761/2001 **EMAS** σε σχέση με τον Κανονισμό 1836/1993 **EMAS** αναφέρονται παρακάτω:

- ⇒ Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής, έτσι ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη κάλυψη των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (άρθρο 3)
- ⇒ Αποκατάσταση της διασύνδεσης ανάμεσα στο διεθνές πρότυπο *ISO 14001* και του **EMAS**, προκειμένου να διευκολυνθεί το πέρασμα από το ένα πρότυπο στο άλλο και να

αποφεύγονται οι διάφορες επικαλύψεις. Έτσι, οι οργανισμοί που εφαρμόζουν ΣΔΠ σύμφωνα με το πρότυπο *ISO 14001* και επιθυμούν να καταχωρηθούν στο *EMAS* θα πρέπει μόνο να εφαρμόσουν τα συμπληρωματικά στοιχεία που αναφέρονται στον Κανονισμό *EMAS*. Αυτά τα συμπληρωματικά στοιχεία αποτελούν την προστιθέμενη αξία του *EMAS* και οδηγούν στη μεγαλύτερη αξιοπιστία των οργανισμών που έχουν πιστοποιηθεί κατά το πρότυπο του *EMAS*.

- ⇒ Συμμετοχή των εργαζομένων στην εφαρμογή του προτύπου *EMAS* (άρθρο 1).
- ⇒ Αύξηση της συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (άρθρο 10).
- ⇒ Χρήση του *EMAS* στην εφαρμογή και στον έλεγχο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (άρθρο 10 και 2).
- ⇒ Υιοθέτηση ευκρινούς λογότυπου με στόχο την προώθηση του προτύπου και την παροχή στους οργανισμούς ενός μέσου διαφήμισης της συμμετοχής στο πρότυπο (άρθρο 8).
- ⇒ Ανάπτυξη στρατηγικής για την προώθηση του συστήματος από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή της Ε.Ε. (άρθρο 11).
- ⇒ διασφάλιση της συνεκτικής εφαρμογής στα κράτη μέλη, μέσω σύστασης ενός Φόρουμ των αρμοδίων Φορέων, καθώς επίσης και ενός Φόρουμ των Φορέων Διαπίστευσης (άρθρο 4 και 5).

Βασικές τροποποιήσεις του νέου Κανονισμού αφορούν, μεταξύ άλλων, στη δυνατότητα εφαρμογής του *EMAS* από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (διεθνή πρόσβαση του *EMAS*), στις διαδικασίες καταχώρησης ή ανανέωσης της καταχώρησης ενός οργανισμού, στις παρεκκλίσεις που επιτρέπονται για τους μικρούς οργανισμούς και στη χρήση του λογότυπου του *EMAS*, που είναι απαραίτητο με την επικύρωση του.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου Κανονισμού *EMAS III*, η ανανέωση της καταχώρισης ενός οργανισμού στο *EMAS* πραγματοποιείται κάθε τρία χρόνια υπό κανονικές συνθήκες, και κάθε τέσσερα χρόνια σε εξαιρετικές περιπτώσεις (για τους μικρούς οργανισμούς, βάσει του άρθρου 7 του Κανονισμού). Το πρόγραμμα επαλήθευσης του οργανισμού καθορίζεται σε συμφωνία με τον επαληθευτή περιβάλλοντος και ολοκληρώνεται σε χρονικό διάστημα τριών ετών (ή τεσσάρων ετών, αντίστοιχα για έναν μικρό οργανισμό), που επιθυμεί να εφαρμόσει ένα ΣΔΠ.

Επίσης, στον νέο Κανονισμό *EMAS III*, η χρήση του λογότυπου απλουστεύεται με την καθιέρωση ενιαίου λογότυπου και οι περιορισμοί που ίσχυαν με τον παλιό Κανονισμό καταργούνται, εκτός εκείνων που σχετίζονται με τη χρήση του λογότυπου σε προϊόντα και συσκευασίες, ώστε να μην προκαλείται σύγχυση με άλλες οικολογικές σημάσεις προϊόντων. Αναλυτικές οδηγίες χρήσης του λογότυπου δίνονται στο άρθρο 10 και στο παράρτημα V του Κανονισμού *EMAS III*.

Η διαφάνεια, η προσβασιμότητα και η περιοδική παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών είναι καθοριστικοί παράγοντες που διαφοροποιούν το *EMAS* από άλλα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Συνεπώς, η περιβαλλοντική δήλωση κάθε οργανισμού πρέπει να βρίσκεται στη διάθεση του κοινού και σε κάθε ενδιαφερόμενο, μετά από αίτημα, ή με τη δημιουργία συνδέσεων με δικτυακούς τόπους, οι οποίοι παρέχουν πρόσβαση στην πληροφορία για την περιβαλλοντική δήλωση.

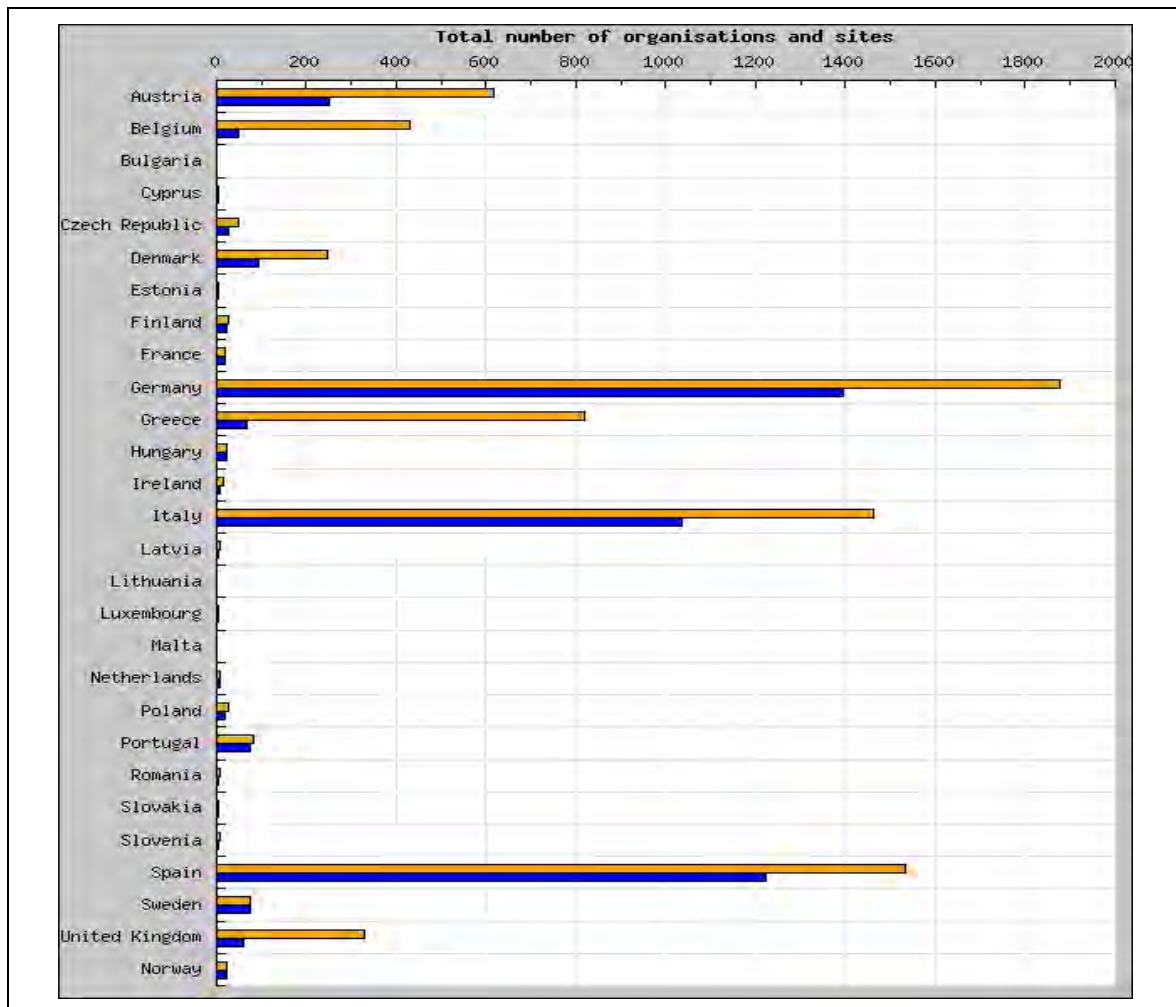
Σύμφωνα με τον νέο Κανονισμό *EMAS III*, κάθε οργανισμός οφείλει να δημοσιοποιεί την περιβαλλοντική του δήλωση και τις επικαιροποιήσεις της εντός ενός μηνός από την καταχώρισή του και ένα μήνα μετά την ολοκλήρωση της ανανέωσης της καταχώρισης. Ο τρόπος με τον

οποίον παρέχεται η δημόσια πρόσβαση καθορίζεται από τον καταχωρισμένο οργανισμό στο έντυπο που προβλέπεται στο παράρτημα VI

Όσον αφορά στις μεταβατικές διατάξεις του νέου Κανονισμού *EMAS III*, επισημαίνεται ότι, η συμμόρφωση κάθε οργανισμού με τις νέες απαιτήσεις του Κανονισμού (ΕΚ) 1221/2009 ελέγχεται από τον επαληθευτή περιβάλλοντος κατά την επόμενη επαλήθευσή του. Σε περίπτωση που η επόμενη επαλήθευση πρόκειται να διενεργηθεί πριν από τις 11 Ιουλίου 2010, η ημερομηνία της επόμενης επαλήθευσης μπορεί να παραταθεί κατά 6 μήνες, σε συμφωνία με τους αρμόδιους φορείς και τον επαληθευτή περιβάλλοντος.

Μέχρι σήμερα έχουν εφαρμόσει το σύστημα 7.694 καταχωρημένοι οργανισμοί (Ε.Ε, *EMAS Helpdesk*), ενώ όλο και περισσότερες από τις νεοενταγμένες χώρες στην Ε.Ε. επιθυμούν να εφαρμόσουν επίσης το σύστημα, αλλά ακόμη δεν έχουν εναρμονιστεί πλήρως με το ευρωπαϊκό νομικό περιβαλλοντικό πλαίσιο. Η Γερμανία είναι η πιο ενεργητική χώρα στη συμμετοχή στο σύστημα *EMAS*, αφού της αντιστοιχεί το 1/3 των συνολικά πιστοποιημένων οργανισμών και ακολουθούν η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Αυστρία, το Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο κατά σειρά συμμετοχής και αποδοχής του συστήματος.

Σχήμα 3.1 : Πιστοποιημένοι Οργανισμοί κατά *EMAS* στον ευρωπαϊκό χώρο (10/06/2010)

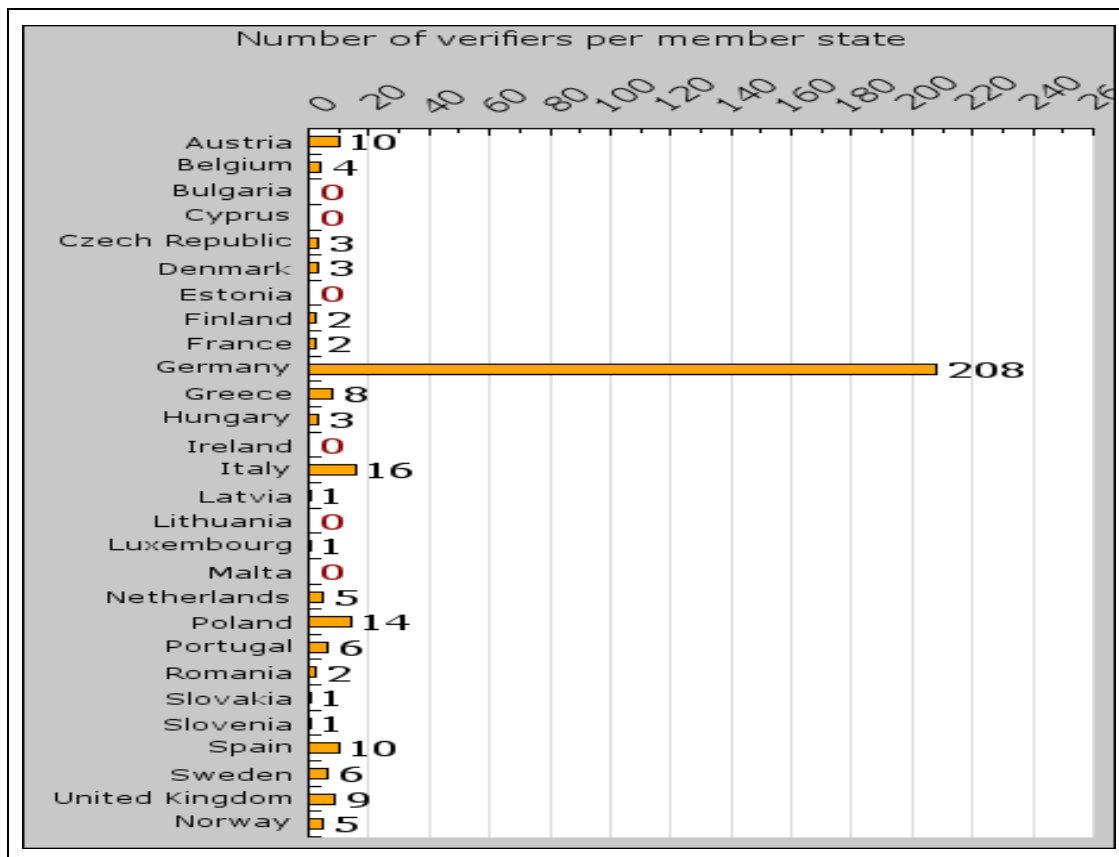

Πηγή: E.E, EMAS Helpdesk

Όσον αφορά τον αριθμό των Διαπιστευμένων Επαληθευτών Περιβάλλοντος σύμφωνα με το EMAS στα κράτη μέλη της Ε.Ε. ανέρχεται στους 320, με τη Γερμανία να έχει πάλι το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά έναντι των άλλων χωρών με 208 Διαπιστευμένους Επαληθευτές Περιβάλλοντος, ενώ ακολουθούν κατά σειρά η Ιταλία, η Πολωνία, η Ισπανία, η Αυστρία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ελλάδα. Στην Ελλάδα οι Διαπιστευμένοι Επαληθευτές Περιβάλλοντος είναι οι εξής:

- ⇒ Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ) ΑΕ
- ⇒ Ευρωπαϊκή Εταιρία Ελέγχων και Πιστοποιήσεων ΑΕ (EUROCERT)
- ⇒ Q.M.S. Έλεγχος – Επιθεωρήσεις – Πιστοποιήσεις ΕΠΕ (QMSCERT)
- ⇒ TÜV HELLAS ΑΕ (TUV Nord Group)
- ⇒ ΛΕΤΡΙΝΑ ΑΕ
- ⇒ TÜV Austria Hellas ΕΠΕ
- ⇒ BUREAU VERITAS CERTIFICATION HELLAS ΑΕ
- ⇒ HELLENIC LLOYD'S ΑΕ

Σχήμα 3.2 : Διαπιστευμένοι Επαληθευτές Περιβάλλοντος EMAS στον ευρωπαϊκό χώρο (10/06/2010)

Πηγή: Ε.Ε, *EMAS Helpdesk*

Εάν παρακολουθήσουμε τη διαχρονική εξέλιξη των καταχωρήσεων *EMAS* μέχρι σήμερα, θα διαπιστώσουμε ότι μετά την έκδοση του προηγούμενου Κανονισμού *EMAS* (ΕΚ) αριθ. 761/2001 και τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του, δεν υπάρχει η αντίστοιχη αύξηση και των συνολικών καταχωρήσεων. Μετά τη σχετική αύξηση του πρώτου έτους ακολουθεί μια ολική σταθεροποιητική τάση. Πιθανώς, αυτή η εξέλιξη οφείλεται στην σχετικά ελλιπή εφαρμογή του συστήματος λόγω της αυστηρότητας των προδιαγραφών (σε αντίθεση με το διεθνώς αναγνωρισμένο *ISO*, με λιγότερες απαιτήσεις και κατά συνέπεια πιο ανταγωνιστικό), όσο και στην έλλειψη ενημέρωσης και προώθησης του στους ενδιαφερόμενους οργανισμούς.

Επιπλέον, όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού γενικότερα, είναι γεγονός ότι έχουν καταχωρηθεί πάνω από 120 οργανισμοί (Ε.Ε, *EMAS Helpdesk*), οι οποίοι έχουν εφαρμόσει το σύστημα σε συγκεκριμένες τουριστικές δραστηριότητες (κυρίως ξενοδοχεία και εστιατόρια, *NACE Codes*: 55.1, 55.2, 55.3, 55.4, 55.5, 63.3). Από αυτούς τους οργανισμούς, το πιο τρανό παράδειγμα είναι στις Βαlearίδες Νήσους, όπου πάνω από σαράντα (40) τουριστικές εγκαταστάσεις προβάλλουν τη περιβαλλοντική τους εικόνα και τις επιδόσεις τους με τη διαφήμιση μέσω του συστήματος *EMAS*. Αντίστοιχα παραδείγματα υπάρχουν στην Καμπανία και το Πιεμόντε της Ιταλίας, στη Γρανάδα και τη Τενερίφη της Ισπανίας, στην Γερμανία και την Αυστρία (Ε.Ε, *EMAS Helpdesk*). Ειδικότερα η εφαρμογή του *EMAS* σε γεωγραφικές και πιο συγκεκριμένα σε τουριστικές περιοχές, που εστιάζει και η παρούσα εργασία, έχουν εντοπιστεί μέχρι στιγμής μόνο λίγες περιπτώσεις, με πιο χαρακτηριστικά δύο παραδείγματα τουριστικών περιοχών, που έχουν εφαρμόσει συστήματα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου εδώ και μια δεκαετία και τα έχουν εξελίξει σε πολύ μεγάλο βαθμό και μπορούν να αποτελέσουν οδηγό για την εφαρμογή και σε άλλους γεωγραφικούς τόπους τουριστικού χαρακτήρα και προσανατολισμού, στην Ελλάδα και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Το πρώτο παράδειγμα αφορά την τουριστική περιοχή *Bibione* στην Ιταλία (βορειοανατολικά της Βενετίας), η οποία εφάρμοσε το σύστημα *EMAS* σύμφωνα με το Πρωτόκολλο Συμφωνίας της 19ης Ιουνίου 2000, όπου υπέγραψαν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς (*Universita Degli Studi di Padova et al.*, 2001, *Scipioni*, 2002). Το δεύτερο παράδειγμα αφορά την γερμανική αγροτουριστική κοινότητα *Uhdlingen – Muhlhofen* (νότια από τη λίμνη *Bodensee*), στην οποία εφαρμόστηκε πιλοτικά το σύστημα *EMAS* με την υποστήριξη και συγχρηματοδότηση από την Ομοσπονδιακή Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Μεταφορών *Baden – Wurttemberg*, που τέθηκε σε εφαρμογή το 1998 (*Austrian Institute for Applied Ecology*, 1999, π.12, 15-19). Και στις δύο περιπτώσεις, οι οποίες βασίστηκαν στον πρώτο Κανονισμό *EMAS*, τα αποτελέσματα είναι εμφανή ως προς την προώθηση και προβολή της τουριστικής τους εικόνας και την βελτίωση των περιβαλλοντικών και οικονομικών επιδόσεων τους, που είναι συνέπεια των δραστηριοτήτων τους.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα προκύπτει ως συμπέρασμα ότι έχει βαρύνουσα σημασία η εφαρμογή ενός ΣΔΠ σε μια καθορισμένη τουριστική περιοχή συνολικά, παρά η μεμονωμένη πιστοποίηση κάθε λογής τουριστική δραστηριότητα που πραγματοποιείται, γιατί οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων επιβαρύνουν ολόκληρη την περιοχή και το σύστημα συνολικά. Το σύστημα *EMAS* αποτελεί μια ολοκληρωμένη και ήδη καθιερωμένη λύση μέσα στους κόλπους της Ε.Ε. προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων συνολικά, αντιμετωπίζοντας μια τουριστική περιοχή σαν ένα ενιαίο σύστημα δραστηριοτήτων που δέχεται επιρροές στο σύνολο του. Επίσης προωθεί μια μοναδική λύση στην χαοτική κατάσταση με την ύπαρξη πολλών και διαφορετικών περιβαλλοντικών προτύπων, τα οποία χαρακτηριστικά ξεπερνούν σε αριθμό τα εκατό (100) διαφορετικά περιβαλλοντικά πρότυπα (Ε.Ε, *EMAS Helpdesk*).

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ :

ΤΑ ΕΠΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ (EMAS).

4.1 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ (EMAS)

Το **Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου**, γνωστό και ως **κανονισμός EMAS**, αντιπροσωπεύει μια σχετικά καινούργια προσέγγιση στην προστασία του περιβάλλοντος, μέσω της χρήσης των μηχανισμών της αγοράς.

- ⇒ Το EMAS έχει ως στόχο να προάγει τη συνεχή βελτίωση των επιδόσεων σε θέματα περιβάλλοντος. Είναι ένα σύστημα που επιτρέπει σε οργανισμούς να αναλάβουν, σε εθελοντική βάση, τη δέσμευση να αξιολογήσουν και να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους σε θέματα περιβάλλοντος.
- ⇒ Το EMAS είναι από τις λύσεις που προωθήθηκαν από την Ε.Ε. στα πλαίσια του 5ου Περιβαλλοντικού Προγράμματος Ανάπτυξης που είχε ως στόχο την 'πρόκληση' της βιώσιμης ανάπτυξης.
- ⇒ Το σύστημα άρχισε να λειτουργεί τον Απρίλιο του 1995 και αναθεωρήθηκε το 2001 (Καράμπελα, 2001) και αναθεωρήθηκε για δεύτερη φορά το 2009.
- ⇒ Το EMAS είναι εφαρμόσιμο σε κάθε οργανισμό του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα που αναλαμβάνει τη δέσμευση να βελτιώσει την περιβαλλοντική του επίδοση.
- ⇒ Εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Νορβηγία, Ισλανδία, Λιχτεστάιν).
- ⇒ Όλο και περισσότερες υποψήφιες χώρες εφαρμόζουν επίσης, το σύστημα, στο πλαίσιο προετοιμασίας τους για προσχώρηση και πλήρη ένταξη στην Ε.Ε.

Οι βασικοί στόχοι του EMAS είναι

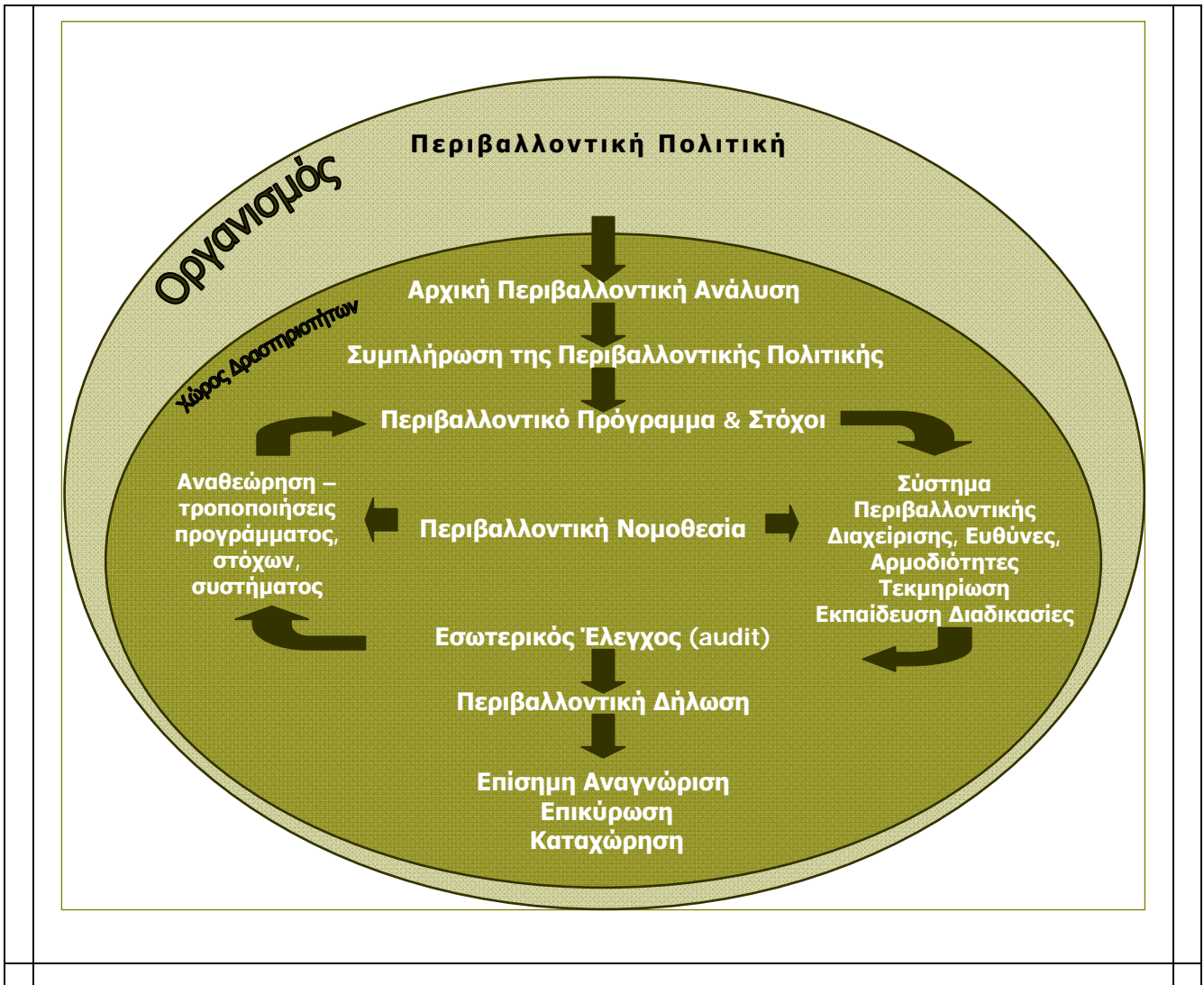
- η βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης,
 - η επίδειξη συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία, και
 - η γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών επιτευγμάτων ενός οργανισμού στο ευρύτερο κοινό.
- ⇒ Βασικός στόχος είναι ο κάθε οργανισμός να λάβει υπόψη περιβαλλοντικούς παράγοντες στην καθημερινή του λειτουργία.

Σκοπός του EMAS είναι η προώθηση των συνεχών περιβαλλοντικών επιδόσεων των οργανισμών (Κανονισμός 761/2001) με:

- ⇒ Κατάρτιση και εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης από τους οργανισμούς
- ⇒ Συστηματική, αντικειμενική και περιοδική αξιολόγηση των επιδόσεων των συστημάτων αυτών
- ⇒ Ενημέρωση ως προς τις περιβαλλοντικές επιδόσεις, και ανοικτό διάλογο με το κοινό και άλλους ενδιαφερόμενους

- ⇒ ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων στον οργανισμό, καθώς και κατάλληλη εκπαίδευση και διαρκή επιμόρφωση οι οποίες διευκολύνουν την δραστήρια συνεργασία στα καθήκοντά τους (Αραβώσης, 2002, .

Σχήμα 4.1: Τα στάδια εφαρμογής του συστήματος EMAS

Πηγή: ΥΠΕΚΑ, <http://www.minenv.gr/ema>, ίδιας επεξεργασίας

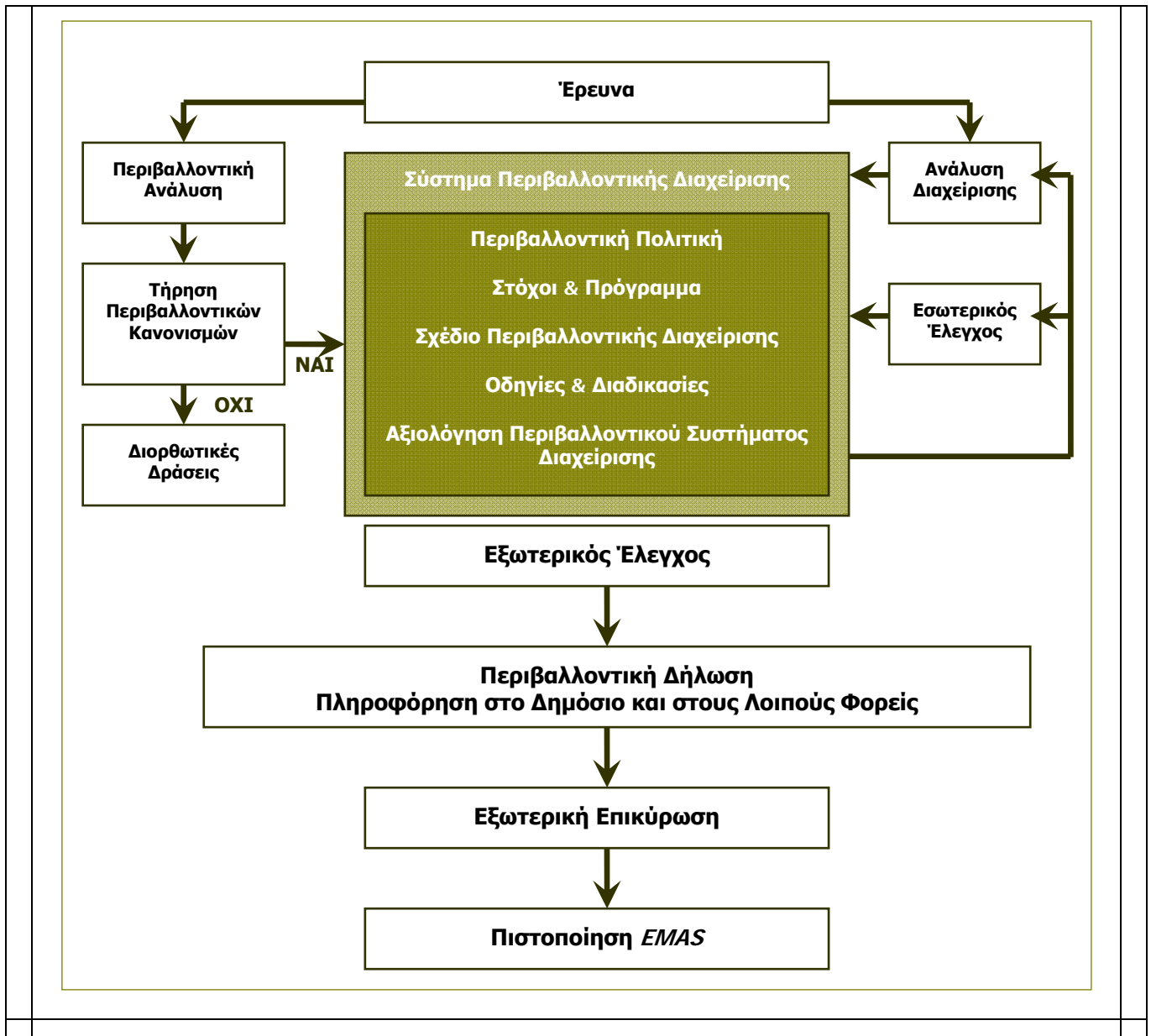
Το **EMAS** είναι μια εθελοντική διαδικασία, και δικαίωμα συμμετοχής έχει οποιοσδήποτε οργανισμός (σύμφωνα με τον νέο Κανονισμό) που θέλει να βελτιώσει τη συνολική περιβαλλοντική του επίδοση. Για αυτόν το σκοπό πρέπει να υιοθετήσει μια περιβαλλοντική πολιτική που θα περιέχει δεσμεύσεις με σκοπό τη συνεχή περιβαλλοντική βελτίωση. Η διαδικασία αρχίζει με μια αρχική περιβαλλοντική ανάλυση του χώρου δραστηριοτήτων. Στη συνέχεια, περιβαλλοντικό πρόγραμμα και σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης πρέπει να εισαχθούν με στόχο την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που περιέχονται στην περιβαλλοντική πολιτική του οργανισμού. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος πρέπει να ελεγχθεί, γι' αυτό ο οργανισμός διενεργεί ή αναθέτει σε άλλους τη διενέργεια περιβαλλοντικών ελέγχων. Ο κανονισμός του EMAS προχωρά λίγο περισσότερο και ζητά

επικυρωμένη περιβαλλοντική δήλωση, την οποία διαβιβάζει ο οργανισμός στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους, και εφόσον εγκριθεί, δημοσιοποιείται και παίρνει το δικαίωμα συμμετοχής στο EMAS.

4.2 ΒΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ EMAS

Στο σημείο αυτό αναπτύσσεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε μία χωρική ενότητα, σύμφωνα με τον Κοινοτικό Κανονισμό EMAS. Ο φορέας διοίκησης, που επιδιώκει να εφαρμόσει ένα Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε μία ή περισσότερες δραστηριότητες ή υπηρεσίες της, μπορεί να ακολουθήσει την παρακάτω μεθοδολογία :

Σχήμα 4.2: Μεθοδολογία εφαρμογής συστήματος EMAS

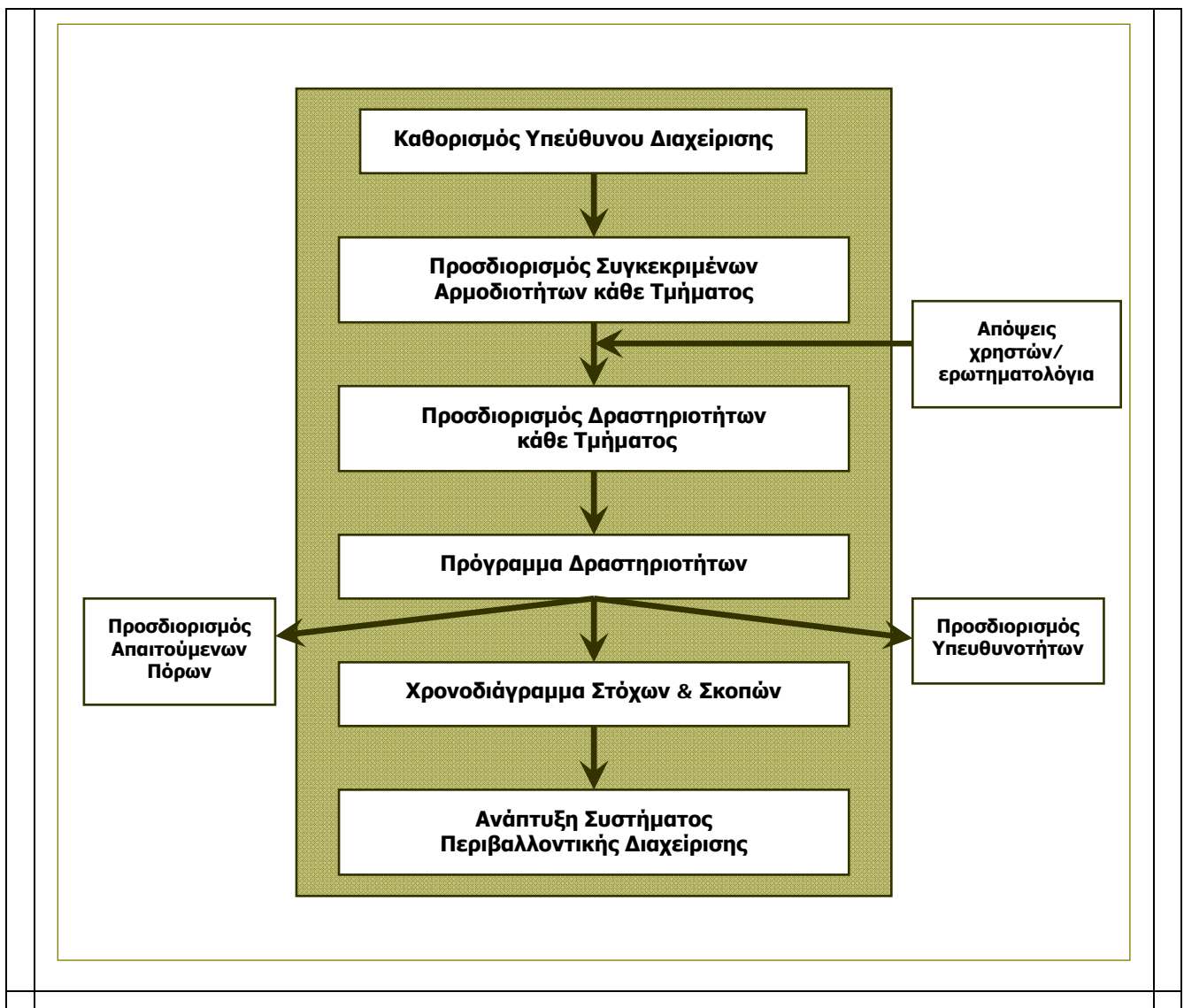
Πηγή: Πατσης, Κ. (2003), ίδιας επεξεργασίας

Πριν ξεκινήσει η διαδικασία εφαρμογής του συστήματος θα πρέπει να ετοιμαστεί ένα πλαίσιο εργασίας, το οποίο θα περιλαμβάνει τα εξής :

- ⇒ Το πεδίο εφαρμογής του ΣΔΠ
- ⇒ Τις δραστηριότητες, τον υπεύθυνο διαχείρισης και τη διαθέσιμη μέθοδο για την ανάπτυξη του ΣΔΠ
- ⇒ Το πρόγραμμα και η καταγραφή των δραστηριοτήτων

Είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί το πεδίο εφαρμογής του συστήματος, έτσι ώστε να καθοριστούν ποιες από τις δραστηριότητες, υπηρεσίες, εγκαταστάσεις, κλπ., θα συμπεριληφθούν στο ΣΠΔ. Τα προκαταρκτικά βήματα που πρέπει να γίνουν πριν την ανάπτυξη του συστήματος, φαίνονται στο σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 4.3: Προκαταρκτικά Βήματα

Πηγή: Πατσής, Κ. (2003), ίδιας επεξεργασίας

Παρακάτω περιγράφονται αναλυτικά τα διάφορα στάδια εφαρμογής του EMAS, γιατί δεν υπάρχει καμία τυποποιημένη μέθοδος για το σύστημα του EMAS. Αυτή η διαδικασία εξαρτάται

από το μέγεθος του οργανισμού ή της επιχείρησης, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του και επίσης τη φύση του συστήματος διαχείρισής του.

Είναι ένα σύνολο βασικών αρχών που καθοδηγούν τον οργανισμό ή την επιχείρηση κατά το καθορισμό των στόχων για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης. Είναι επίσης ένα βασικό εργαλείο που περιλαμβάνει τις περιβαλλοντικές προτεραιότητες της επιχείρησης και αφορά τόσο τους υπαλλήλους, τους πολίτες, όσο και διάφορες περιβαλλοντικές ομάδες κ.λπ..

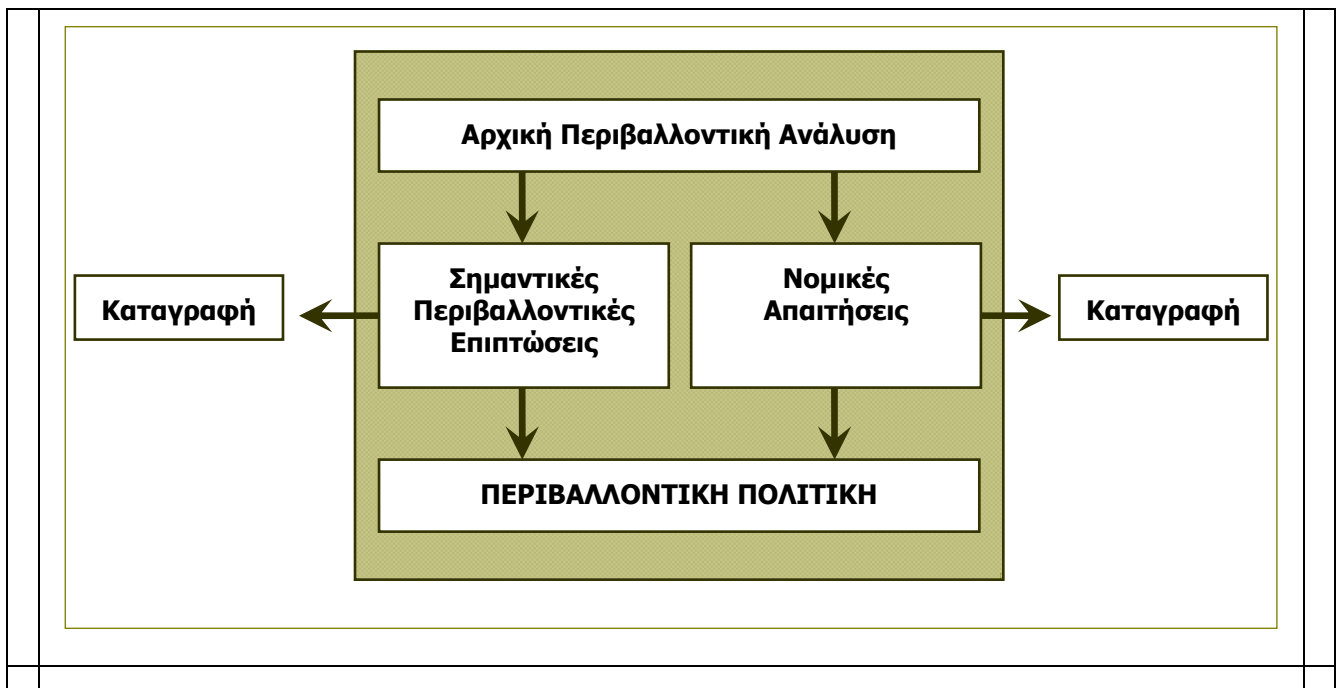
Η συμμετοχή στο σύστημα EMAS απαιτεί την εφαρμογή διαφόρων βημάτων, που παρουσιάζονται παρακάτω περιληπτικά:

4.2.1 Περιβαλλοντική Πολιτική

Ο κανονισμός του EMAS απαιτεί από τον εκάστοτε οργανισμό να προετοιμάσει και να συντάξει την περιβαλλοντική πολιτική της. Αυτή παρέχει την αρχική κατεύθυνση για το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Με την πολιτική ο οργανισμός δεσμεύεται για διάφορες συνεχείς περιβαλλοντικές βελτιώσεις, για τη συμμόρφωση του με τη σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία και για τη διασφάλιση υπεύθυνης συμπεριφοράς στα περιβαλλοντικά ζητήματα από όλο το προσωπικό του. Αυτή η πολιτική συνιστά γραπτή διακήρυξη των γενικών αντικειμενικών σκοπών και αρχών δράσης της επιχείρησης σε περιβαλλοντικά θέματα, την υιοθέτηση της πολιτικής από το ανώτατο διοικητικό επίπεδο, την περιοδική επανεξέταση και αναθεώρηση και να είναι διαθέσιμη προς το κοινό.

Η περιβαλλοντική πολιτική είναι μία δέσμευση στην οποία οι υποσχέσεις πρέπει να τηρηθούν και θα πρέπει να στοχεύει στις δραστηριότητες, προϊόντα και υπηρεσίες του και να συνιστά τη βάση για τη μελλοντική ενσωμάτωση του ΣΠΔ σε αυτόν.

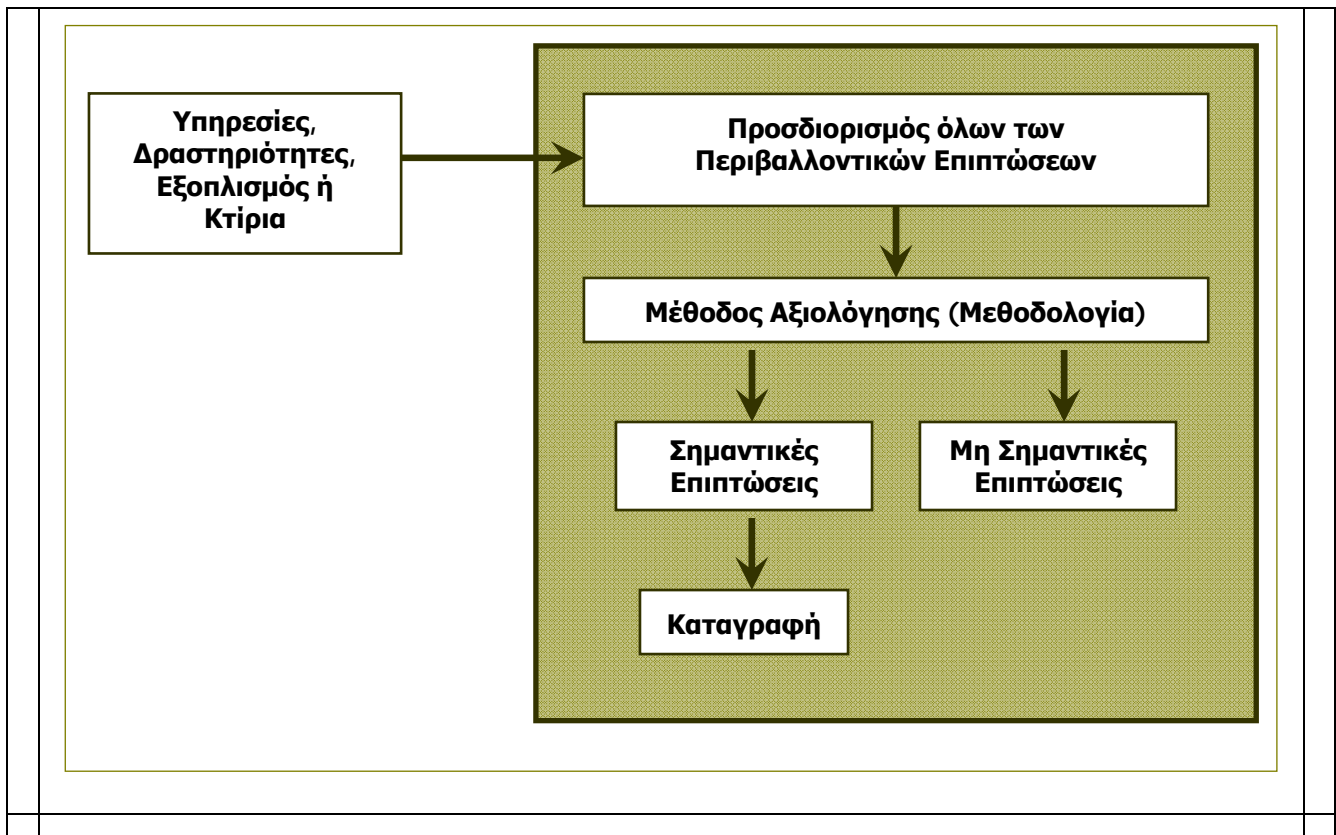
Σχήμα 4.4: Μετάβαση στην Περιβαλλοντική Πολιτική

Πηγή: Πατσής, Κ. (2003), ίδιας επεξεργασίας

Σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα, ένα από τα σημαντικότερα συστατικά στοιχεία για τη σύνταξη της περιβαλλοντικής πολιτικής, είναι η ανεύρεση συγκεκριμένης μεθοδολογίας αξιολόγησης των σημαντικότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων (άμεσες ή έμμεσες). Με τον τρόπο αυτό, θα μπορούσαν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις να ταξινομηθούν σε τρία (ή περισσότερα) διαφορετικά επίπεδα σημαντικότητας (υψηλό, μεσαίο και χαμηλό).

Σχήμα 4.5: Καταγραφή Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Πηγή: Πατσής, Κ. (2003), ίδιας επεξεργασίας

4.2.2 Περιβαλλοντική Ανάλυση

Η περιβαλλοντική ανάλυση είναι η βάση της περιβαλλοντικής εργασίας. Η αρχική ανάλυση πραγματοποιείται μία φορά, όταν ο οργανισμός προετοιμάζει μία αρχική χαρτογράφηση όλων των περιβαλλοντικών της επιπτώσεων. Καθορίζονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του οργανισμού ή της επιχείρησης. Η ανάλυση πρέπει να παρέχει μια εποπτική εικόνα της κατανάλωσης των πόρων του οργανισμού ή της επιχείρησης, των αποβλήτων της στα ύδατα αλλά και των ατμοσφαιρικών ρύπων. Στη διαδικασία εντοπισμού και καταγραφής όλων των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που συνδέονται με τις δραστηριότητες του χώρου δραστηριοτήτων, πρέπει να καταγράφονται τόσο οι άμεσες, όσο και οι έμμεσες πτυχές των δραστηριοτήτων, προϊόντων και υπηρεσιών του εκάστοτε οργανισμού.

Η ανάλυση του κανονισμού *EMAS* παράγει δύο αποτελέσματα:

- ⇒ Καθορισμό και καταγραφή των άμεσων (εκπομπές στην ατμόσφαιρα, απορρίψεις στα ύδατα, μόλυνση του εδάφους, χρήση φυσικών πόρων και πρώτων υλών, κυκλοφοριακό, θόρυβοι, οσμές, σκόνη, οπτική ρύπανση κλπ.) και έμμεσων (σχέσεις μεταξύ κατοίκων και επισκεπτών, επενδύσεις κεφαλαίου, νέες αγορές, επιλογή υπηρεσιών, αποφάσεις σχεδιασμού, κλπ.) περιβαλλοντικών επιπτώσεων που επιβαρύνουν το σύστημα οι παραπάνω δραστηριότητες και υπηρεσίες.
- ⇒ Καθορισμό και καταγραφή των νομοθετικών, ρυθμιστικών και άλλων απαιτήσεων που περιλαμβάνονται στην περιβαλλοντική πολιτική.
- ⇒ Καταγραφή των διαφόρων δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που υφίστανται στην περιοχή.
- ⇒ Αξιολόγηση των προηγούμενων αρνητικών περιστατικών και της μη-συμμόρφωσης με τις υφιστάμενες διαδικασίες ή πολιτικές, σύμφωνα με τις νομικές απαιτήσεις.

Η ανάλυση απαιτεί τη δημιουργία ενός αρχείου με την καταγραφή, ανάλυση και αξιολόγηση όλων των περιβαλλοντικών παραμέτρων που διέπουν το χώρο δραστηριοτήτων και τη δημιουργία ενός αρχείου με όλους τους σχετικούς κανονισμούς και νομοθετικές ρυθμίσεις που καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες. Το πλεονέκτημα της διεξαγωγής μιας ανάλυσης είναι ότι παρέχει στην εταιρεία μία χρήσιμη εποπτική εικόνα των περιβαλλοντικών συνθηκών, μία εικόνα που πιθανόν να μην είχε προηγουμένως.

4.2.3 Περιβαλλοντικοί Στόχοι & Πρόγραμμα

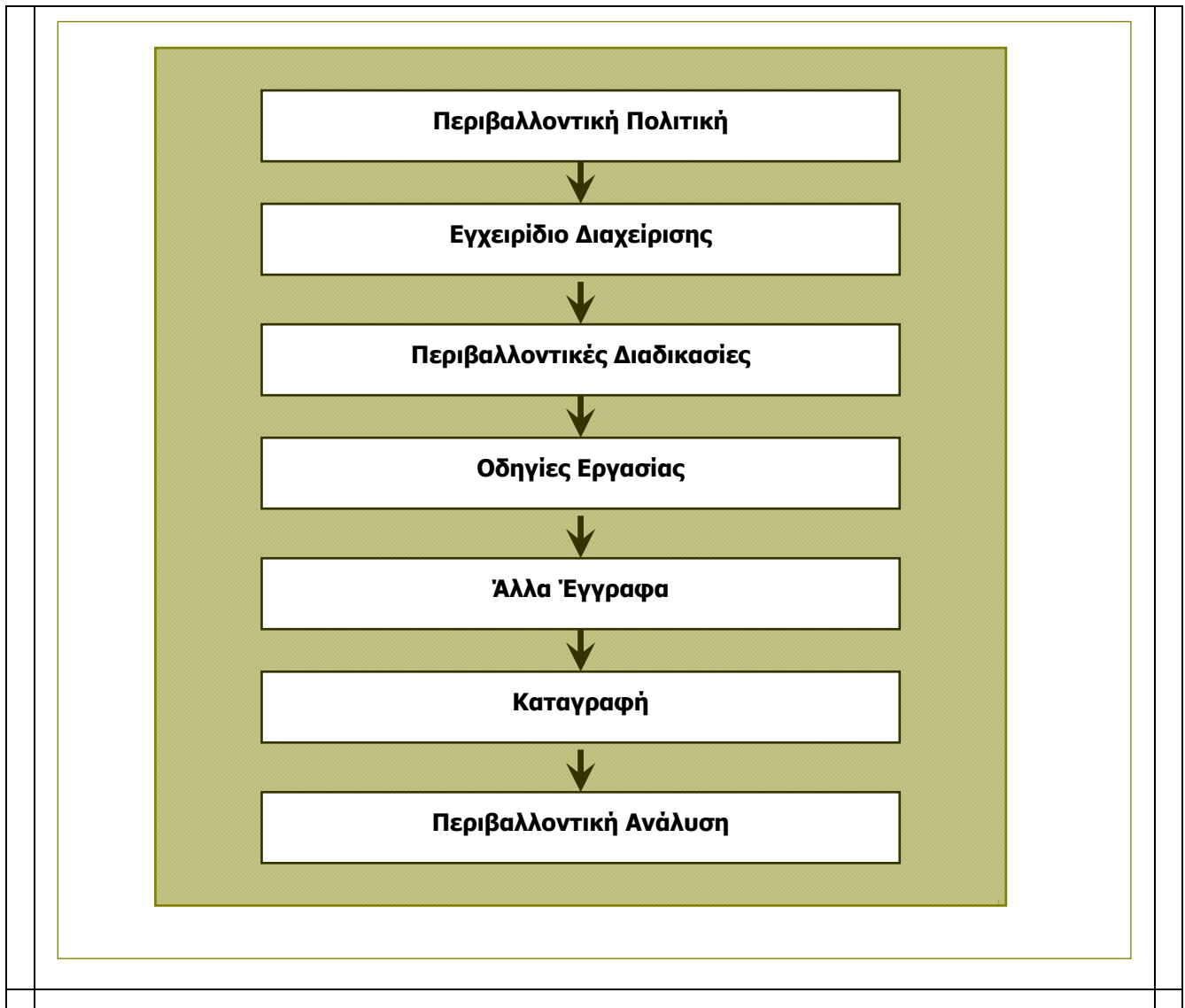
Το σημείο αυτό αποτελεί τον καθορισμό, με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης του προγράμματος το οποίο θα πρέπει να καθορίζει τι πρέπει να περιλαμβάνει η περιβαλλοντική πολιτική της επιχείρησης. Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα αποτελεί το 'χρονοδιάγραμμα δράσης' το οποίο καθοδηγεί τις περιβαλλοντικές βελτιώσεις. Μέσω του προγράμματος, ο οργανισμός καθορίζει τους περιβαλλοντικούς στόχους και τις δραστηριότητες που πρέπει να γίνουν για να βελτιωθούν οι περιβαλλοντικές επιδόσεις και να επιτευχθούν οι συγκεκριμένοι αντικειμενικοί σκοποί. Επίσης, το πρόγραμμα προσδιορίζει τους υπεύθυνους για την έγκαιρη εφαρμογή αυτών των δραστηριοτήτων. Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα έχει μια ανεξάρτητη και δυναμική μορφή. Ο ίδιος ο οργανισμός αποφασίζει για τον τρόπο εκπλήρωσης των στόχων και το χρονοδιάγραμμα αυτών. Το πρόγραμμα θα πρέπει να αναθεωρείται σε τακτά χρονικά διαστήματα και να διασφαλίζει μια συνεχή και διαρκή περιβαλλοντική βελτίωση.

4.2.4 Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

Το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ) κατανέμει ευθύνες και αρμοδιότητες και περιγράφει τα καθημερινά περιβαλλοντικά καθήκοντα. Με βάση το ΣΠΔ όλο το προσωπικό γνωρίζει τις καθημερινές του ατομικές του υποχρεώσεις και γίνεται μία σαφής περιγραφή πως αυτά τα καθήκοντα θα εκτελούνται. Ο συνολικός στόχος του σχεδιασμού και της εισαγωγής ενός τέτοιου συστήματος είναι να διασφαλίσει ότι οι περιβαλλοντικές προσπάθειες του οργανισμού θα αποτελέσουν ένα αναπόσπαστο κομμάτι των γενικών δραστηριοτήτων της και των καθημερινών διοικητικών διαδικασιών, και ότι οι προσπάθειες αυτές θα λαμβάνουν χώρα καθημερινά. Το πλεονέκτημα της ύπαρξης ενός τέτοιου συστήματος είναι ότι προσδιορίζονται

όλες οι υπευθυνότητες που έχει ο κάθε εργαζόμενος. Συνεπώς, όλο το προσωπικό θα γνωρίζει τις καθημερινές ατομικές του υποχρεώσεις και επιπρόσθετα οι νέοι εργαζόμενοι μπορούν να εισαχθούν εύκολα στα περιβαλλοντικά καθήκοντα του οργανισμού. Κατόπιν όλων των παραπάνω, καταγράφονται τα σημαντικότερα στοιχεία που συνθέτουν τη λειτουργία του ΣΠΔ, έτσι ώστε να είναι εύκολη η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων αφενός, και αφετέρου να μπορεί να παρέμβει άμεσα ο υπεύθυνος διαχείρισης σε περίπτωση που αντιληφθεί την ύπαρξη κάποιου προβλήματος.

Σχήμα 4.6: Έγγραφα Εργασίας του ΣΠΔ

Πηγή: Πατσής, Κ. (2003), ίδιας επεξεργασίας

4.2.5 Περιβαλλοντικός Έλεγχος

Είναι απαίτηση του EMAS, να επανεξετάζει η κάθε εταιρεία σε τακτά χρονικά διαστήματα, το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης τους με σκοπό να ελέγχουν την επαρκή λειτουργία του συστήματος, δηλαδή να πραγματοποιούν ένα περιβαλλοντικό έλεγχο. Αυτός ο έλεγχος θα καλύπτει τις δραστηριότητες για χρονικό διάστημα τουλάχιστον ενός έτους. Ο περιβαλλοντικός έλεγχος ελέγχει αν το σύστημα διαχείρισης που εφαρμόζεται λειτουργεί στο σύνολο του. Η διαδικασία ελέγχου εφαρμόζεται με ελέγχους αρχείων, γραπτών διαδικασιών, με επιθεωρήσεις των συνθηκών εργασίας και του εξοπλισμού και με συζητήσεις με το προσωπικό που ασχολείται με το συγκεκριμένο χώρο δραστηριοτήτων. Οι ελεγκτές, οι οποίοι μπορεί να είναι εξωτερικοί ή εσωτερικοί, εξετάζουν αν οι στόχοι που έχουν τεθεί επιτυγχάνονται. Δηλαδή, ελέγχεται εάν τα λειτουργικά καθήκοντα που εφαρμόζονται είναι στο σωστό δρόμο και ολοκληρώνονται, καθώς και αν τα διαχειριστικά καθήκοντα, που έχουν ανατεθεί σε διάφορα διοικητικά επίπεδα, και οι αρμοδιότητες λειτουργούν όπως έχει προβλεφθεί. Ο περιβαλλοντικός έλεγχος συνεπώς, αποτελεί ένα εργαλείο με το οποίο ο οργανισμός είναι σε θέση να αποκτήσει μία εποπτική εικόνα της θέσης της, σε σχέση με τις περιβαλλοντικές ανησυχίες και τα περιβαλλοντικά θέματα που την διέπουν. Ο έλεγχος γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και καλύπτει τις δραστηριότητες για το χρονικό διάστημα τουλάχιστον ενός έτους.

4.2.6 Περιβαλλοντική Δήλωση

Η απαίτηση αυτή αφορά την προετοιμασία από μέρος της επιχείρησης μιας δημόσιας περιβαλλοντικής δήλωσης που να αφορά την περιβαλλοντική εργασία τους, συμπεριλαμβανομένων της πολιτικής, των αντικειμενικών σκοπών και του συστήματος διαχείρισης. Η δήλωση αυτή μπορεί να διανεμηθεί στους πελάτες και σε κάθε άλλο ενδιαφερόμενο. Η δήλωση είναι ένα μέσο πληροφόρησης του κοινού για την περιβαλλοντική πρόοδο που επιτεύχθηκε σε σχέση με τις διεργασίες που έλαβαν χώρα, και παράλληλα μία δέσμευση για συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Η περιβαλλοντική δήλωση πρέπει να προετοιμαστεί μετά το τέλος κάθε περιβαλλοντικού ελέγχου, δηλαδή κάθε χρόνο σαν ελάχιστη απαίτηση. Το πλεονέκτημα μιας περιβαλλοντικής δήλωσης είναι ότι ο οργανισμός δημιουργεί ένα καθολικό και αξιόπιστο έντυπο για τις περιβαλλοντικές συνθήκες και δραστηριότητες που την επηρεάζουν.

Με τη δήλωση ο οργανισμός επιδιώκει τη βελτίωση της εικόνας του και να τονίσει την περιβαλλοντική ευθύνη που τον διέπει. Κάποια από τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη σε αυτή τη διεργασία αφορούν τους πελάτες του, τους προμηθευτές του, περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, ΜΜΕ, κ.α.

Η περιβαλλοντική δήλωση πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- ⇒ Περιγραφή των δραστηριοτήτων της επιχείρησης στο συγκεκριμένο χώρο που εφαρμόζεται το ΣΠΔ.
- ⇒ Αξιολόγηση όλων των σημαντικών περιβαλλοντικών θεμάτων που έχουν σχέση με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες.
- ⇒ Σύνοψη των αριθμητικών δεδομένων σχετικά με όλες τις περιβαλλοντικές πτυχές του.
- ⇒ Άλλους παράγοντες που αφορούν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

- ⇒ Παρουσίαση της πολιτικής, του προγράμματος και του συστήματος διαχείρισης του οργανισμού για το περιβάλλον για το συγκεκριμένο χώρο δραστηριοτήτων.
- ⇒ Την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας για την υποβολή της επόμενης δήλωσης.
- ⇒ Το όνομα και τον αριθμό διαπίστευσης του επαληθευτή περιβάλλοντος, καθώς και η ημερομηνία επικύρωσης.

4.2.7 Περιβαλλοντική Επικύρωση και Καταγραφή

Ο κανονισμός του EMAS προβλέπει την επικύρωση του συστήματος από ένα διαπιστευμένο περιβαλλοντικό επιθεωρητή. Ο επιθεωρητής εξετάζει και εγκρίνει τη συμμόρφωση του χώρου δραστηριοτήτων της επιχείρησης με τις απαιτήσεις του προτύπου, την επάρκεια και την αξιοπιστία των δεδομένων και των πληροφοριών που περιλαμβάνει η περιβαλλοντική δήλωση. Με την επιτυχή επιθεώρηση η επιχείρηση έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιεί το λογότυπο του EMAS. Ο οργανισμός, μετά την επικύρωση, έχει δικαίωμα να χρησιμοποιήσει το περιβαλλοντικό λογότυπο του EMAS, που ουσιαστικά αποτελεί ως έγκριση το ότι η εταιρεία έχει συμμορφωθεί με όλες τις απαιτήσεις του κανονισμού. Το λογότυπο του EMAS μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις (Κανονισμός 761/2001):

- ⇒ Σε επικυρωμένες περιβαλλοντικές δηλώσεις
- ⇒ Σε επιστολόχαρτα καταχωρημένων οργανισμών
- ⇒ Σε πληροφοριακό υλικό που προβάλλει τη συμμετοχή ενός οργανισμού στο EMAS.

Το λογότυπο μπορεί να χρησιμοποιείται, επίσης, από τους οργανισμούς, σε συνδυασμό με περιβαλλοντικές πληροφορίες, όπως ενημερωτικά φυλλάδια που συνδέονται με δραστηριότητες, προϊόντα και υπηρεσίες, με την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες και οι αναφορές περιλαμβάνονται στην περιβαλλοντική δήλωση και έχουν επικυρωθεί από τον επιθεωρητή, και το λογότυπο συνοδεύεται από τις λέξεις «επικυρωμένες πληροφορίες».

Το λογότυπο δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις παρακάτω περιπτώσεις (Κανονισμός 761/2001):

- ⇒ Σε προϊόντα ή στη συσκευασία τους
- ⇒ Σε συνδυασμό με συγκριτικούς ισχυρισμούς αναφορικά με προϊόντα, δραστηριότητες και υπηρεσίες
- ⇒ Σε διαφημίσεις για προϊόντα, δραστηριότητες και υπηρεσίες.

5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ EMAS ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΟΤΑ), ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΙΘΑΝΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ, ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζεται συνοπτικά ένας οδηγός εφαρμογής του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης *EMAS* σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Σε κάθε υποκεφάλαιο που ακολουθεί, γίνεται αρχικά ανάλυση των διαδικασιών εκπόνησης του ΣΠΔ γενικά σε οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης και στη συνέχεια, πραγματοποιείται μία προσέγγιση σε ένα «μικρό» ΟΤΑ, την Κοινότητα της Μακρινίτσας του Νομού Μαγνησίας, θίγοντας τα προβλήματα και τα οφέλη που ανακύπτουν από την πιθανή εφαρμογή του.

Στο πρώτο υποκεφάλαιο παρέχονται γενικές πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα εφαρμογής *EMAS* σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς επίσης παρουσιάζονται συνοπτικά τα επτά τεκμηριωμένα στάδια του *EMAS*. Στη συνέχεια, στο επόμενο υποκεφάλαιο περιγράφονται ορισμένα βασικά στοιχεία για την επιτυχή εφαρμογή του *EMAS*. Τέλος, ακολουθούν τα υποκεφάλαια στα οποία περιγράφονται αναλυτικά τα βήματα προς τη συλλογή πληροφοριών και ολοκλήρωση των τεσσάρων πρώτων σταδίων του *EMAS* (συμπλήρωση δεκαπέντε (15) εντύπων), τόσο σε γενικό επίπεδο αναφοράς, όσο και φέρνοντας ως παράδειγμα την περίπτωση της Μακρινίτσας.

5.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ & ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΕ ΟΤΑ

Στο παρόν υποκεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση της εφαρμογής του ΣΠΔ (*EMAS*) από την τοπική αυτοδιοίκηση και παρουσιάζονται απλοποιημένα τα πρώτα στάδια του *EMAS*.

Παρέχεται μία εναλλακτική ταξινόμηση των Έμμεσων Περιβαλλοντικών Πτυχών, καθώς η τρέχουσα ταξινόμηση βάσει του κανονισμού για το *EMAS* είναι δύσκολο να ερμηνευθεί και να συσχετιστεί με τις δραστηριότητες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η προτεινόμενη εναλλακτική ταξινόμηση αρμόζει περισσότερο σε Δήμους - Κοινότητες, για το λόγο αυτό και επικεντρώνεται σε τομείς που είναι περισσότερο συναφείς με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Παρατίθενται τα κύρια στάδια για την επίτευξη του *EMAS*. Για την ολοκλήρωση της διαδικασίας εφαρμογής του *EMAS* απαιτούνται ενδεχομένως αρκετοί μήνες, ενώ στην περίπτωση που υπάρχει η βούληση εφαρμογής του εν λόγω εργαλείου στο σύνολο του ΟΤΑ, ο χρόνος που θα απαιτηθεί υπερβαίνει κατά πολύ το ένα έτος.

Κάθε ΟΤΑ της Ευρώπης διαφέρει από τους υπόλοιπους ως προς τις πολιτικές διαδικασίες, τις ευθύνες και τις διοικητικές πρακτικές. Τα πρώτα στάδια του *EMAS* έχουν γενικό χαρακτήρα, ωστόσο, με το που ξεκινά η διαμόρφωση του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, οι κατευθύνσεις που παρέχονται διαφοροποιούνται ανάλογα με τη δομή και την οργάνωση του κάθε ΟΤΑ.

Προτού ξεκινήσει ένας ΟΤΑ την εφαρμογή του *EMAS* κρίνεται σκόπιμο να προχωρήσει στην πρόσληψη ενός προσώπου που θα αναλάβει την εφαρμογή του. Η πείρα που αποκτήθηκε από τις πόλεις που συμμετείχαν στο πρόγραμμα *EMAS peer Review for Cities* και από ένα σχέδιο που προηγήθηκε (*Euro-EMAS*), δείχνει ότι οι ΟΤΑ που έχουν ορίσει κάποιο πρόσωπο ειδικά για την εφαρμογή του *EMAS* επιτυγχάνουν ευκολότερα, συγκριτικά με όσους δεν το έχουν πράξει.

Επτά τεκμηριωμένα στάδια του EMAS, δηλαδή τα στάδια εκείνα που καταγράφονται και δημοσιεύονται υπό την μορφή εγγράφων:

1. Επισκόπηση : Προηγείται της σύνταξης περιβαλλοντικής μελέτης και της θέσπισης των στόχων και αναφέρεται στην κατάσταση που επικρατεί στον υπό μελέτη ΟΤΑ. Η ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής επισκόπησης, έχει ως αποτέλεσμα την πλήρη γνώση των προβλημάτων και των προτεραιοτήτων του ΟΤΑ και εγγυάται την επιτυχή, σταδιακά, ολοκλήρωση του ενδεδειγμένου προγράμματος περιβαλλοντικής πολιτικής.

Η επισκόπηση εξετάζει κάθε δραστηριότητα του ΟΤΑ και τις περιβαλλοντικές πτυχές τους. Περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την οικεία νομοθεσία, τα τοπικά συμφέροντα, χρονικό παρελθόντων συμβάντων και αξιολόγηση της σημασίας τους. Η επισκόπηση αποτελεί τον κορμό της όλης διαδικασίας EMAS.

2. Πολιτική : Η περιβαλλοντική πολιτική οφείλει να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη στη φύση και το εύρος του υπό μελέτη ΟΤΑ, καθώς επίσης και να έπεται της επισκόπησης. Η περιβαλλοντική πολιτική θα αποτελέσει κατά πάσα πιθανότητα το πλέον προβεβλημένο τεκμηριωμένο τμήμα του EMAS.

3. Πρόγραμμα : Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα επιλαμβάνεται των σημαντικών περιβαλλοντικών πτυχών που προσδιορίστηκαν στην περιβαλλοντική επισκόπηση. Στο πλαίσιο του προγράμματος τίθενται στόχοι, προσδιορίζονται οι απαιτούμενες δράσεις, ανατίθενται ευθύνες και τίθενται ημερομηνίες στόχοι για την επίτευξη βελτιώσεων.

4. Σύστημα Διαχείρισης : Το σύστημα διαχείρισης είναι το κομμάτι της διαδικασίας μέσω της οποίας ενσωματώνεται το EMAS στον ΟΤΑ και εξασφαλίζεται η λειτουργία του. Περιλαμβάνει οδηγίες και διαδικασίες για την πραγματοποίηση αυτής της ενσωμάτωσης.

5. Εσωτερικός Έλεγχος : Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και την διατήρηση της πειθαρχίας στο πλαίσιο της διαδικασίας EMAS. Για να πληρούνται οι απαιτήσεις όσον αφορά την επαλήθευση, είναι αναγκαία η κατάρτιση ενός πλήρους προγράμματος ελέγχων.

6. Δήλωση : Η περιβαλλοντική δήλωση μπορεί να εκδοθεί μόνο μετά την επαλήθευση του συστήματος EMAS, του ΟΤΑ. Η δήλωση αυτή δημοσιεύεται και περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την περιβαλλοντική επίδοση του ΟΤΑ και τα μελλοντικά σχέδια για τη βελτίωση αυτής.

7. Επαλήθευση : Η επαλήθευση επιτυγχάνεται όταν ο ΟΤΑ περάσει με επιτυχία τον εξωτερικό έλεγχο επαλήθευσης. Μετά το σημείο αυτό η διαδικασία δεν μπορεί να διακοπεί. Ο ΟΤΑ πρέπει να βελτιώνει διαρκώς την περιβαλλοντική του επίδοση, προκειμένου να διατηρήσει το σύστημά του.

5.1.1 Περιγραφή του υπό εξέταση ΟΤΑ, την Κοινότητα της Μακρινίτσας

Η Κοινότητα της Μακρινίτσας υπάγεται διοικητικά στην περιφέρεια Θεσσαλίας, στη Νομαρχία Μαγνησίας και γειτνιάζει άμεσα με τον μεγαλύτερο Δήμο του Νομού, το Δήμο Βόλου. Στο πρόγραμμα συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων του 1997 (Σχέδιο Καποδίστριας) η Κοινότητα Μακρινίτσας δεν συνενώθηκε με κανέναν άλλο όμορο Δήμο και παρέμεινε αυτόνομη ως ιστορική Κοινότητα. Βέβαια, δημιουργήθηκε ένα δίκτυο σύνδεσης όλων των ιστορικών Κοινοτήτων από

όλη την Ελλάδα, οι οποίες ανέρχονται σε έξι (6) και προωθούν λύσεις για τα κοινά τους προβλήματα και συζητούν παραδείγματα καλών πρακτικών διαχείρισης. Στο δίκτυο συμμετέχουν πέρα από τη Μακρινίτσα άλλες 5 ιστορικές κοινότητες όπως για παράδειγμα η Κοινότητες Αμπελακίων, Καρυάς, Διστόμου και άλλες.

Σήμερα, με την ανακοίνωση του νέου προγράμματος συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, που έχει κατατεθεί προς ψήφιση από το Υπουργείο Εσωτερικών, Διοίκησης & Αποκέντρωσης (Σχέδιο Καλλικράτης, προωθείται η διοικητική ένωση της περιοχής μελέτης με τον νέο διευρυμένο Δήμο Βόλου, οπότε μάλλον παύει η αυθύπαρκτη πορεία αυτής της διοικητικής οντότητας στη πορεία του χρόνου.

Η Κοινότητα της Μακρινίτσας, συνίσταται από τον κυρίως δομημένο ομώνυμο οικισμό, τις συνοικίες: Κουκουράβα, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Αθανάσιος, Αγία Τριάδα, Μεταμόρφωση, Κεντρική Πλατεία-Άγιος Ιωάννης, Παναγία, Αλώνια, Άγιος Γεράσιμος και Κακονά), την κτηματική της περιφέρεια, το κοινοτικό δάσος και τα κοινοτικά λιβάδια. Ο οικισμός της Κοινότητας, η Μακρινίτσα βρίσκεται στο ορεινό τμήμα του Πηλίου και έχει κριθεί ως διατηρητέος παραδοσιακός οικισμός απολύτου προστασίας. Απέχει από τον Βόλο 17 χλμ. μέσω Πορταριάς, 10 χλμ. μέσω Κουκουράβας και 12 χλμ. από το χιονοδρομικό Κέντρο Πηλίου. Το φημισμένο αυτό κεφαλοχώρι, η Μακρινίτσα, είναι κτισμένο κλιμακωτά στην πλαγιά του βουνού όπου το χαμηλότερο σημείο του έχει υψόμετρο 350μ. και το υψηλότερο 700μ.

Τα ιστορικά, τουριστικά, περιβαλλοντικά στοιχεία της περιοχής και η διαφορετικότητα των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, η εγγύτητα στο πολεοδομικό συγκρότημα του Βόλου, την πόλη της Πορταριάς και το Χιονοδρομικό Κέντρο του Πηλίου, προκαλούν το άμεσο ενδιαφέρον για την προσπάθεια διερεύνησης εφαρμογής ενός συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ) στο φορέα της Κοινότητας, γιατί από εκεί δίδονται οι κατευθυντήριες γραμμές του αναπτυξιακού προτύπου.

Η επιλογή της περίπτωσης του εν λόγω ΟΤΑ επιλέχθηκε προς εξέταση της περίπτωσης εφαρμογής του EMAS, ως συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, έχοντας υπόψη ορισμένες από τις παραμέτρους που αναφέρονται στη συνέχεια :

- ⇒ Υπάγεται στην ευρύτερη περιοχή του Πηλίου, όπου υπάρχει δυνατότητα μεγαλύτερης ανάπτυξης σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων, λόγω μίας σειράς πλεονεκτημάτων που χαρακτηρίζουν την περιοχή (βουνό, θάλασσα, πλούσιος φυσικός και πολιτιστικός πλούτος, αναγνωρισιμότητα, εγγύτητα στο αστικό κέντρο του Βόλου, κομβική θέση στο ηπειρωτικό τμήμα της χώρας, παραγωγή τοπικών προϊόντων, κλπ.)
- ⇒ Υπάγεται σε μια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, που χρήζει προστασίας, ενόψει μιας ενδεχόμενης ανεξέλεγκτης ανάπτυξης (πχ του δομημένου περιβάλλοντος)
- ⇒ Αποτελεί ένα σχετικά κλειστό χωρικό σύστημα χωρίς έντονες ροές (*inputs – outputs*), γεγονός που επιτρέπει την εξέταση της περιοχής σαν οντότητα.
- ⇒ Υπάρχουν σημαντικές προοπτικές αειφόρου ανάπτυξης στην περιοχή, οι οποίες δεν αξιοποιούνται με δεδομένο ότι δεν εντοπίζονται οι αρνητικές ή θετικές επιπτώσεις που προκύπτουν ή απλώς πολλές φορές δεν λαμβάνονται υπόψη.
- ⇒ Η περιοχή έχει ανάγκη από προβολή και βελτίωση της εικόνας της με ενέργειες, που θα προσελκύσουν πρόσθετες δράσεις και δραστηριότητες, δεδομένου του αυξανόμενου επιπέδου ανταγωνιστικότητας ανάμεσα σε χωρικές ενότητες.

Ωστόσο, τα προβληματικά σημεία που προκύπτουν από την εξέταση εφαρμογής του ΣΠΔ στον εν λόγω ΟΤΑ, όπως αυτά εξετάζονται αναλυτικά στη συνέχεια του κεφαλαίου εξαρτώνται κυρίως από την έλλειψη βάσεων δεδομένων και ακριβούς πληροφόρησης, αναφορικά με τη δομή και τη διοίκηση του ΟΤΑ.

5.2 ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ / ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ EMAS

5.2.1 Συγκρότηση Ομάδας Εργασίας/Συντονισμού σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το πρώτο από τα δεκαπέντε έντυπα που πρέπει να «συμπληρωθεί» προκειμένου να προχωρήσει η διαδικασία εφαρμογής του συστήματος EMAS, σχετίζεται με τη συγκρότηση μίας μικρής Ομάδας Εργασίας (ΟΕ) ή συντονισμού που θα είναι αντιπροσωπευτική του ΟΤΑ και θα καθοδηγεί τη διαδικασία του EMAS. Τα κριτήρια που θα πρέπει να διαθέτουν τα πρόσωπα που θα στελεχώσουν την ομάδα εργασίας, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 5.1 : Κριτήρια για τα μέλη που θα στελεχώνουν την ομάδα εργασίας (ΟΕ)

Ικανότητα αφιέρωσης απαιτούμενου χρόνου (ελάχιστη απαίτηση : συμμετοχή στις συνεδριάσεις της ΟΕ, 6-12 φορές ετησίως, 90 λεπτών περίπου)

Προερχόμενα από διευθύνσεις που συμμετέχουν στη διαδικασία του EMAS

Καλή γνώση των δραστηριοτήτων της εκπροσωπούμενης διεύθυνσης

Υψηλόβαθμα στελέχη (αρκούντως ώστε να ασκούν επιρροή στο προσωπικό της διεύθυνσης τους).

Με ποικιλομορφία δεξιοτήτων και γνώσεων, πχ μέλη που πραγματικά κατανοούν τις διαχειριστικές, πολιτικές, οικονομικές και διαφημιστικές πτυχές της διαδικασίας*

Ένας εκ των μελών της ΟΕ θα πρέπει να είναι ενήμερος σχετικά με τα στρατηγικά έγγραφα του ΟΤΑ

Σημείωση

*: οι σύμβουλοι με εξειδίκευση σε θέματα συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης (ή EMAS), καλύπτουν τις απαιτήσεις μελών στην ομάδα που να διαθέτουν περιβαλλοντικές γνώσεις.

** : σε περίπτωση που η ΟΕ δεν παρουσιάζει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, μπορεί να αλλάξει η σύνθεσή της

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Ο υπεύθυνος του EMAS και η ΟΕ χαράσσουν στρατηγική για την εφαρμογή του συστήματος. Έμφαση πρέπει να δοθεί στο χρονοδιάγραμμα της εφαρμογής (πχ ορισμός ημερομηνιών 'στόχων' για την ολοκλήρωση των σταδίων) και στην επικοινωνιακή στρατηγική για την προβολή των δράσεων.

5.3.2 Συγκρότηση Ομάδας Εργασίας/Συντονισμού στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας

Στον υπό εξέταση ΟΤΑ (Κοινότητα Μακρινίτσας), τα μέλη που θα συγκροτούν την Ομάδα Εργασίας / Συντονισμού, θα αντιπροσωπεύουν τις εξής «ομάδες» προσώπων:

- ⇒ Αιρετά πρόσωπα
- ⇒ Υπάλληλοι της Κοινότητας (μόνιμοι)
- ⇒ Υπάλληλοι άλλων εμπλεκόμενων υπηρεσιών του ευρύτερου δημοσίου τομέα
- ⇒ Εξωτερικοί συνεργάτες – ομάδα συμβούλων

Η εφαρμογή του EMAS, ανεξάρτητα του μεγέθους του οργανισμού ή του τμήματος που εξετάζεται, αποτελεί εργασία πλήρους απασχόλησης. Η επιλογή ενός μόνιμου υπαλλήλου θα ήταν θεμιτή για τη θέση αυτή. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση το Κοινοτικό κατάστημα της Μακρινίτσας, καλύπτει ήδη με δυσκολίες τις ανάγκες του, λόγω ελλιπούς στελέχωσης και κατάρτισης, επομένως και θα ήταν αδύνατη η περαιτέρω επιβάρυνση ενός υπαλλήλου με νέες υποχρεώσεις. Για το λόγο αυτό κρίνεται βέλτιστη η ανάθεση ως υπεύθυνου για την εφαρμογή του EMAS, τον επικεφαλή της ομάδας συμβούλων.

Έτσι, η γενική φόρμα που συνοδεύει το σύνολο των απαιτούμενων εντύπων (των τεσσάρων πρώτων σταδίων εφαρμογής του EMAS) και το πρώτο από τα δεκαπέντε έντυπα, το οποίο και σχετίζεται με τη συγκρότηση μίας μικρής Ομάδας Εργασίας (ΟΕ) ή συντονισμού που θα είναι αντιπροσωπευτική του ΟΤΑ και θα καθοδηγεί τη διαδικασία του EMAS, παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν.

Πίνακας 5.2 : Παρουσίαση γενικής φόρμας με τα απαραίτητα στοιχεία του εγγράφου αναφοράς και του υπεύθυνου επικοινωνίας, που συνοδεύει το σύνολο των εντύπων που ζητούνται

Έγγραφο Αναφοράς	Στελέχωση Ομάδας Εργασίας
Διεύθυνση	Διεύθυνση Κοινοτικού Καταστήματος
Τμήμα	Κοινοτικό Κατάστημα
Υπεύθυνος Επικοινωνίας	Μόνιμος υπάλληλος του Κοινοτικού καταστήματος

Πηγή: The EMAS Implementation Guidebook, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Πίνακας 5.3 : Παρουσίαση εντύπου 1 σχετικά με τη στελέχωση της ομάδας εργασίας (ΟΕ)

		Στοιχεία Επικοινωνίας
Υπεύθυνος	Επικεφαλής της «ομάδας» συμβούλων	Αντίστοιχα αναφέρονται

5. Μεθοδολογία Εφαρμογής ΣΠΔ – EMAS, η Περίπτωση της Μακρινίτσας

Λοιποί Συμμετέχοντες (Ομάδα Εργασίας)	Κοινοτάρχης	»»
	Ένας κοινοτικός σύμβουλος της συμπολίτευσης	»»
	Ένας κοινοτικός σύμβουλος της αντιπολίτευσης	»»
	Ένας μόνιμος υπάλληλος του κοινοτικού καταστήματος	»»
	Ένας διοικητικός υπάλληλος, εκπρόσωπος Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας (ΚΠΕ)	»»
	Ένας μόνιμος υπάλληλος από άλλη υπηρεσία του ευρύτερου δημοσίου δικαίου	»»
	Η ομάδα συμβούλων, θα ασκεί τον εσωτερικό έλεγχο, τα μέλη της οποίας θα διαθέτουν δεξιότητες/γνώσεις σε τομείς που σχετίζονται με ζητήματα: Περιβάλλοντος / Χωροταξίας / Οικονομίας / Προώθησης & Προβολής / Δημόσιας Διοίκησης κλπ.	»»

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Κατά την πρώτη σύσκεψη της ομάδας αποφασίζεται ο σκοπός της ομάδας, συντάσσεται και αποστέλλεται η δήλωσή της. Στη δήλωση περιλαμβάνονται τα ακόλουθα στοιχεία :

- ⇒ Συμφωνηθείσα κατανομή του προϋπολογισμού *EMAS*
- ⇒ Συμφωνηθείσες προτεραιότητες δράσης
- ⇒ Ανάδειξη της σημασίας του *EMAS* σε όλα τα επίπεδα του ΟΤΑ
- ⇒ Ανάπτυξη ιδεών

5.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Προετοιμασία

Το σύστημα EMAS του οργανισμού πρέπει να είναι καλά δομημένο και ευκολονόητο γιατί σε αντίθετη περίπτωση θα είναι δύσχρηστο και δυσνόητο, τόσο για το προσωπικό αλλά και για τους ελεγκτές. Επομένως, το πρώτο βήμα για την καλή οργάνωση του συστήματος είναι η επισκόπηση, που περιλαμβάνει τα ακόλουθα «βήματα».

Οργανόγραμμα

- ⇒ Η διαχείριση των δραστηριοτήτων του ΟΤΑ που έχουν ή θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον, είναι ο σκοπός της καθιέρωσης του συστήματος (EMAS). Επομένως, πρωταρχικής σημασίας βήμα, είναι η δημιουργία ενός πλήρους οργανογράμματος όπου θα παρουσιάζονται οι δραστηριότητες του οργανισμού και η αλληλουχία αυτών. Δηλαδή, στο Οργανόγραμμα θα παρουσιάζονται **οι Διευθύνσεις, τα Τμήματα και οι Τομείς**.

Πραγματοποίηση επαφών

- ⇒ Η ολοκλήρωση της επισκόπησης προϋποθέτει την πραγματοποίηση συνεντεύξεων με πολλά άτομα. Είναι δύσκολη η επιλογή του κατάλληλου προσώπου, το οποίο πρέπει να έχει γνώση των δραστηριοτήτων του υπό εξέταση τομέα (συνήθως είναι και ο «επικεφαλής»). Επιπλέον, πριν την κάθε προγραμματισμένη συνάντηση με τους επικεφαλής των τομέων, θα πρέπει να υπάρχει η ανάλογη προετοιμασία, για το πλαίσιο της συζήτησης και των ερωτήσεων.

Δομή των συνεντεύξεων

- ⇒ Βάση των συνεντεύξεων που πραγματοποιούνται σε κάθε τομέα, συμπληρώνονται αντίστοιχα τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στα έντυπα δύο έως έξι (2-6). Η συζητήσεις που θα πραγματοποιηθούν, θα πρέπει να περιστραφούν γύρω από τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στον τομέα και όχι γύρω από τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου του.

Ολοκλήρωση της επισκόπησης και συμπλήρωση των εντύπων

Στη συνέχεια, αναπτύσσεται συνοπτικά η μεθοδολογία που ακολουθείται προκειμένου να καταγραφούν οι απαραίτητες πληροφορίες για την συμπλήρωση των επιμέρους εντύπων αναφοράς (έντυπο 2 – 6).

Στο παρόν υποκεφάλαιο (Περιβαλλοντική Επισκόπηση) περιγράφονται τα κάτωθι έντυπα :

- ⇒ Έντυπο 2 : Δραστηριότητες με άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές
- ⇒ Έντυπο 3 : Δραστηριότητες με έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές
- ⇒ Έντυπο 4 : Σημαντικές άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές
- ⇒ Έντυπο 5 : Σημαντικές έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές
- ⇒ Έντυπο 6 : Εκτίμηση της συνολικής σημασίας των περιβαλλοντικών πτυχών

Στην περίπτωση που η καταγραφή αφορά μία από τις πολλές διευθύνσεις/τμήματα του υπό εξέταση ΟΤΑ, θα ήταν πρόποσα η εξεύρεση κωδικοποιημένης αρίθμησης των επιμέρους δραστηριοτήτων. Εξάλλου, η καταγραφή με τάξη και προγραμματισμό αποτελεί ένα σημείο

κλειδί στο σύνολο της διαδικασίας που διέπει το σύστημα EMAS. Επιπλέον προτείνεται η εξέταση διαφορετικών επιπέδων αναφοράς (διεύθυνση/τμήμα/τομέας)

5.3.1 Περιβαλλοντική Επισκόπηση σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Μεθοδολογία συμπλήρωσης δεύτερου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του δεύτερου εντύπου που αφορά την έναρξη των διαδικασιών προσδιορισμού των δραστηριοτήτων με άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές, παρουσιάζεται στη συνέχεια. Στο επόμενο υποκεφάλαιο που εξετάζεται η περίπτωση εφαρμογής ΣΔΠ στην Κοινότητα της Μακρινίτσας, παρατίθενται οι αντίστοιχοι πίνακες συμπληρωμένοι με παραδείγματα.

Στη «Στήλη 1 : Αριθμός δραστηριότητας», συμπληρώνεται ο αύξων αριθμός της δραστηριότητας, από το «1» έως το «n», με το πρόθεμα «AM...», δηλαδή Άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές.

Στη «Στήλη 2 : Ονομασία δραστηριότητας», συμπληρώνεται το σύνολο των δραστηριοτήτων για τις οποίες είναι υπεύθυνος ο υπό εξέταση τομέας/τμήμα.

Προκειμένου να εντοπισθεί το σύνολο της απαιτούμενης πληροφορίας μπορούν να εφαρμοστούν τα όσα περιγράφονται στη συνέχεια :

- ⇒ έλεγχος του σχεδιαγράμματος των υπηρεσιών και του οργανογράμματος
- ⇒ επιτόπια εξέταση του χώρου (δομημένου και περιβάλλοντος) και των υποδομών (πχ αγωγούς, γραμμές ηλεκτρικής ενέργειας, κλπ.)
- ⇒ συνεντεύξεις με εργαζομένους, λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη και άλλους ΟΤΑ που εφαρμόζουν το EMAS
- ⇒ έλεγχος των εγγράφων (πχ άδειες, δελτία δεδομένων ασφαλείας, κλπ.), της υφιστάμενης νομοθεσίας (πχ τεχνικές απαιτήσεις κλπ.) και των υφιστάμενων δεικτών επίδοσης

Στη «Στήλη 3 : Συνοπτική Περιγραφή Δραστηριότητας», συμπληρώνεται με την επεξήγηση της δραστηριότητας της προηγούμενης στήλης.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης τρίτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του τρίτου εντύπου που αφορά την έναρξη των διαδικασιών προσδιορισμού των δραστηριοτήτων με έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Στη «Στήλη 1 : Αριθμός δραστηριότητας», συμπληρώνεται ο αύξων αριθμός της δραστηριότητας, από το «1» έως το «ν», με το πρόθεμα «EM...» δηλαδή Έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές.

Στη «Στήλη 2 : Ονομασία δραστηριότητας», συμπληρώνεται το σύνολο των δραστηριοτήτων για τις οποίες είναι υπεύθυνη ο υπό εξέταση τομέας/τμήμα.

Παρόλο που στην πλειονότητά τους οι περιβαλλοντικές πτυχές σε έναν ΟΤΑ είναι κατά κανόνα έμμεσες, συνήθως είναι επίσης και οι λιγότερο αντιληπτές. Επιπλέον, αποτελούν και τις πιο δύσκολα αντιμετωπίσιμες, για το λόγο ότι η επίλυσή τους δεν εξαρτάται συνήθως από αποφάσεις που λαμβάνονται στο εσωτερικό του κάθε ΟΤΑ, αλλά απαιτείται η άσκηση επιρροής από την πλευρά του ΟΤΑ προς τρίτους (εργολάβους, προμηθευτές, πελάτες και χρήστες των προϊόντων και των υπηρεσιών του), προκειμένου να επιτευχθούν περιβαλλοντικά οφέλη.

Οι έμμεσες πτυχές μπορούν επίσης να αντιληφθούν ως οι συνέπειες της παροχής υπηρεσιών, για παράδειγμα η δημιουργία μίας ποδηλατικής διαδρομής, παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν το ποδήλατο προς τη μεταφορά τους, γεγονός που συμβάλει στον περιορισμό της χρήσης των αυτοκινήτων και των εκπομπών CO².

Στη «Στήλη 3 : Συνοπτική Περιγραφή Δραστηριότητας», συμπληρώνεται με την επεξήγηση της δραστηριότητας της προηγούμενης στήλης.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης τετάρτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του τετάρτου εντύπου που αφορά τις σημαντικές άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές, παρουσιάζεται στη συνέχεια. Με τη συμπλήρωση του εντύπου αυτού ξεκινά η διαδικασία κατανόησης και αξιολόγησης της σημασίας των δραστηριοτήτων.

Στη «Στήλη 1 : Προσδιορισθείσα δραστηριότητα», συμπληρώνεται ο αύξων αριθμός της δραστηριότητας (πχ AM1)

Στη «Στήλη 2 : Επιμέρους Στοιχείο Δραστ/τας με Περιβ/κές Πτυχές», συμπληρώνεται ο αύξων αριθμός της δραστηριότητας και ο αριθμός της συνιστώσας αυτής (πχ AM 1.1.). Μία δραστηριότητα μπορεί να απαρτίζεται από πολλά επιμέρους στοιχεία.

Στη «Στήλη 3 : Τύπος Περιβαλλοντικής Πτυχής», γίνεται για πρώτη φορά, στη διαδικασία, η σύνδεση μεταξύ του περιβάλλοντος με τις προσδιορισθείσες δραστηριότητες και των επιμέρους στοιχείων αυτών. Οι περιβαλλοντικές πτυχές που περιγράφονται με τους χαρακτήρες «α...θ» περιγράφονται στη συνέχεια :

⇒ **α – Εκπομπές στην ατμόσφαιρα** : κάθε δραστηριότητα που καταναλώνει ενέργεια από ορυκτά καύσιμα, που προκαλεί εκπομπές στην ατμόσφαιρα (πχ ψεκασμοί), κλπ.

- ⇒ **β – Απορρίψεις στα ύδατα** : για παράδειγμα μία εγκατάσταση καθαρισμού υπηρεσιακών οχημάτων, με την εκροή των λυμάτων στο αστικό αποχετευτικό δίκτυο
- ⇒ **γ – Αποφυγή, ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση, μεταφορά στερεών & άλλων αποβλήτων, ιδίως επικινδύνων** : κάθε δραστηριότητα που περιλαμβάνει την παραγωγή ή τη διαχείριση αποβλήτων (περιλαμβανομένων των «αποβλήτων» που παράγονται από εργασίες γραφείου)
- ⇒ **δ – Χρήση & επιβάρυνση του εδάφους** : εγκαταστάσεις αποθήκευσης, κτηριακές κατασκευές, παραγωγή λυμάτων, τυχόν διαρροές
- ⇒ **ε – Χρήση φυσικών πόρων & πρώτων υλών (& ενέργεια)** : κάθε δραστηριότητα που καταναλώνει για παράδειγμα άνθρακα, πετρέλαιο, αέριο, κλπ.
- ⇒ **στ – Τοπικά θέματα (θόρυβος, κραδασμοί, οσμές, σκόνη, οπτική εμφάνιση, κλπ.)** : για παράδειγμα δραστηριότητα που προκαλεί θόρυβο, κραδασμούς, οσμές, σκόνη, αισθητική υποβάθμιση του τοπίου, όπως αμαξοστάσια/ χώροι φύλαξης υλικών επισκευής οδών/ χώροι διάθεσης απορριμμάτων/ μεγαλύτερη του φυσιολογικού κυκλοφορία οχημάτων/ επισκευές οδών/ συντήρηση χώρων (πχ. συντήρησης πρασίνου)
- ⇒ **ζ – Θέματα μεταφορών (τόσο προϊόντων & υπηρεσιών, όσο και εργαζομένων)** : κάθε δραστηριότητα που περιλαμβάνει, ενθαρρύνει ή διευκολύνει τις μετακινήσεις
- ⇒ **η – Κίνδυνοι περιβαλλοντικών ατυχημάτων & επιπτώσεις ή ενδεχόμενες επιπτώσεις από συμβάντα, ατυχήματα & πιθανές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης** : πιθανότητα διαρροών, πυρκαγιών, δυσωδίας, δηλητηρίων κλπ.
- ⇒ **θ – Συνέπειες για τη βιολογική ποικιλότητα** : κάθε δραστηριότητα που παρεμβαίνει στο φυσικό περιβάλλον (ρέματα, χώροι πρασίνου εντός και εκτός του δομημένου περιβάλλοντος), για παράδειγμα που σχετίζεται με δραστηριότητες οικοδομικές, οδοποιίας, διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου κλπ.

Στη «Στήλη 4 : Σημαντική Περιγραφή Άμεσων Περιβ/κών Πτυχών», επεξηγείται η επιλογή των περιβαλλοντικών πτυχών που παρατίθενται αντίστοιχα στη στήλη 2.

Στη «Στήλη 5 : Εκτίμηση Περιβ/κής Σημασίας», αποτελεί συνάρτηση της «βαρύτητας των περιβαλλοντικών πτυχών» που έχουν προσδιορισθεί στο κάθε επιμέρους «στοιχείο» και της «συχνότητας (ή πιθανότητας) εμφάνισης του γεγονότος». Οι εικόνες στις οποίες περιγράφεται ο τρόπος βαθμολόγησης των επιμέρους στοιχείων παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Η βαθμολόγηση της περιβαλλοντικής σημασίας πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ του 1 και του 30.

Σχήμα 5.1: Προσδιορισμός Βαρύτητας των περιβαλλοντικών πτυχών

Βαθμολογία	Αντιστοιχεί σε	Διάρκεια επιπτώσεων	Γεωγραφικά όρια
1	Ελάχιστονες επιπτώσεις	< 1	Μόνον στην πηγή
2	Μικρές επιπτώσεις	< 1 ημέρα	Περιορίζεται εντός των ορίων ή το πολύ στα όρια του χώρου δραστηριοτήτων
3	Μέτριες επιπτώσεις	< 1 εβδομάδα	Ελάχιστονες επιπτώσεις εκτός του χώρου δραστηριοτήτων (π.χ. παραβίαση συγκατάθεσης ή άδειας)
4	Μεγάλες επιπτώσεις	< 6 μήνες	Τοπικό (π.χ. μόλυνση υδάτινων ρευμάτων. Έδαφος)
5	Μείζονες επιπτώσεις	> 6 μήνες, ή μη αναστρέψιμες ή διαρκείς	Περιφερειακό ή ευρύτερο

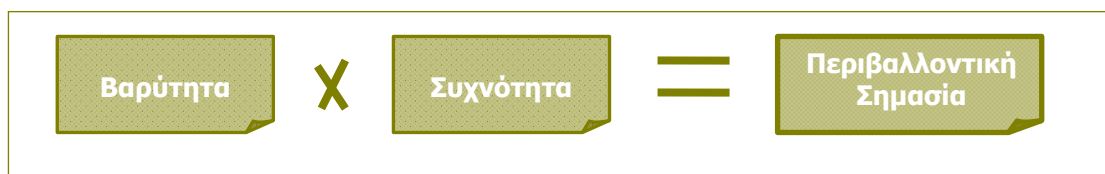
Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004

Σχήμα 5.2: Προσδιορισμός Συχνότητας των περιβαλλοντικών πτυχών

Βαθμολογία	Αντιστοιχεί σε
1	Λιγότερο από μια φορά ετησίως
2	Μια φορά ετησίως
3	Μια φορά μηνιαίως
4	Μια φορά εβδομαδιαίως
5	Μια φορά ημερησίως

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004

Σχήμα 5.3: «Υπολογισμός» Περιβαλλοντικής Σημασίας

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Μεθοδολογία συμπλήρωσης πέμπτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του πέμπτου εντύπου που αφορά τις σημαντικές έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές, παρουσιάζεται στη συνέχεια. Η διαδικασία συμπλήρωσης του εντύπου αυτού, έχει παρόμοια λογική με το προαναφερθέν «έντυπο 4». Παρόμοια λογική ακολουθείται στη συμπλήρωση των στηλών «1» & «2».

Στη «Στήλη 3 : Τύπος Έμμεσης Περιβαλλοντικής Πτυχής», που περιγράφεται με τους χαρακτήρες «α...θ», οι οποίοι έχουν ως ακολούθως :

- ⇒ **α – Διοικητικές αποφάσεις και αποφάσεις προγραμματισμού** : οι ΟΤΑ μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη διαδικασία προγραμματισμού για να επηρεάσουν την ανάπτυξη της περιοχής τους. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να προκριθεί η υιοθέτηση οδηγιών για την κατασκευή «πράσινων κτιρίων» και η επιβολή περιβαλλοντικών αρχών κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων προγραμματισμού.
- ⇒ **β – Σύναψη συμβάσεων** : μέσω της διαδικασίας σύναψης συμβάσεων, δύναται να επηρεαστούν οι δραστηριότητες που εκπονούνται/αναλαμβάνονται από (υπ)εργολάβους & προμηθευτές. Στις προδιαγραφές συγγραφής υποχρεώσεων, είναι δυνατό να συμπεριληφθούν περιβαλλοντικά κριτήρια, που θα ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να παρέχουν πιο φιλικές προς το περιβάλλον υπηρεσίες.
- ⇒ **γ – Εκπαίδευση & ευαισθητοποίηση** : οι ΟΤΑ μπορούν να ασκήσουν επιρροή στην τοπική κοινωνία, σχετικά με την ευαισθητοποίηση, την ενημέρωση και τη διαρκή επιμόρφωση, σε θέματα περιβάλλοντος
- ⇒ **δ – Διακυβέρνηση / Σχέσεις / Δίκτυα** : ορισμένες από τις δραστηριότητες μπορεί να πραγματοποιούνται μέσω της συμμετοχής και άλλων φορέων / οργανισμών. Ωστόσο, ο υπό μελέτη ΟΤΑ έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη χάραξη για παράδειγμα περιφερειακών στρατηγικών και ο βαθμός της επιρροής εξαρτάται από το είδος της συνεργασίας (επίσημης ή άτυπης).
- ⇒ **ε – Επενδύσεις & Δάνεια** : οι ΟΤΑ μπορούν να λαμβάνουν επενδυτικές και δανειοδοτικές αποφάσεις λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που τίθενται από την εφαρμογή των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης. Παράδειγμα καλής εφαρμογής στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να θεωρηθεί η παροχή δανείων στο προσωπικό για την αγορά ετησίων καρτών απεριορίστων διαδρομών στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς ή για τη μετατροπή οχημάτων σε υγραεριοκίνητα
- ⇒ **στ – Μετακινήσεις & μεταφορές (από κατοίκους & επιχειρήσεις)** : οι ΟΤΑ μπορούν να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων από τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις ως προς τις μετακινήσεις τους, μέσω της στρατηγικής προβολής υπηρεσιών ή μέσω της εκπαίδευσης
- ⇒ **ζ – Ενέργεια (από κατοίκους & επιχειρήσεις)** : οι ΟΤΑ μπορούν να προάγουν πρωτοβουλίες ενεργειακής αποδοτικότητας σε επιχειρήσεις και κατοίκους
- ⇒ **η – Απόβλητα (που παράγονται από κατοίκους & επιχειρήσεις)** : οι ΟΤΑ μπορούν να προάγουν τη μείωση, επανάχρηση και ανακύκλωση αποβλήτων και να παρέχουν την κατάλληλη υποδομή σε επιχειρήσεις και κατοίκους
- ⇒ **θ – Περιβαλλοντικές επιδόσεις & πρακτικές αναδόχων, υπεργολάβων & προμηθευτών** : μετά την ανάθεση της σύμβασης / του διαγωνισμού, η τοπική αρχή οφείλει να παρακολουθεί τις επιδόσεις και τις πρακτικές, προκειμένου να διασφαλίζει ότι οι προμηθευτές και όσοι ενεργούν για λογαριασμό της, συμμορφώνονται με την περιβαλλοντική πολιτική, όσον αφορά τις δραστηριότητες που εκτελούνται στο πλαίσιο της σύμβασης. Η τοπική αρχή οφείλει επίσης να διασφαλίζει ότι οι συγκεκριμένες εταιρείες δεν παραβιάζουν τη νομοθεσία, χειρίζονται τα απόβλητά τους κλπ. καθώς και ότι διαθέτουν τις απαραίτητες άδειες (κλπ. στοιχεία) για το διάστημα που ενεργούν για λογαριασμό του υπό ανάλυση οργανισμού.

Σχήμα 5.4: Παράθεση της αντίστοιχης «επεξήγησης» των χαρακτήρων σχετικά με τις έμμεσες περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 761/2001

A – θέματα που σχετίζονται με τα προϊόντα (σχεδιασμός, ανάπτυξη, συσκευασία, μεταφορά, χρήση και ανάκτηση/διάθεση αποβλήτων)
B – οι επενδύσεις κεφαλαίου, η χορήγηση δανείων και οι ασφαλιστικές υπηρεσίες
Γ – οι νέες αγορές
Δ – η επιλογή και σύνθεση των υπηρεσιών (π.χ., μεταφορές ή τροφοδοσία)
Ε – οι διοικητικές αποφάσεις και οι αποφάσεις προγραμματισμού
ΣΤ – η σύνθεση της κλίμακας των προϊόντων
Ζ – η περιβαλλοντική επίδοση και οι πρακτικές των εργαλάβων, υπεργολάβων και προμηθευτών
Η – Άλλες (να προσδιοριστούν)

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004

Στη «Στήλη 4 : Σημαντική Περιγραφή Έμμεσων Περιβ/κών Πτυχών», επεξηγείται η επιλογή των περιβαλλοντικών πτυχών που παρατίθενται αντίστοιχα στη στήλη 2.

Στη «Στήλη 5 : Εκτίμηση Περιβ/κής Σημασίας», αποτελεί συνάρτηση της «βαρύτητας των περιβαλλοντικών πτυχών» που έχουν προσδιορισθεί και της «επενέργειας». Οι εικόνες στις οποίες περιγράφεται ο τρόπος βαθμολόγησης των επιμέρους στοιχείων παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Σχήμα 5.5: Προσδιορισμός Βαρύτητας των περιβαλλοντικών πτυχών

Βαθμολογία	Αντιστοιχεί σε
1	Ελάχιστονες επιπτώσεις
2	Μικρές επιπτώσεις
3	Μέτριες επιπτώσεις
4	Μεγάλες επιπτώσεις
5	Μείζονες επιπτώσεις

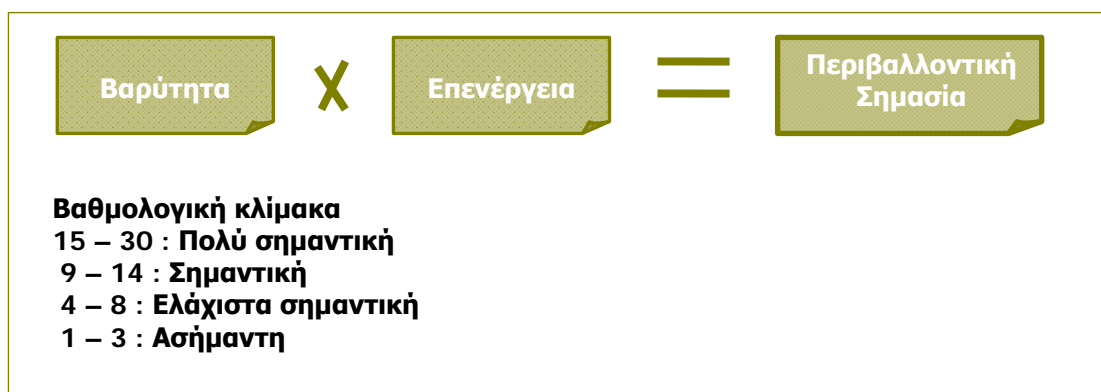
Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004

Σχήμα 5.6: Προσδιορισμός Επενέργειας των περιβαλλοντικών πτυχών

Βαθμολογία	Αντιστοιχεί σε
1	Πολύ χαμηλή επενέργεια
2	Χαμηλή επενέργεια
3	Μέτρια επενέργεια
4	Ισχυρή επενέργεια
5	Σχεδόν πλήρης επενέργεια

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004

Σχήμα 5.7: «Υπολογισμός» Περιβαλλοντικής Σημασίας

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Μεθοδολογία συμπλήρωσης έκτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του έκτου εντύπου που αφορά την εκτίμηση της συνολικής σημασίας των περιβαλλοντικών πτυχών, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Στη «Στήλη 1 : Επιμέρους Στοιχείο Δραστηριότητας» και «Στήλη 2 : Βαθμολόγηση Σημασίας», συμπληρώνονται τα αντίστοιχα δεδομένα, με βάση τα έντυπα 4 και 5 που προηγήθηκαν.

Στη «Στήλη 3 : Περιβαλλοντική Νομοθεσία, Κανονισμοί & Εξωτερικές Πολιτικές», συμπληρώνεται εφόσον έχει ολοκληρωθεί το έντυπο 7 (βλ επόμενο υποκεφάλαιο) και παρατίθενται οι τίτλοι της σχετικής νομοθεσίας. Γενικότερα, κατά τη διαδικασία διενέργειας της επισκόπησης είναι πρόπον να ζητούνται από τους υπεύθυνους κάθε δραστηριότητας, οι κείμενες νομοθετικές διατάξεις, που άπτονται των ρόλων τους. Η ανάγκη τήρησης της κείμενης νομοθεσίας (νόμοι, κανονισμοί, κατευθυντήρια έγγραφα, κλπ.), μπορεί να αυξάνει τελικά και τη βαθμολόγηση των άμεσων και έμμεσων περιβαλλοντικών πτυχών που έχουν προσδιοριστεί.

Στη «Στήλη 4 : Περιβαλλοντικές Πολιτικές & Στρατηγικές της Τοπικής Αρχής», προστίθεται κάποια στρατηγική ή πολιτική του υπό εξέταση ΟΤΑ (ο τίτλος αυτής), που άπτεται στη συγκεκριμένη άμεση ή έμμεση περιβαλλοντική πτυχή, που έχει εντοπιστεί.

Στη «Στήλη 5 : Συνάφεια προς την Τοπική Κοινωνία». Ορισμένες ομάδες της τοπικής κοινωνίας, ενδεχομένως να έχουν «εκφράσει ενδιαφέρον» ή να «συμμετέχουν» σε κάθε μία περιβαλλοντική πτυχή που έχει εντοπιστεί (άμεση ή έμμεση). Στο σημείο αυτό σημειώνεται ο βαθμός συσχετισμού της τοπικής κοινωνίας με την υπό εξέταση περιβαλλοντική πτυχή, ως εξής:

- ⇒ Μεγάλος Συσχετισμός με Τοπική Κοινωνία – ΜΕΓ
- ⇒ Μέτριος Συσχετισμός με Τοπική Κοινωνία – ΜΕΤ
- ⇒ Μικρός Συσχετισμός με Τοπική Κοινωνία – ΜΙΚ

Στη «Στήλη 6 : Περιβαλλοντικά ατυχήματα», ελέγχεται η εμφάνιση προηγούμενων περιστατικών σε σχέση με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Συμπληρώνεται στον πίνακα η ένδειξη ΝΑΙ ή ΟΧΙ και στην περίπτωση θετικής απάντησης, γίνεται παραπομπή σε φύλλο με αναλυτική προσέγγιση του ζητήματος.

Στη «Στήλη 7 : Συνολική Σημασία», πραγματοποιείται η τελική αξιολόγηση των άμεσων και έμμεσων πτυχών που έχουν προσδιοριστεί, προκειμένου να αναδειχθούν οι πλέον σημαντικές. Λαμβάνονται υπόψη οι στήλες 2-6 του πίνακα και συμπληρώνεται αντίστοιχα η ένδειξη :

- ⇒ Μεγάλη – ΜΕΓ
- ⇒ Μέτρια – ΜΕΤ
- ⇒ Μικρή – ΜΙΚ

Αξιολόγηση της συνολικής σημασίας :

- ⇒ Οι περιβαλλοντικές πτυχές με βαθμολογία περιβαλλοντικής σημασίας από 9 έως 30 (στήλη 2), κατά πάσα πιθανότητα είναι οι πλέον σημαντικές (ένδειξη : ΜΕΓ).
- ⇒ Εάν ορισμένες πτυχές διέπονται από νομοθετικές διατάξεις/κανονισμούς ή ακόμη και πολιτικές/στρατηγικές του ΟΤΑ, αυξάνεται η σημασία, καθώς αποτελεί υποχρέωση για την πιστοποίηση κατά EMAS, η νομική συμμόρφωση.
- ⇒ Εάν ο βαθμός συσχέτισης με την τοπική κοινωνία είναι μεγάλος, κρίνεται σκόπιμη η διαχείριση της εν λόγω περιβαλλοντικής πτυχής, από τη σκοπιά της πολιτικής.
- ⇒ Τέλος, εάν στο παρελθόν έχουν σημειωθεί περιβαλλοντικά ατυχήματα σε σχέση με την υπό εξέταση πτυχή, αυξάνει αυξάνεται η σημασία της και πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή συστήματα διαχείρισής της.

Στη «Στήλη 8 : Συμπερίληψη στο πρόγραμμα Διαχείρισης», συμπληρώνεται στον πίνακα η ένδειξη ΝΑΙ ή ΟΧΙ, ανάλογα με το «βαθμό» συνολικής σημασίας που έλαβε η εν λόγω περιβαλλοντική πτυχή στην προηγούμενη στήλη, ως εξής:

- ⇒ Ένδειξη «ΜΕΓ» στη στήλη 7 : απαραίτητα συμπεριλαμβάνεται στο πρόγραμμα διαχείρισης
- ⇒ Ένδειξη «ΜΕΤ» στη στήλη 7 : συμπεριλαμβάνεται προαιρετικά στο πρόγραμμα διαχείρισης, αλλά κρίνεται σκόπιμη η αναφορά
- ⇒ Ένδειξη «ΜΙΚ» στη στήλη 7 : συμπεριλαμβάνεται προαιρετικά στο πρόγραμμα διαχείρισης, αλλά δεν κρίνεται σκόπιμη η αναφορά

Στη «Στήλη 9 : Διαδικασία Αναφοράς», συμπληρώνεται η αντίστοιχη παραπομπή, εφόσον ολοκληρωθεί και το έντυπο 15 (που παρουσιάζεται σε επόμενο κεφάλαιο)

5.3.2 Περιβαλλοντική Επισκόπηση στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας

Παραπάνω αναπτύχθηκε η μεθοδολογία που πρέπει να εφαρμοστεί προκειμένου να αναζητηθεί και να επεξεργαστεί η απαραίτητη πληροφορία, επομένως και να συμπληρωθούν τα έντυπα 2 έως 5, που συνθέτουν κατ' ουσία το στάδιο της περιβαλλοντικής επισκόπησης. Αντίστοιχα, στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα έντυπα συμπληρωμένα με κάποιο παράδειγμα, κατά περίπτωση, που σχετίζεται με την εξέταση της εφαρμογής του προτύπου στον ΟΤΑ της Κοινότητας Μακρινίτσας.

Έτσι, μεταξύ των δραστηριοτήτων που εντοπίστηκαν και σχετίζονται με τις άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές, είναι οι ακόλουθες :

AM 1. Διαχείριση γραφείου / AM 2. Κινήσεις / AM 3. Αγορές / AM 4. Αποκομιδή απορριμμάτων / AM 5. Συντήρηση οδών / AM 6. Υπηρεσίες πελατών / κλπ.

Πίνακας 5.4 : Παρουσίαση εντύπου 2 σχετικά με τις δραστηριότητες με άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές

Αριθμός Δραστηριότητας	Ονομασία δραστηριότητας	Συνοπτική Περιγραφή Δραστηριότητας
AM 1.	Διαχείριση Γραφείου	Αφορά τη χρήση ενέργειας, νερού, χαρτιού, μελανοδοχείων εκτυπωτών και γενικού εξοπλισμού γραφείου

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Επιπλέον, τομείς ευθύνης στους οποίους μπορεί να υπάρχουν έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές είναι για παράδειγμα οι ακόλουθοι :

EM 1. Αγορές/Διαγωνισμοί, EM 2. Πολιτικές, EM 3. Εκπαίδευση/Κατάρτιση, EM 4. Προγραμματισμός, EM 5. Υπηρεσίες αναψυχής, EM 6. Οικονομική ανάπτυξη, EM 7. Δραστηριότητες που ανατίθενται σε (υπ)εργολάβους και προμηθευτές, κλπ..

Πίνακας 5.5 : Παρουσίαση εντύπου 3 σχετικά με τις δραστηριότητες με έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές

Αριθμός Δραστηριότητας	Ονομασία δραστηριότητας	Συνοπτική Περιγραφή Δραστηριότητας
πχ EM 1.	Πραγματοποίηση αγορών	Μεταφορά προϊόντων & αγορά, διάθεση & συσκευασία προϊόντων

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Αντίστοιχα, ακολουθώντας τα παραδείγματα που περιγράφονται στους προηγούμενους πίνακες και με βάση τη μεθοδολογία που περιγράφηκε, συμπληρώνονται τα ακόλουθα έντυπα (4 & 5).

Πίνακας 5.6 : Παρουσίαση εντύπου 4 σχετικά με τις σημαντικές άμεσες περιβαλλοντικές πτυχές

Στήλη 1	Στήλη 2	Στήλη 3									Στήλη 4	Στήλη 5			
		Τύπος Περιβαλλοντικής Πτυχής										Σημαντική Περιγραφή Άμεσων Περιβαλλοντικών Πτυχών	Βαρύτητα	Συχνότητα	Σημασία Επίπτωσης
Προσδιορισθείσα Δραστηριότητα	Επιμέρους Στοιχείο Δραστηριότητας με Περιβαλλοντικές Πτυχές	α	β	γ	δ	ε	ς	τ	ζ	η	θ				
AM 1. Διαχείριση Γραφείου	AM 1.1. Ενέργεια					•						Χρήση φυσικών πόρων & πρώτων υλών	1	3	3
	AM 1.2. Νερό					•						Χρήση φυσικών πόρων & πρώτων υλών	1	3	3
	AM 1.3. Χαρτί			•		•						Χρήση φυσικών πόρων & πρώτων υλών, παραγωγή απορριμμάτων/αποβλήτων	1	3	3
	AM 1.4. Μελανοδοχεία			•		•						παραγωγή απορριμμάτων (μελανοδοχεία εκτυπωτών) και ανάλωση φυσικών	1	3	3

5. Μεθοδολογία Εφαρμογής ΣΠΔ – EMAS, η Περίπτωση της Μακρινίτσας

											πόρων (χαρτί, ενέργεια)			
	AM 1.5. Γενικός Εξοπλισμός Γραφείου			•		•					Χρήση φυσικών πόρων & πρώτων υλών, παραγωγή απορριμμάτων/αποβλήτων	1	3	3
	AM 1.6. Απόσυρση ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού			•							Χρήση φυσικών πόρων & πρώτων υλών, παραγωγή απορριμμάτων/αποβλήτων	1	3	3

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Πίνακας 5.7 : Παρουσίαση εντύπου 5 σχετικά με τις σημαντικές έμμεσες περιβαλλοντικές πτυχές

Στήλη 1	Στήλη 2	Στήλη 3									Στήλη 4	Στήλη 5			
		Τύπος Περιβαλλοντικής Πτυχής										Σημαντική Περιγραφή Έμμεσων Περιβαλλοντικών Πτυχών	Εκτίμηση Περιβαλλοντικής Σημασίας		
Προσδιορι-θείσα Δραστηριότητα	Επιμέρους Στοιχείο Δραστηριότητας με Περιβαλλοντικές Πτυχές	α	β	γ	δ	ε	σ	τ	ζ	η	θ		Βαρύ-τητα	Επενέ-ργεια	Σημασία Επίπτω-σης
EM 1. Πραγματοποίηση αγορών	EM 1.1. Μεταφορά προϊόντος	•							•			Χρήση πιο οικολογικών καυσίμων & υγραερίου	3	2	6
	EM 1.2. Θέματα που αφορούν τη συσκευασία	•							•			Μείωση των υλικών συσκευασίας και χρήση ανακυκλωμένων παλετών	2	1	2

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Το τελευταίο έντυπο, του πρώτου σταδίου, της περιβαλλοντικής επισκόπησης, σχετίζεται με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών πτυχών. Εφόσον δηλαδή, έχει προηγηθεί η καταγραφή των δραστηριοτήτων, ο εντοπισμός των άμεσων και έμμεσων περιβαλλοντικών πτυχών και η εκτίμηση της περιβαλλοντικής τους σημασίας (σε μετρήσιμα μεγέθη).

Πίνακας 5.8 : Παρουσίαση εντύπου 6 σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών πτυχών

Στήλη 1	Στήλη 2	Στήλη 3	Στήλη 4	Στήλη 5	Στήλη 6	Στήλη 7	Στήλη 8	Στήλη 9
Επιμέρους Στοιχείο Δραστήριος	Βαθμολόγηση Σημασίας	Περιβ/κή Νομοθεσία, Κανονισμοί & Εξωτερικές Πολιτικές	Περιβ/ικές Πολιτικές & Στρατηγικές της Τοπικής Αρχής	Συνάφεια προς την Τοπική Κοινωνία	Περιβ/κά ατυχήματα	Συνολική Σημασία	Συμπεριληψη στο πρόγραμμα Διαχείρισης	Διαδικασία Αναφοράς
AM 1.1. Ενέργεια	Βλ. βαθμολογία	Βλ. αρχείο νομοθεσίας	Αναφορά	ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΜΙΚ./ΜΕΤ./ΜΕΓ.	ΝΑΙ/ΟΧΙ	Εφόσον ολοκληρωθεί
AM 1.2. Νερό	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»
AM 1.3. Χαρτί	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»
AM 1.4. Μελανοδοχεία	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»
AM 1.5. Γενικός Εξοπλισμός Γραφείου	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»
AM 1.6. Απόσυρση ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»
EM 1.1. Μεταφορά προϊόντος	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»
EM 1.2. Θέματα που αφορούν τη συσκευασία	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»	»»

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Στην περίπτωση της Κοινότητας Μακρινίτσας, η καταγραφή των δραστηριοτήτων, όπως απαιτείται από την αρχή (οργανόγραμμα), είναι μία διαδικασία για την οποία δεν μπορούν να γίνουν, σε θεωρητικό επίπεδο, οι προβλέψεις για τον απαιτούμενο χρόνο καταγραφής τους. Επιπλέον, ταυτόχρονα πλεονέκτημα αλλά και μειονέκτημα στην περίπτωση εφαρμογής του συστήματος *EMAS*, είναι ότι οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από το τοπικό κατάστημα είναι «μικρές», από την οπτική του όγκου (εργασίας ανά περίπτωση), αλλά «μεγάλες» υπό το πρίσμα του εύρους των ζητημάτων με τα οποία θα πρέπει να ασχοληθούν ελάχιστοι υπάλληλοι.

Εφόσον, πραγματοποιηθεί η καταγραφή και επιλεχθούν οι σκοποί και οι στόχοι σταδιακά, που θα συμπεριληφθούν αντίστοιχα και στην ανάπτυξη του περιβαλλοντικού προγράμματος, η συμπλήρωση των απαραίτητων στοιχείων στα επιμέρους έντυπα, δεν θα αντιμετωπίσει τόσες δυσκολίες.

5.4 ΑΡΧΕΙΟ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Στο παρόν υποκεφάλαιο, εξετάζεται η διαδικασία «συμπλήρωσης» του 7ου εντύπου, σχετικά με το αρχείο νομοθεσίας. Η δημιουργία ενός αρχείου νομοθεσίας, μπορεί να αποτελέσει μία ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία, που εξαρτάται φυσικά και από το μέγεθος και τις αρμοδιότητες του υπό εξέταση ΟΤΑ. Όπως συμβαίνει και με κάθε άλλη πτυχή της διαδικασίας EMAS, η διάρθρωση του αρχείου νομοθεσίας και το περιεχόμενό του, πρέπει να σχετίζεται με τις περιβαλλοντικές πτυχές του ΟΤΑ.

Προκειμένου να ολοκληρωθεί το αρχείο νομοθεσίας πρέπει να έχει ολοκληρωθεί ή να βρίσκεται σε διαδικασία ολοκλήρωσης η περιβαλλοντική επισκόπηση για τους εξής λόγους :

- ⇒ Πρέπει να υπάρχει γνώση όλων των δραστηριοτήτων που εκπονούνται στην υπό εξέταση διεύθυνση/τμήμα/τομέας, προκειμένου να εντοπιστεί η σχετική νομοθεσία
- ⇒ Πρέπει να υπάρχει γνώση όλων των δραστηριοτήτων που εκπονούνται στην υπό εξέταση διεύθυνση/τμήμα/τομέας, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν θα παραληφθούν ορισμένες ευθύνες που διέπονται από νομοθετικές διατάξεις.

Το αρχείο νομοθεσίας είναι ένα «ενεργό έντυπο», που χρήζει τακτικής ενημέρωσης, για το λόγω ότι μεταβάλλεται τόσο η νομοθεσία, όσο και ορισμένες δραστηριότητες του ΟΤΑ.

5.4.1 Αρχείο Νομοθεσίας σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Μεθοδολογία συμπλήρωσης εβδόμου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του εβδόμου εντύπου που αφορά τη δημιουργία του αρχείου νομοθεσίας, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Στη «Στήλη 1 : Θεματικό Πεδίο», συμπληρώνεται το θεματικό πεδίο της νομοθεσίας (πχ απόβλητα, ενέργεια, προγραμματισμός, αγορές, κλπ.), μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως οδηγός οι επικεφαλίδες των κλειδών των άμεσων και έμμεσων περιβαλλοντικών πτυχών (που περιγράφονται με τους χαρακτήρες «α...θ», στις στήλη 3, του 4ου και 5ου εντύπου).

Στη «Στήλη 2 : Νομοθετική Πράξη», συμπληρώνονται οι τίτλοι και η επίσημη αναφορά της συγκεκριμένης νομοθετικής πράξης (πχ Οδηγία σχετική με τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) [2002/96/ΕΚ]), συχνά για κάθε θεματικό πεδίο, θα υπάρχουν περισσότερες από μία νομοθετικές πράξεις.

Στη «Στήλη 3 : Συνάφεια με τις Δραστηριότητες του Οργανισμού», συμπληρώνεται μία συνοπτική περιγραφή του τρόπου με τον οποίο η συγκεκριμένη νομοθετική πράξη σχετίζεται με τις δραστηριότητες του οργανισμού.

Στη «Στήλη 4 : Υφιστάμενοι Ελεγκτικοί Μηχανισμοί», συμπληρώνεται μία συνοπτική περιγραφή του ελεγκτικού μηχανισμού που εφαρμόζεται, προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωση προς τη νομοθετική πράξη.

Στη «Στήλη 5 : Ρόλοι & Καθήκοντα», παρατίθενται οι συγκεκριμένοι τομείς/τμήματα για τα οποία ισχύει η νομοθετική πράξη.

Στη «Στήλη 6 : Ευθύνη», παρατίθενται το όνομα και η ιδιότητα του προσώπου που είναι αρμόδιο για τη διασφάλιση της τήρησης των διαδικασιών σύμφωνα με τις νομικές απαιτήσεις. Συνήθως πρόκειται για διευθυντικό (η εν γένει ανώτερο) στέλεχος.

Στη «Στήλη 7 : Απορρέουσες Δράσεις», παρατίθενται τυχόν μέτρα που κρίθηκαν αναγκαία για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης προς τη νομοθετική πράξη. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται επίσης στο περιβαλλοντικό πρόγραμμα, όπου ορίζονται στόχοι και ευθύνες.

Στη «Στήλη 8 : Επιβολή & Δίωξη», συμπληρώνεται μία συνοπτική περιγραφή του τρόπου επιβολής της νομοθεσίας και της διαδικασίας για την άσκηση διώξεων.

Πίνακας 5.9 : Παρουσίαση εντύπου 7 σχετικά με το αρχείο Νομοθεσίας

Στήλη 1	Στήλη 2	Στήλη 3	Στήλη 4	Στήλη 5	Στήλη 6	Στήλη 7	Στήλη 8
Θεματικό Πεδίο	Νομοθετική Πράξη	Συνάφεια με τις Δραστ/τες του Οργανισμού	Υφιστάμενοι Ελεγκτικοί Μηχανισμοί	Ρόλοι & Καθήκοντα	Ευθύνη	Απορρέουσες Δράσεις	Επιβολή & Δίωξη

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

5.4.2 Αρχείο Νομοθεσίας στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας

Για να πραγματοποιηθεί ο εντοπισμός της σχετικής νομοθεσίας, μπορεί να γίνει χρήση του δικτύου *impel* (<http://europa.eu.int/comm/environment/impel>), το οποίο και συνδράμει τις χώρες στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους στον τομέα της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Επιπλέον, στις ιστοσελίδες των υπουργείων, των περιφερειών και των Δήμων της Ελληνικής επικράτειας, μπορούν να βρεθούν σχετικοί σύνδεσμοι, οι οποίοι παραπέμπουν σε αρχεία περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Στο σημείο αυτό της διαδικασίας εκπόνησης του συστήματος, κρίνεται απαραίτητη η χρήση εξωτερικού συνεργάτη, αρμόδιου σε θέματα περιβαλλοντικής

διαχείρισης, ο οποίος και θα είναι ο καθ' ύλην αρμόδιος για τη δημιουργία του αρχείου νομοθεσίας.

Γενικότερα, η εύρεση των επιμέρους κανονιστικών διατάξεων, δεν κρίνεται ιδιαίτερα δύσκολο βήμα, στην περίπτωση της Μακρινίτσας, παρά θεωρείται ευκαιρία. Ο λόγος έγκειται στο ότι η μηχανισμοί εύρεσης νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων στη χώρα, και κυρίως σχετικών με ζητήματα που άπτονται του γενικότερου παγκοσμίου ενδιαφέροντος (διαχείρισης, περιβάλλοντος, κοινωνικών ζητημάτων, κλπ.) δίνουν τη δυνατότητα σε άτομα καταρτισμένα επί του ζητήματος να ανατρέξουν στις κατάλληλες πληροφορίες. Επιπλέον, στο μεγαλύτερό τους ποσοστό οι υπάλληλοι των επιμέρους διευθύνσεων των ανώτερων διοικητικών φορέων (Περιφέρεια, Νομαρχία, κλπ.), είναι καταρτισμένοι σε θέματα νομοθεσίας.

5.5 ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Εφόσον έχει ολοκληρωθεί η περιβαλλοντική επισκόπηση, επομένως και υπάρχει καλή γνώση των περιβαλλοντικών πτυχών του υπό εξέταση ΟΤΑ, υπάρχει η δυνατότητα της εκπόνησης της περιβαλλοντικής πολιτικής, που θα είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ΟΤΑ, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του EMAS.

Το «έγγραφο» της περιβαλλοντικής πολιτικής, που αποτελεί το κείμενο πληροφοριακό στοιχείο της διαδικασίας, είναι αυτό που θα συγκεντρώσει την προσοχή των ενδιαφερόμενων μερών (απασχολούμενοι, κάτοικοι, κλπ.), οι οποίοι θα πρέπει να συμμετέχουν και στην εκπόνηση της.

Για το προγραμματισμό της εκπόνησης της περιβαλλοντικής πολιτικής πρέπει να γίνει η σύγκλιση της ομάδας εργασίας, ώστε να:

- ⇒ προσδιοριστεί η διαδικασία που ακολουθείται για τη χάραξη πολιτικής στο πλαίσιο του ΟΤΑ, δηλαδή πώς θα καταστεί η περιβαλλοντική πολιτική του EMAS πολιτική του ΟΤΑ με τη σύμφωνη γνώμη της πολιτικής ηγεσίας και του εκτελεστικού διευθυντή του οργανισμού. Είναι πολύ σημαντική η εξασφάλιση της συμμετοχής όλων των παρατάξεων και της εκτελεστικής διοίκησης του οργανισμού στην εκπόνηση της πολιτικής, προκειμένου να εξασφαλιστεί η στήριξη τους.
- ⇒ προσδιοριστεί το πρόσωπο που θα αναλάβει την έρευνα και τη σύνταξη του εγγράφου. Επίσης, είναι πολύ σημαντική η εξέταση των ήδη υπαρχόντων εγγράφων του οργανισμού για τον εντοπισμό των υφιστάμενων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων (έντυπο 8).
- ⇒ ξεκινήσει ο σχεδιασμός της διαδικασίας διαβούλευσης (έντυπο 11) με τον παράλληλο προσδιορισμό των ενδιαφερόμενων μερών και την επιβεβαίωση της συμμετοχής τους.
- ⇒ συμφωνηθεί το χρονοδιάγραμμα για το διάστημα ως την εφαρμογή της πολιτικής.

5.5.1 Εκπόνηση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Μεθοδολογία συμπλήρωσης όγδου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του όγδου εντύπου που αφορά τους υφιστάμενους περιβαλλοντικούς στόχους, προβληματισμούς και δράσεις, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Στη «Στήλη 1 : Στόχοι / Προβληματισμοί / Δράσεις», συμπληρώνεται με την παράθεση τυχόν υφιστάμενων περιβαλλοντικών στόχων, προβληματισμών ή προγραμματιζόμενων δράσεων του ΟΤΑ. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο, γιατί ο ΟΤΑ μπορεί να έχει αναλάβει ήδη ορισμένες δεσμεύσεις ως προς την πολιτική του, που δεν μπορούν να παραβλεφθούν. Στον εντοπισμό των υφιστάμενων δεσμεύσεων, καλό θα είναι να συμμετέχει όλη η ομάδα εργασίας, ώστε να συνεισφέρει σε περισσότερες γνώσεις και εμπειρίες τη διαδικασία, αλλά και να διασφαλιστεί ότι το «παραδοτέο έντυπο» είναι αντιπροσωπευτικό ολόκληρου του οργανισμού και δεν απηχεί τις απόψεις ενός ατόμου και μόνο.

Στη «Στήλη 2 : Επίσημο Έγγραφο Αναφοράς», συμπληρώνονται ο τίτλος του εγγράφου, ο αριθμός έκδοσης και η ημερομηνία σύνταξης του. Υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να χρειαστεί η αναδρομή στα έγγραφα αυτά, οπότε οι παραπομπές σ' αυτά πρέπει να είναι ολοκληρωμένες.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης ένατου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του ένατου εντύπου που αφορά τη δημιουργία του αρχείου για το προσχέδιο περιβαλλοντικής πολιτικής, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Εφόσον έχει συμπληρωθεί το έντυπο καταγραφής των υφιστάμενων περιβαλλοντικών στόχων, προβληματισμών και δράσεων, υπάρχει ήδη η γνώση των υφιστάμενων πολιτικών. Όμως δεν αρκεί αυτή η ενέργεια, γιατί στην περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να αναφέρεται, ότι αυτή καθορίζεται και εγκρίνεται από τα ανώτερα κλιμάκια της διοίκησης. Αυτό το γεγονός πρέπει να γίνει, ώστε να υποδηλώνεται το κύρος της απόφασης για τη χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής και ότι η πολιτική θα είναι τεκμηριωμένη, θα εφαρμόζεται και θα γνωστοποιείται σε όλους τους εργαζόμενους και το κοινό.

Εξίσου σημαντικό, είναι το γεγονός ότι οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται, πρέπει να τηρούνται, επομένως οφείλουν να είναι ρεαλιστικές, εφικτές και να επιτρέπουν την ανάπτυξη ενός συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Πέραν των δεσμεύσεων, στην πολιτική πρέπει να γίνεται αναφορά στις σχετικές περιβαλλοντικές πτυχές (άμεσες και έμμεσες) του ΟΤΑ, οι οποίες βέβαια θα πρέπει να έχουν ήδη προσδιοριστεί κατά τη διάρκεια της περιβαλλοντικής επισκόπησης και συνοψίζονται στους ακόλουθους τομείς:

Ενέργειας / Υδάτων / Πρώτων Υλών / Θόρυβο / Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων/ Μείωση Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης / Υποβάθμιση Εδάφους / Αισθητικής Τοπίου / Μεταφορών / Δομημένου Περιβάλλοντος / Υγείας / Ασφάλειας και Σύναψης Συμβάσεων.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης δέκατου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του δέκατου εντύπου, αφορά την εκπλήρωση των απαιτήσεων του EMAS. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα μηχανισμό ελέγχου για να επιβεβαιωθεί ότι το προσχέδιο πολιτικής εκπληρώνει τις απαιτήσεις του συστήματος.

Απαντώνται οι ερωτήσεις της πρώτης στήλης αντίστοιχα. Εφόσον, η απάντηση στις πρώτες πέντε (5) ερωτήσεις είναι καταφατική, μπορεί να προχωρήσει η διεργασία στο επόμενο βήμα, ενώ σε περίπτωση έστω μίας αρνητικής απάντησης, θα πρέπει να γίνει αναθεώρηση της πολιτικής. Τέλος, τα τελευταία δύο (2) ερωτήματα θα κληθούν προς απάντηση σε επόμενο βήμα της διεργασίας εκπόνησης του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης ενδέκατου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του ενδέκατου εντύπου που αφορά τις διαβουλεύσεις, παρουσιάζεται στη συνέχεια. Το προσχέδιο πολιτικής ως γραπτή δήλωση των αρχών δράσης του ΟΤΑ, υπόκειται σε διαβούλευση. Η διαβούλευση διευρύνει την συναίνεση μεταξύ των ομάδων των ενδιαφερόμενων μερών που θα συμμετάσχουν στη μελλοντική εφαρμογή της πολιτικής. Στη διαβούλευση, ο σκοπός είναι να συμμετέχουν τα ενδιαφερόμενα μέρη (τόσο εντός όσο και εκτός του ΟΤΑ), εφόσον πρωτίστως έχει βρεθεί ένας τρόπος να έχουν ενημερωθεί σχετικά, έτσι ώστε να τους δοθεί η ευκαιρία να σχολιάσουν το προσχέδιο τη πολιτικής

Στη «Στήλη 1 : Ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν στη διαβούλευση», συμπληρώνεται τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού και των τοπικών παρατάξεων.

Στη «Στήλη 2 : Μέθοδος Διαβούλευσης», συμπληρώνεται η μέθοδος διαβούλευσης (εσωτερική ή εξωτερική). Εσωτερική είναι η διαβούλευση με τους εργαζομένους για να έχουν τη δυνατότητα σχολιασμού για τα ζητήματα που θα προκύψουν. Εξωτερική είναι η διαβούλευση με τις ομάδες των ενδιαφερόμενων μερών.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης δωδέκατου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του δωδέκατου εντύπου που αφορά τη δημιουργία τελικού εγγράφου πολιτικής, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Αναθεωρείται η πολιτική (προσχέδιο: έντυπο 9), εφόσον έχουν ληφθεί υπόψη – όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο – οι παρατηρήσεις και τα σχόλια των συμβαλλόμενων μερών, όπως διατυπώθηκαν στις διαβουλεύσεις. Σημαντική προϋπόθεση, που ισχύει σε όλα τα βήματα που ακολουθούνται, είναι να πληρούνται οι απαιτήσεις του EMAS.

Στο σημείο αυτό απαιτούνται επιπλέον, οι υπογραφές των αιρετών προσώπων. Αναλυτικά πρέπει το τελικό έγγραφο πολιτικής, πρέπει να φέρει τις υπογραφές των εξής προσώπων:

- ⇒ τον επικεφαλής της συμπολιτευόμενης δημοτικής (κοινοτικής) παράταξης
- ⇒ του εκτελεστικού διευθυντή
- ⇒ του επικεφαλής της κύριας αντιπολιτευόμενης δημοτικής (κοινοτικής) παράταξης

Μεθοδολογία συμπλήρωσης δέκατου τρίτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του δέκατου τρίτου εντύπου που αφορά την καταγραφή των μηχανισμών διάδοσης, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Μετά την επίσημη έγκρισή της η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να δημοσιοποιηθεί σε όσο το δυνατό ευρύτερο κύκλο, περιλαμβανομένων του προσωπικού του οργανισμού και των μελών της τοπικής κοινότητας, όπως απαιτείται βάσει της διαδικασίας του EMAS (άλλωστε οι περιβαλλοντικοί επαληθευτές μπορεί να εξετάσουν και αυτό το βήμα της διαδικασίας).

Μεθοδολογία συμπλήρωσης δέκατου τέταρτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του δέκατου τέταρτου που αφορά την καταγραφή των μηχανισμών αναθεώρησης της πολιτικής, παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Η περιβαλλοντική πολιτική θα πρέπει να αναθεωρείται περιοδικά υπό το πρίσμα της υλοποίησης των δεσμεύσεων που περιλαμβάνει. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι παραμένει επικαιροποιημένη και συναφής προς τις καθημερινές δραστηριότητες του ΟΤΑ. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο η θέσπιση εξ αρχής του μηχανισμού που θα διασφαλίζει την επικαιροποίηση της πολιτικής.

5.5.2 Εκπόνηση Περιβαλλοντικής Πολιτικής, στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας

Στο ακόλουθο έντυπο, όπου περιγράφονται οι υφιστάμενοι στόχοι, προβληματισμοί ή προγραμματιζόμενες δράσεις της Κοινότητας, θεωρείται πιο πιθανό να καταγραφεί η θέσπιση των νέων στόχων που θα δοθούν από την εφαρμογή του ΣΠΔ αλλά και θα προκύψουν από τις προτάσεις της ομάδας συμβούλων και των υπόλοιπων εμπλεκόμενων μερών, παρά υφιστάμενων, που εκλείπουν. Οι περιβαλλοντικές δράσεις και οι στόχοι, προκύπτουν από την καταγραφή των δραστηριοτήτων του ΟΤΑ και την ανάλυση των περιβαλλοντικών πτυχών τους, οπότε εξάγονται τα κατάλληλα συμπεράσματα και με τη συνδρομή της ομάδας εργασίας προσδιορίζονται εκ νέου οι στόχοι και οι δράσεις.

Πίνακας 5.10 : Παρουσίαση εντύπου 8 σχετικά με τους υφιστάμενους περιβαλλοντικούς στόχους, προβληματισμούς και δράσεις

Στήλη 1	Στήλη 2
Στόχοι / Προβληματισμοί / Δράσεις	Επίσημο Έγγραφο Αναφοράς
Υφιστάμενοι στόχοι, προβληματισμοί ή προγραμματιζόμενες δράσεις της Κοινότητας	

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Στην περίπτωση της εφαρμογής του ΣΠΔ στην Κοινότητα Μακρινίτσας, το σημείο που κρίνεται «προβληματικό» είναι η σύμπτωση μεταξύ των αντιπολιτευόμενων μερών. Η χάραξη της περιβαλλοντικής πολιτικής και των δράσεων υπέρ αυτής προϋποθέτει την κοινή σύμπλευση και την κοινή αντιμετώπιση απέναντι στην απαίτηση του συστήματος για τη διαρκή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Ωστόσο, είναι πιθανό η όλη διαδικασία της εφαρμογής του συστήματος, που αποτελεί και ένα φιλόδοξο και σημαντικό όραμα για το μέλλον της εξέλιξης του ΟΤΑ, να φέρει πιο κοντά τα συμβαλλόμενα μέρη.

Πίνακας 5.11 : Παρουσίαση εντύπου 9 σχετικά με το προσχέδιο περιβαλλοντικής πολιτικής

Προσχέδιο Περιβαλλοντικής Πολιτικής
Συμπληρώνεται αντίστοιχα το κείμενο που περιγράφει την «πρώτη» περιβαλλοντική πολιτική

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Στο παρακάτω έγγραφο, το οποίο πρόκειται για ένα μηχανισμό ελέγχου για να επιβεβαιωθεί ότι το προσχέδιο πολιτικής εκπληρώνει τις απαιτήσεις του συστήματος, συμπληρώνεται η αντίστοιχη απάντηση.

Πίνακας 5.12 : Παρουσίαση εντύπου 10 σχετικά με την ανταπόκριση στις απαιτήσεις του EMAS

Απαιτήσεις του EMAS	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Περιλαμβάνει δέσμευση για συμμόρφωση προς τη σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία και τους κανονισμούς και προς άλλες απαιτήσεις τις οποίες ο ΟΤΑ έχει αποδεχθεί;		
Περιλαμβάνει δέσμευση για συνεχή βελτίωση;		
Περιλαμβάνει δέσμευση και πρόληψη της ρύπανσης;		
Η πολιτική είναι κατάλληλη για τη φύση, το εύρος και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων, προϊόντων ή υπηρεσιών του;		
Η πολιτική παρέχει το πλαίσιο για τον καθορισμό και την ανασκόπηση των περιβαλλοντικών αντικειμενικών σκοπών και στόχων;		
Η πολιτική είναι τεκμηριωμένη, εφαρμόζεται, τηρείται και γνωστοποιείται σε όλους τους εργαζόμενους;		
Η πολιτική είναι διαθέσιμη στο κοινό;		

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Οι ομάδες των ενδιαφερομένων μερών στην περίπτωση της Κοινότητας της Μακρινίτσας, αν και πρόκειται για μία μικρή χωρική ενότητα, είναι πολλές και εκπροσωπούν πλήθος δραστηριοτήτων, γεγονός που σχετίζεται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής. Ωστόσο, σύνηθες πρόβλημα που αντιμετωπίζεται στις περιπτώσεις αυτές είναι η ελλιπής ή/και η απουσία καταγραφής των εμπλεκόμενων ομάδων (επαγγελματικοί, πολιτιστικοί σύλλογοι, κλπ.), ενώ δύσκολη καθίσταται και η ενημέρωση αυτών όταν απαιτηθεί.

Πίνακας 5.13 : Παρουσίαση εντύπου 11 σχετικά με τις διαβουλεύσεις

Ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν στη διαβούλευση (συμπεριλαμβανομένων προσωπικού & τοπικών (δημοτικών) παρατάξεων)	Μέθοδος Διαβούλευσης	Ημερομηνία Διαβούλευσης
Συμπληρώνεται αντίστοιχα		

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Σε αυτό το σημείο αποτελεί απαίτηση της σύμφωνης γνώμης της συμπολιτευόμενης και αντιπολιτευόμενης τοπικής παράταξης, καθώς μπορεί μελλοντικά να αλλάξουν οι ρόλοι στην εξουσία. Αποτελεί προϋπόθεση η συνέχεια του οράματος και των δεσμεύσεων ανεξαρτήτως της αρχής εξουσίας.

Πίνακας 5.14 : Παρουσίαση εντύπου 12 σχετικά με την περιβαλλοντική πολιτική

Περιβαλλοντική Πολιτική

Συμπληρώνεται αντίστοιχα

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Μετά την επίσημη έγκρισή της η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να δημοσιοποιηθεί σε όσο το δυνατό ευρύτερο κύκλο, περιλαμβανομένων του προσωπικού του οργανισμού και των μελών της τοπικής κοινότητας, όπως απαιτείται βάσει της διαδικασίας του *EMAS* Αναφορικά με τη διάδοση των πληροφοριών, κάποιοι προτεινόμενοι μηχανισμοί μπορεί να είναι οι εξής:

- ⇒ εσωτερικοί: προβολή στους χώρους υποδοχής σε όλα τα τμήματα του ΟΤΑ, μικρή εκδήλωση για τη παρουσίαση του, κλπ.
- ⇒ εξωτερικοί: δημοσίευση στην ιστοσελίδα της Κοινότητας και στον τοπικό τύπο, διάθεση σε όλα τα κτίρια, που ανήκουν στη δημοτική αρχή (πχ βιβλιοθήκες και σχολεία)

Πίνακας 5.15 : Παρουσίαση εντύπου 13 σχετικά με τους μηχανισμούς διάδοσης

Μηχανισμοί Διάδοσης

Συμπληρώνεται αντίστοιχα

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Προκειμένου να θεσπιστεί εξ αρχής ο μηχανισμός που θα διασφαλίζει την επικαιροποίηση της πολιτικής, μπορούν να ληφθούν υπόψη τα όσα περιγράφονται στη συνέχεια, σχετικά με τις δεξιότητες που πρέπει να διακρίνουν τα πρόσωπα που θα συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή :

- ⇒ δυνατότητα παρακολούθησης των νομικών αλλαγών που επηρεάζουν την πολιτική
- ⇒ δυνατότητα παρακολούθησης των αιτημάτων για πραγματοποίηση αλλαγών στην υφιστάμενη πολιτική
- ⇒ δυνατότητα παρακολούθησης καταγγελιών σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις

Πίνακας 5.16 : Παρουσίαση εντύπου 14 σχετικά με τους μηχανισμούς αναθεώρησης πολιτικής

Μηχανισμοί Αναθεώρησης Πολιτικής

Συμπληρώνεται αντίστοιχα

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

5.6 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Στα προηγούμενα βήματα έχει γίνει ο προσδιορισμός των σημαντικών περιβαλλοντικών πτυχών (περιβαλλοντική επισκόπηση) και έχουν τεθεί ορισμένοι γενικοί στόχοι πολιτικής (περιβαλλοντική πολιτική), στο συγκεκριμένο βήμα, ορίζονται συγκεκριμένοι αντικειμενικοί σκοποί και στόχοι, που θα επιτρέψουν και τη διαρκή βελτίωση στην περιβαλλοντική πολιτική του ΟΤΑ.

Μεθοδολογία συμπλήρωσης δέκατου πέμπτου εντύπου

Η μεθοδολογία συμπλήρωσης του δέκατου πέμπτου εντύπου που αφορά την ανάπτυξη του περιβαλλοντικού προγράμματος (της περιβαλλοντικής πολιτικής), παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Στη «Στήλη 1 : Κωδικός Αναφοράς», εισάγονται κωδικοί αναφοράς για τους αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους που πρόκειται να συμπεριληφθούν στο έντυπο αυτό.

Στη «Στήλη 2 : Αντικειμενικός Σκοπός », ορίζεται ένας αντικειμενικός σκοπός για κάθε σημαντική περιβαλλοντική πτυχή, που έχει οριστεί αντίστοιχα στην περιβαλλοντική επισκόπηση (πχ ΑΜ 1.1 κλπ.). Ως αντικειμενικός σκοπός νοείται μία φιλοδοξία για την επίτευξη της οποίας αναλαμβάνεται συγκεκριμένη δέσμευση και δεν είναι απαραίτητο να είναι ποσοτικά μετρήσιμοι (προσδιορισίμοι αναλογικά με τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του ΟΤΑ). Η καλύτερη κατανόηση, ενός συγκεκριμένου ζητήματος που να σχετίζεται για παράδειγμα με τη μείωση του όγκου και της ποιότητας των απορριμμάτων, που απαιτεί προϋπόθεση για τη μετέπειτα ανάληψη δράσης, μπορεί να αποτελέσει έναν αντικειμενικό σκοπό.

Οι αντικειμενικοί σκοποί και στόχοι θα πρέπει :

- ⇒ Να είναι απλοί. Άλλωστε το πρόγραμμα παρουσιάζει διαρκή βελτίωση με την πάροδο του χρόνου, και οι αντικειμενικοί σκοποί και στόχοι αναθεωρούνται τουλάχιστον μία φορά ετησίως (εσωτερικά).
- ⇒ Να έχουν οριστεί από τα άτομα που μετέχουν στην επίτευξή τους. Πρόσωπα κατάλληλα για το σχεδιασμό, την υποστήριξη, επομένως και την επίτευξη αυτών.
- ⇒ Να ενσωματώνονται σε άλλα προγράμματα και σχέδια (πχ σχέδια προϋπολογισμών, υπηρεσιών, κλπ)

Στη «Στήλη 3 : Στόχος», αποτελεί συνιστώσα του αντικειμενικού σκοπού. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι θα πρέπει να υπάρχουν και στόχοι άμεσης απόδοσης (να μην είναι χρονοβόρα η επίτευξη αυτών), προκειμένου να καταδεικνύεται η επίτευξη προόδου. Χρειάζεται συνδυασμός Βραχυπρόθεσμων / Μεσοπρόθεσμων / Μακροπρόθεσμων στόχων.

Οι στόχοι πρέπει να είναι :

- ⇒ Συγκεκριμένοι
- ⇒ Μετρήσιμοι
- ⇒ Εφικτοί
- ⇒ Ρεαλιστικοί

⇒ Χρονικά Οριοθετημένοι (στήλη 6)

Στη «Στήλη 4 : Δράσεις», συμπληρώνονται οι δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν προς την επίτευξη των στόχων. Διακρίνονται σε επαναλαμβανόμενες και μη, δηλαδή μπορεί να προτείνεται μία τεχνική λύση που εφαρμόζεται μία φορά ή για διαρκείς δράσεις του προσωπικού.

Στη «Στήλη 5 : Είδος Δράσης», συμπληρώνεται αν η δραστηριότητες που περιγράφονται στην προηγούμενη στήλη (4), είναι επαναλαμβανόμενες ή μη

Στη «Στήλη 6 : Ημερομηνίες Στόχοι», συμπληρώνονται οι ημερομηνίες στόχοι για την ανάληψη των δράσεων που παρατίθενται.

Στη «Στήλη 7 : Ευθύνη», συμπληρώνονται τα στοιχεία των ατόμων που είναι υπεύθυνοι για την ανάληψη των δράσεων και του ατόμου που φέρει η γενική ευθύνη για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και στόχων.

Στη «Στήλη 8 : Συναφείς Δραστηριότητες», συμπληρώνεται η δραστηριότητα και τα επιμέρους στοιχεία της που αποβλέπει ο κάθε αντικειμενικός σκοπός ή στόχος.

5.6.2 Ανάπτυξη Περιβαλλοντικού Προβλήματος, στην Περίπτωσης Εφαρμογής του ΣΠΔ, στην Κοινότητα Μακρινίτσας

Σκοπός του περιβαλλοντικού προγράμματος είναι ο ορισμός αντικειμενικών σκοπών, στόχων, ευθυνών και χρονοδιαγραμμάτων και η διασφάλιση της παρακολούθησης της προόδου.

Εάν μέχρι το σημείο αυτό δε συμμετείχαν άλλοι εκπρόσωποι του ΟΤΑ, είναι η κατάλληλη στιγμή για να εξασφαλιστεί η συμμετοχή τους.

Το πρόγραμμα ορίζει ευθύνες σε συγκεκριμένα άτομα και περιλαμβάνει στόχους που αποβλέπουν στον επηρεασμό και την αλλαγή της συμπεριφοράς του κοινού. Ο στόχος αυτός δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη συμμετοχή και τη συμφωνία των ατόμων αυτών.

Στην περίπτωση εφαρμογής του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης στην Κοινότητα της Μακρινίτσας και εφόσον, τα προηγούμενα βήματα ολοκληρώθηκαν με επιτυχία, στη διαδικασία συμπλήρωσης του παρακάτω εντύπου, δεν θα προκύψουν δυσκολίες. Το μεγαλύτερο ίσως ζήτημα που θα ανακύψει είναι η τήρηση των ημερομηνιών – στόχων που είναι και η βασική απαίτηση του συστήματος.

Πίνακας 5.17 : Παρουσίαση εντύπου 15 σχετικά με το πρόγραμμα διαχείρισης

Στήλη 1	Στήλη 2	Στήλη 3	Στήλη 4	Στήλη 5	Στήλη 6	Στήλη 7	Στήλη 8
Κωδ. Αναφοράς	Αντικειμενικός Σκοπός	Στόχος	Δράσεις	Είδος Δράσης	Ημερομηνίες Στόχοι	Ευθύνη	Συναφείς Δραστ/τες
AM 1.1	Συμβολή στο στόχο του ΟΤΑ για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας	Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, κατά ένα μικρό ποσοστό ετησίως	Παρακολούθηση της κατανάλωσης, καταγραφή των ενδείξεων των μετρητών, ενημέρωση του αρμόδιου τμήματος για τυχόν μεταβολές, που μπορεί να επηρεάζουν την κατανάλωση.	Επαναλαμβανόμενη	<i>συμπληρώνεται ανάλογα</i>	<i>συμπληρώνεται ανάλογα</i>	AM 1 Διαχείριση Γραφείου
AM 1.2	Συμβολή στο στόχο του οργανισμού για μείωση της κατανάλωσης ύδατος.	Μείωση της κατανάλωσης ύδατος κατά ένα μικρό ποσοστό ετησίως	Παρακολούθηση της κατανάλωσης, καταγραφή των ενδείξεων των μετρητών, ενημέρωση του αρμόδιου τμήματος για τυχόν μεταβολές, που μπορεί να επηρεάζουν την κατανάλωση.	Επαναλαμβανόμενη	<i>συμπληρώνεται ανάλογα</i>	<i>συμπληρώνεται ανάλογα</i>	AM 1 Διαχείριση Γραφείου

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

5.7 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Στα προηγούμενα υποκεφάλαια, περιγράφηκαν αναλυτικά τα βήματα, προκειμένου να ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός για την εφαρμογή του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης στον υπό μελέτη ΟΤΑ. Το ΣΠΔ θέτει σε εφαρμογή νέες διαδικασίες ή/και βοηθά στον εντοπισμό υφιστάμενων διαδικασιών για τη διασφάλιση της υλοποίησης, της παρακολούθησης και της επικαιροποίησης, όποτε κρίνεται αναγκαίο, των δράσεων. Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα έχουν περιγραφεί στην παρούσα ενότητα, στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζονται οι τέσσερις πυλώνες της περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Σχήμα 5.8: Διάγραμμα απεικόνισης του κύκλου του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης: «Σχεδιασμός – Εφαρμογή – Έλεγχος – Δράση»

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

Το στάδιο του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι το μέρος του συστήματος που προσδίδει πειθαρχία και σκοπό στη διαδικασία. Το ΣΠΔ, ενσωματώνει το *EMAS* στις δραστηριότητες του ΟΤΑ, στοιχείο καθοριστικό για την επιτυχή εφαρμογή του.

5.7.1 Ανάπτυξη του ΣΠΔ σε Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το περιεχόμενο του ΣΠΔ (Σχήμα 5.9), περιλαμβάνει τους τομείς που περιγράφηκαν στα προηγούμενα υποκεφάλαια και προαπαιτεί τη συμπλήρωση των εντύπων που παρατίθενται παραπάνω.

Σχήμα 5.9: Περιεχόμενο του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

Πηγή: *The EMAS Implementation Guidebook*, 2004, ίδιας επεξεργασίας

5.7.2 Ανάπτυξη του ΣΠΔ στην Περίπτωσης Εφαρμογής του, στην Κοινότητα Μακρινίτσας

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται τα Πλεονεκτήματα, τα Μειονεκτήματα, οι Ευκαιρίες και οι Απειλές (*SWOT Analysis*), που ενέχονται από την εφαρμογή του εργαλείου EMAS στην Κοινότητα της Μακρινίτσας, όπως αυτά προσδιορίστηκαν παραπάνω.

Πίνακας 5.18 : Παρουσίαση *SWOT Analysis* (Πλεονεκτήματα, Μειονεκτήματα, Ευκαιρίες και Απειλές, από την εφαρμογή του εργαλείου EMAS στην Κοινότητα της Μακρινίτσας

Πλεονεκτήματα	Ευκαιρίες
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί και το συγκριτικό πλεονέκτημα του ΟΤΑ ⇒ αναγνωρισιμότητα του ΟΤΑ και εγγύτητά του στο αστικό κέντρο του Βόλου ⇒ κομβική θέση στο ηπειρωτικό τμήμα της χώρας ⇒ παραγωγή τοπικών προϊόντων ⇒ μικρός ΟΤΑ με λίγες δραστηριότητες (υπό έλεγχο η χάραξη της πολιτικής) ⇒ σχετικά κλειστό χωρικό σύστημα χωρίς έντονες ροές (<i>inputs – outputs</i>), γεγονός που επιτρέπει την εξέταση της περιοχής σαν οντότητα ⇒ βελτίωση περιβαλλοντικών επιδόσεων ⇒ περαιτέρω προβολή της Κοινότητας ⇒ ευκολία στην εξεύρεση και την πρόσβαση σε νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις ⇒ καταρτισμένο προσωπικό (υπάλληλοι σε ανώτερες βαθμίδες διοίκησης) σε θέματα νομοθεσίας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ «δημιουργία» ενός προτύπου εφαρμογής ΣΠΔ σε ΟΤΑ Β' βαθμού ⇒ στην πιθανότητα συνένωσης της Κοινότητας με άλλους δήμους, θα διαθέτει πλεονέκτημα οργάνωσης ⇒ θέσπιση γενικότερων στόχων που αφορούν την περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής ⇒ εξοικονόμηση πόρων ⇒ ο ΟΤΑ ασκεί σημαντική επιρροή στη δημόσια γνώμη και αντίληψη, επομένως οι καλές πρακτικές θα εφαρμοστούν σταδιακά και σε άλλους τομείς δραστηριοτήτων ⇒ θωράκιση του ΟΤΑ σε ζητήματα που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα ⇒ μετέπειτα δυνατότητα διαχείρισης κινδύνων ⇒ ενθάρρυνση της συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων, στη διαδικασία μερών ⇒ το ΣΠΔ δίνει έμφαση στους ανθρώπους και όχι στις διαδικασίες
Μειονεκτήματα	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ απουσία οργανωτικής δομής ⇒ απουσία προηγούμενης καταγραφής δραστηριοτήτων ⇒ έλλειψη προσωπικού ⇒ ελλιπής ή απουσία κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των αρμοδίων σε ουσιαστικά θέματα διαχείρισης περιβάλλοντος ⇒ έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας στην εφαρμογή παρόμοιων διαδικασιών ⇒ συνήθης αδυναμία συντονισμού των απόψεων και των απαιτήσεων μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ πιθανές κόντρες εσωτερικές που ελλοχεύουν τον κίνδυνο ⇒ υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος ⇒ προοπτικές αειφόρου ανάπτυξης στην περιοχή, οι οποίες δεν αξιοποιούνται με δεδομένο ότι δεν εντοπίζονται οι αρνητικές ή θετικές επιπτώσεις που προκύπτουν ή απλώς πολλές φορές δεν λαμβάνονται υπόψη ⇒ έλλειψη σύμπνοιας απόψεων από τις αντιπολιτευόμενες παρατάξεις ⇒ αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα μεταξύ όμορων ΟΤΑ

Πηγή: ίδιας επεξεργασίας

6. ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το EMAS είναι ένα δυναμικό όργανο για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Με τη βελτιστοποίηση της χρήσης των πρώτων υλών ενός οργανισμού, της μεταφοράς, της ορθολογικής χρήσης υδάτινων πόρων και ενέργειας, της ορθολογικής οργάνωσης αλλά και συστημάτων ανακύκλωσης είναι δυνατόν να ελαττωθούν οι δαπάνες και να επιτευχθεί σημαντική αποταμίευση. Παράλληλα, μειώνεται ο όγκος αλλά και η τοξικότητα των αποβλήτων, η ποσότητες του χρησιμοποιούμενου ύδατος καθώς επίσης και οι εκπομπές των αέριων ρύπων που έχουν ως αποτέλεσμα την ελάττωση των διοικητικών δαπανών με παράλληλη βελτίωση του περιβάλλοντος (<http://www.emaskorinthia.gr/site.php>).

Χιλιάδες οργανισμοί, επιχειρήσεις και δημόσιοι φορείς σε όλη την Ευρώπη, που έχουν καταχωρηθεί στο Μητρώο EMAS συγκεντρώνουν ήδη τα οφέλη, οικονομικά και διοικητικά, και ωφελούνται από τις βελτιωμένες δημόσιες σχέσεις.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να συγκεντρώνει μια χωρική ενότητα, ώστε να μπορεί να εφαρμόσει με επιτυχία ένα ΣΠΔ και να προωθήσει, σύμφωνα με τους κανόνες της αγοράς, την εικόνα της, είναι τα ακόλουθα (Korppé, 2002, Πατσή, 2003) :

- ⇒ Οι κλιματολογικές συνθήκες και το φυσικό περιβάλλον. Με άλλα λόγια το ανάγλυφο του εδάφους, η ποικιλία των βουνών ή των ακτών, η επάρκεια σε υδάτινους πόρους, η ποιότητα της ατμόσφαιρας, η θερμοκρασία και η υγρασία.
- ⇒ Η ιστορία της περιοχής. Δηλαδή ότι αφορά στην ύπαρξη αρχαίων ή νεότερων ιστορικών μνημείων, στα ιδιαίτερα ήθη και έθιμα μίας περιοχής, ο βαθμός οργανωμένης πολιτιστικής δραστηριότητας
- ⇒ Η σύγχρονη τεχνική υποδομή, δηλαδή ο εκσυγχρονισμός συστημάτων τηλεπικοινωνίας, δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης, καθώς και ύπαρξη αθλητικών υποδομών και προσφερόμενες υποδομές υγείας και περίθαλψης
- ⇒ Η ποιότητα της διαμονής με πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα το είδος και η ποιότητα των καταλυμάτων, οι παρεχόμενες υπηρεσίες, η οργάνωση και η ποικιλία της αγοράς, η ασφαλής διαβίωση και τέλος σαφώς το είδος και η ποικιλία των τρόπων και των κέντρων διασκέδασης.

Εφαρμόζοντας το *EMAS*, ο ΟΤΑ που εξετάζεται, καταδεικνύει την επιθυμία του να βρεθεί στην πρώτη γραμμή της βέλτιστης πρακτικής στον τομέα της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Έτσι, στέλνει το θετικό μήνυμα στους δημότες του, ότι υπάρχει η απόφαση της αντιμετώπισης, με σοβαρότητα, των περιβαλλοντικών ευθυνών. Το *EMAS* δεν περιορίζεται μόνο στην ανακύκλωση χαρτιού, στον περιορισμό της κατανάλωσης ρεύματος ή στην δένδροφύτευση. Το *EMAS* θέτει υπό αμφισβήτηση τον τρόπο που η «χωρική ενότητα» διαχειρίζεται τους τρόπους, με τους οποίους επενεργεί, άμεσα ή έμμεσα, στο περιβάλλον.

Εφόσον ενσωματωθεί πλήρως στις δραστηριότητες του ΟΤΑ, το *EMAS*, θα επηρεάζει τους πάντες, από τους οδοκαθαριστές μέχρι και τα ανώτατα διοικητικά στελέχη. Πρέπει να ενσωματωθεί στην καθημερινή λειτουργία του ΟΤΑ και δε μπορεί να λειτουργεί αυτοτελώς, επομένως και κρίνεται πρωταρχικό το βήμα της παρουσίασης μίας ιδιαίτερα προσεγμένης επιχειρηματολογίας, αρχικά, στο σύνολο των δημοτικών παρατάξεων και της διοίκησης, προκειμένου να πειστούν οι αρμόδιοι για την αναγκαιότητα στη προσήλωση της διαδικασίας.

Παρά το γεγονός ότι η εφαρμογή του *EMAS* διασπάται σε διαχειρίσιμα υποσύνολα εργασιών και θέτει τις βάσεις για ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα, δεν παύει να είναι ένα μεγάλο εγχείρημα με απαιτήσεις σε πόρους, τόσο σε χρόνο όσο και σε χρήμα. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι είναι αδύνατο να επιτευχθούν τα όσα «οραματίζεται» το ΣΠΔ μέσα στους πρώτους λίγους μήνες. Θα χρειαστούν αρκετά χρόνια προκειμένου να προσαρμοστεί πλήρως το όραμα του ΟΤΑ και η ενσωμάτωση του *EMAS* στις δραστηριότητές του.

Επιπλέον, η χρήση συμβούλων με εξειδίκευση σε θέματα συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης (ή *EMAS*), κρίνεται απαραίτητη, από τη στιγμή που κατανοούν τη φύση των συστημάτων διαχείρισης και είναι εξοικειωμένοι με τον προσδιορισμό των περιβαλλοντικών πτυχών και της διαχείρισής τους.

Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα που αποκομίζονται από την εφαρμογή του *EMAS* μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες :

Πλεονεκτήματα / Οφέλη για τον Οργανισμό :

- ⇒ Ένας οργανισμός εντάσσεται με αυτό το τρόπο στον ισχυρό και καθορισμένο γεωγραφικά Ευρωπαϊκό χώρο.
- ⇒ Έχει την υποστήριξη και την αντίστοιχη αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- ⇒ Σημειώνει βελτίωση και συστηματοποίηση των διαδικασιών που αφορούν θέματα περιβάλλοντος.
- ⇒ Επιτυγχάνεται η βέλτιστη χρήση των πόρων και η εξοικονόμηση κόστους και ενέργειας, που απαιτείται στις διάφορες δραστηριότητες.
- ⇒ Δημιουργία κινήτρων για μεγαλύτερη συμμετοχή και υπευθυνότητα των εργαζομένων σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ασφάλειας και υγείας.
- ⇒ Αποδοτικότερη διαχείριση των περιβαλλοντικών κινδύνων.
- ⇒ Είναι εφικτή ανά πάσα στιγμή η εναρμόνιση με τα υπόλοιπα διεθνή συστήματα διασφάλισης ποιότητας.
- ⇒ Σημειώνεται βελτίωση της δημόσιας εικόνας του ΟΤΑ λόγω της δημοσίευσης, της περιβαλλοντικής δήλωσης και της περιβαλλοντικής πληροφορίας.
- ⇒ Παρέχεται η δυνατότητα χρησιμοποίησης του λογότυπου *EMAS*, ενός σημαντικού εργαλείου προώθησης στην αγορά.
- ⇒ Αυξημένες επιχειρηματικές ευκαιρίες σε αγορές όπου τα πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες είναι σημαντικά.

Πλεονεκτήματα / Οφέλη για τους Εργαζόμενους :

- ⇒ Η υιοθέτηση του συστήματος είναι εθελοντική, ενώ ο φορέας δεσμεύεται για την συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων του.
- ⇒ Ενημέρωση και εκπαίδευση σε περιβαλλοντικά θέματα
- ⇒ Βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας και υγιεινής στους χώρους παραγωγής (μείωση των ρύπων, των αποβλήτων και του θορύβου, ύπαρξη σχεδίων δράσης για έκτακτα περιστατικά)

Πλεονεκτήματα / Οφέλη για την Κοινωνία :

- ⇒ Παρουσιάζεται βελτίωση του βαθμού οργάνωσης και διαχείρισης της περιοχής και μειώνονται οι άσκοπες δαπάνες.
- ⇒ Αποσκοπεί στη συνεχή περιβαλλοντική βελτίωση της οριοθετημένης επικράτειας της υπό εξέταση χωρικής ενότητας, στην οποία εφαρμόζεται το σύστημα *EMAS*.
- ⇒ Στοχεύει στη μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος και τη μείωση της κατανάλωσης των φυσικών πόρων
- ⇒ Προάγει τη διασφάλιση της τήρησης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

Αυτά τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής του συστήματος προσφέρουν μεγάλη αναγνώριση της ανάληψης πρωτοβουλίας από την πολιτική ηγεσία του ΟΤΑ και προσφέρει ευρεία αποδοχή από τους υπευθύνους της πολιτειακής ηγεσίας και από τους χρήστες του κοινωνικού συστήματος, από τους κατοίκους της περιοχής μέχρι τους επισκέπτες της περιοχής, οι οποίοι γνωρίζουν εκ των προτέρων ότι θα απολαμβάνουν ένα σταθερό επίπεδο ποιότητας.

Τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης - EMAS κατηγοριοποιούνται στους ακόλουθους τομείς :

- ⇒ Οργανωτικά: που σχετίζονται με την θεσμοθετημένη οργανωτική δομή του Δήμου και των Δημοτικών Οργανισμών
- ⇒ Οικονομικά: που σχετίζονται με τους πόρους που μπορούν να διατεθούν για την εφαρμογή του συστήματος και την επίτευξη της απαιτούμενης συνεχούς βελτίωσης
- ⇒ Υποδομής: που σχετίζονται με την υπάρχουσα κτιριακή, τεχνολογική υποδομή και την εξειδίκευση και επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού
- ⇒ Διαδικαστικά: που σχετίζονται με τις προϋπάρχουσες πρακτικές λειτουργίας ή και την μεθοδολογία που υιοθετήθηκε κατά την υλοποίηση του προγράμματος.

Συμπερασματικά, η ικανότητα συμμετοχής της δημόσιας διοίκησης στο EMAS, έγινε ευρέως γνωστή από το 2001, ωστόσο ορισμένοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, κυρίως στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, είχαν εφαρμόσει το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης και νωρίτερα. Σήμερα, πλέον παρατηρείται έξαρση στην υιοθέτηση του EMAS στον τομέα της δημόσιας διοίκησης. Σημαντικό εξάλλου πλεονέκτημα, όπως προαναφέρθηκε, είναι η επιρροή που ασκεί η διοίκηση στην τοπική κοινωνία, από την υιοθέτηση ορθών αρχών και δράσεων προστασίας του περιβάλλοντος, επομένως και προώθηση του δημοσίου συμφέροντος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΈΝΝΟΙΕΣ & ΟΡΙΣΜΟΙ

Στο σημείο αυτό, κρίθηκε σκόπιμο να δοθούν ορισμένες σύντομες περιγραφές όρων και ορολογιών – βάση του κανονισμού EMAS (ΕΚ/761/2001) – που χρησιμοποιούνται στα προηγούμενα κεφάλαια από εδώ και στο εξής :

- ⇒ **Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης EMAS:** Κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου, που επιτρέπει την εκούσια συμμετοχή των οργανισμών, για την αξιολόγηση και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης τους και την παροχή σχετικών πληροφοριών στο κοινό και άλλους ενδιαφερόμενους. Το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, αποτελεί τμήμα του συνολικού συστήματος διαχείρισης του οργανισμού και περιλαμβάνει την οργανωτική διάρθρωση, το σχεδιασμό, τις ευθύνες, τις πρακτικές, τις διαδικασίες, τις διεργασίες και τους πόρους για τη χάραξη, την εφαρμογή, την επιτυχία, την αναθεώρηση και τη διατήρηση της περιβαλλοντικής πολιτικής.
- ⇒ **Περιβαλλοντική Πολιτική:** Οι γενικοί στόχοι και οι αρχές της δράσης του οργανισμού σε θέματα περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της συμμόρφωσης προς όλες τις κανονιστικές απαιτήσεις που αφορούν το περιβάλλον και της ανάληψης δέσμευσης για συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων· η περιβαλλοντική πολιτική προσφέρει το πλαίσιο για τη θέσπιση και την αναθεώρηση των περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων.
- ⇒ **Περιβαλλοντική Επίδοση:** Τα αποτελέσματα της διαχείρισης εκ μέρους ενός οργανισμού των περιβαλλοντικών του πτυχών.
- ⇒ **Συνεχής Βελτίωση των Περιβαλλοντικών Επιδόσεων:** Η διεργασία της βελτίωσης των μετρήσιμων αποτελεσμάτων του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, όσον αφορά τη διαχείριση εκ μέρους ενός οργανισμού των σημαντικών περιβαλλοντικών πτυχών του, με βάση την περιβαλλοντική του πολιτική και τους περιβαλλοντικούς σκοπούς του και στόχους.
- ⇒ **Πρόληψη της Ρύπανσης:** Η χρήση διεργασιών, μεθόδων, υλικών ή προϊόντων που αποφεύγουν, μειώνουν ή θέτουν υπό έλεγχο τη ρύπανση, όπως η ανακύκλωση, η επεξεργασία, οι αλλαγές διεργασιών, οι μηχανισμοί ελέγχου, η αποτελεσματική χρήση των πόρων και η υποκατάσταση των υλικών,
- ⇒ **Περιβαλλοντική Επισκόπηση:** Η αρχική εμπειριστατωμένη ανάλυση των περιβαλλοντικών θεμάτων, συνεπειών και επιδόσεων που σχετίζονται με τις δραστηριότητες ενός οργανισμού.
- ⇒ **Περιβαλλοντική Πτυχή:** Ένα στοιχείο των δραστηριοτήτων, προϊόντων ή υπηρεσιών ενός οργανισμού, το οποίο μπορεί να αλληλεπιδράσει με το περιβάλλον. Σημαντική περιβαλλοντική πτυχή είναι μια περιβαλλοντική πτυχή η οποία έχει ή μπορεί να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές συνέπειες.
- ⇒ **Περιβαλλοντική Επίπτωση:** Οποιαδήποτε αλλαγή στο περιβάλλον είτε αρνητική είτε θετική, η οποία οφείλεται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στις δραστηριότητες, τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες ενός οργανισμού.
- ⇒ **Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα:** Η περιγραφή των μέτρων (αρμοδιότητες και μέσα) τα οποία έχουν ληφθεί ή μελετώνται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών σκοπών

- και στόχων, και ο καθορισμός προθεσμιών για την επίτευξη των περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων.
- ⇒ **Περιβαλλοντικός Σκοπός:** Ο γενικός περιβαλλοντικός σκοπός, τον οποίο επιδιώκει ο οργανισμός και ο οποίος απορρέει από την περιβαλλοντική πολιτική και, όπου είναι εφικτό, ποσοτικοποιείται.
 - ⇒ **Περιβαλλοντικός Στόχος:** Μια λεπτομερής απαίτηση επίδοσης, ποσοτικοποιημένη όπου είναι εφικτό, η οποία εφαρμόζεται στον οργανισμό ή τμήματα αυτού, προκύπτει από τους περιβαλλοντικούς σκοπούς και πρέπει να καθοριστεί και να τηρηθεί προκειμένου να υλοποιηθούν οι σκοποί αυτοί.
 - ⇒ **Περιβαλλοντικός Έλεγχος:** Ένα μέσο διαχείρισης που περιλαμβάνει συστηματική, τεκμηριωμένη, περιοδική και αντικειμενική αξιολόγηση των επιδόσεων του οργανισμού, του συστήματος διαχείρισης και των διεργασιών για την προστασία του περιβάλλοντος, και το οποίο αποσκοπεί: (i) στη διευκόλυνση του διαχειριστικού ελέγχου των πρακτικών οι οποίες ενδέχεται να έχουν συνέπειες στο περιβάλλον, (ii) στην αξιολόγηση της συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική πολιτική συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων του οργανισμού.
 - ⇒ **Κύκλος Ελέγχου:** η χρονική περίοδος κατά την οποία ελέγχονται όλες οι δραστηριότητες ενός οργανισμού.
 - ⇒ **Περιβαλλοντικός Ελεγκτής:** Άτομο ή ομάδα που ανήκει ή όχι στο προσωπικό ενός οργανισμού και ενεργεί για λογαριασμό των ανώτατων διοικητικών στελεχών του οργανισμού, και το οποίο διαθέτει, ατομικά ή συλλογικά, τις αρμοδιότητες και είναι αρκούντως ανεξάρτητο από τις δραστηριότητες που ελέγχει ώστε να μπορεί να κρίνει με αντικειμενικότητα.
 - ⇒ **Περιβαλλοντική Δήλωση:** Παρουσίαση των αποτελεσμάτων που πέτυχε ο οργανισμός έναντι των περιβαλλοντικών σκοπών και στόχων του και στην απαίτηση για συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών του επιδόσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των ενδιαφερόμενων μερών σε θέματα ενημέρωσης.
 - ⇒ **Επαληθευτής Περιβάλλοντος:** Πρόσωπο ή οργανισμός ανεξάρτητο του υπό επαλήθευση οργανισμού, το οποίο έχει διαπιστευθεί ώστε να πραγματοποιεί επαληθεύσεις EMAS.
 - ⇒ **Σύστημα Διαπίστευσης:** Σύστημα για τη διαπίστευση και την εποπτεία των επαληθευτών περιβάλλοντος, το οποίο τελεί υπό τη διαχείριση αμερόληπτου ιδρύματος ή οργανισμού, που έχει ορισθεί η συσταθεί από το κράτος μέλος (φορέας διαπίστευσης), διαθέτει επαρκείς πόρους και αρμοδιότητες και εφαρμόζει 9 κατάλληλες διαδικασίες για την εκτέλεση των καθηκόντων, που ορίζει ο παρών κανονισμός για το εν λόγω σύστημα.
 - ⇒ **Χώρος Δραστηριοτήτων:** ολόκληρη η έκταση σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική θέση, υπό τον διαχειριστικό έλεγχο ενός οργανισμού, ο οποίος καλύπτει δραστηριότητες, προϊόντα και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου των υποδομών, του εξοπλισμού και των υλικών.
 - ⇒ **Αρμόδιοι Φορείς:** οι εθνικοί, περιφερειακοί ή τοπικοί φορείς που ορίζονται από τα κράτη – μέλη, προς άσκηση των καθηκόντων που αναφέρονται στον εν λόγω κανονισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ & ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δήμος Αμαρουσίου (2008) *‘ΣΠΔ, EMAS, στο Δήμο Αμαρουσίου : Περιβαλλοντική Δήλωση, Αθήνα 03/08 – 05 – 2008*
- Αραβώσης, Κ. (2002) *‘Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ISO14001 – EMAS σαν Μέσα Σχεδιασμού, Διαχείρισης και Αξιολόγησης Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων Επιχειρήσεων, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ, Τεύχος 4, σελ. 718 - 731, 2002*
- ΕΚΠΑΑ (2004) *‘Η Οικονομική Διάσταση της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οι διαστάσεις της αγοράς και του περιβάλλοντος στο θεσμικό Κοινοτικό δίκαιο)’, Κείμενο Εργασίας αρ. 31, Αθήνα, Απρίλιος 2004*
- ΕΚΠΑΑ (2004) *‘Οικονομία και Περιβάλλον: Ενσωμάτωση και Αποσύνδεση Πορίσματα Ημερίδας, Κείμενο Εργασίας αρ. 30, Αθήνα, Μάρτιος 2004*
- ΕΚΠΑΑ (2003) *‘Περιβαλλοντικά Σήματα. Σχέδιο Έκθεσης Δεικτών Αειφορίας. Ελλάδα, Αθήνα, 2003*
- ΕΚΠΑΑ (2002) *‘Η Ελληνική Στρατηγική προς την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εισηγητικό Κείμενο 19, Αθήνα, Μάιος 2002*
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2004) *‘Προς μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον, Βρυξέλλες, 11.02.2004, COM(2004)60 τελικό*
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002) *‘Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη, Βρυξέλλες, 13.2.2002, COM(2002)82 τελικό*
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002) *‘Επιλέγουμε ένα πιο οικολογικό μέλλον. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Περιβάλλον Φυλλάδιο, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, Φεβρουάριος 2002*
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1998) *‘Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης’, Βρυξέλλες, 28.10.1998, COM(1998)605 τελικό*
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2009) *‘Κανονισμός 1221/2009 περί της εκούσιας συμμετοχής οργανισμών σε Κοινοτικό Σύστημα Οικολογική Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS) και για την ατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 761/2001 και των αποφάσεων της Επιτροπής 2001/681/ΕΚ και 2006/193/ΕΚ’, Βρυξέλλες, 22.12.2009, L342*
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2003) *‘Σύσταση της Επιτροπής της 10ης Ιουλίου 2003 σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 761/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εκούσια συμμετοχή οργανισμών στο κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS), σχετικά με την επιλογή και τη χρήση των δεικτών περιβαλλοντικών επιδόσεων’, Βρυξέλλες, 23.07.2003, L184*
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2001) *‘σχετικά με κατευθύνσεις για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 761/2001 για την εκούσια συμμετοχή οργανισμών σε κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS) [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(2001) 2503]’, Βρυξέλλες, 17.09.2001, L 247*
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2001) *‘Κανονισμός 761/2001 περί της εκούσιας συμμετοχής οργανισμών σε Κοινοτικό Σύστημα Οικολογική Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS)’, Βρυξέλλες, 24.04.2001, L114*

- European Community (2005) *'The 2005 Review of the EU Sustainable development Strategy: Initial Stocktaking and Future Orientations'*, Brussels, 9.2.2005, COM(2005) 37 final
- Ευρωπαϊκή Οικονομική Ένωση (1993) *'Κανονισμός 1836/93 περί της εκούσιας συμμετοχής των επιχειρήσεων του βιομηχανικού τομέα σε Κοινοτικό Σύστημα Οικολογική Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS)'*, Βρυξέλλες, 10.07.1993, L168
- Κοκκώσης, Χ. (1994) *'Αξιολόγηση Προγραμμάτων: η περιβαλλοντική διάσταση'*, ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, **7/94** Σελ.:45-56
- Μιχαλακοπούλου, Χ. (2004) *'Νομοθεσία για το Περιβάλλον'*, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη 2004
- Μπεριάτος, Η. (2002) *'Χωροταξία ΙΙΙ. Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός και Πολιτική'*, Διδακτικές Σημειώσεις. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Βόλος, 2002.
- Νικολιδάκης, Α. (2009) *'Διερεύνηση Εφαρμογής ενός Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε Παράκτιο Χώρο, στο Δήμο Ρεθύμνης'*, Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Βόλος, 2009
- Παπανικολάου, Ε. (2006) *'Αξιολόγηση των Πολιτικών ως προς την Αειφορία : Μεθοδολογία & Πρακτικές'*, Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Βόλος, 2006
- Πατσης, Κ. (2003) *'Σχεδιασμός Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης : από τη Θεωρία στην Πράξη'*, Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Βόλος, 2003
- Στύλα, Π. (1999) *'Περιβαλλοντική Διαχείριση Επιχειρήσεων, Κανονισμός EMAS – Πρότυπο ISO 14001'*, Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Βόλος, 1999
- Sustainable European Regions Network (2004) *'Cohesive Thinking towards a Sustainable Future'*, Final Report, November, 2004

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕ για το ΣΠΔ EMAS

<http://ec.europa.eu/environment/emas>

Επίσημη ιστοσελίδα Υπουργείου Περιβάλλοντος & Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), πρώην ΠΕΧΩΔΕ για το ΣΠΔ EMAS

<http://www.minenv.gr/emas>

Επιμελητήριο περιβάλλοντος & βιωσιμότητας

<http://www.viron-sustain.gr>

Ιστοσελίδα του Διεθνούς Δικτύου INEM (International Network for Environmental Management)

<http://www.inem.org/>

Ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης:

<http://www.ekpaa.gr>

Ιστοσελίδα του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

<http://www.uom.gr/emas/> και <http://www.greenuniversity.gr/>

Ιστοσελίδα του Global Monitoring for Environment and Security (GMES):

<http://www.gmes.info/>

The EMAS Implementation Guidebook (2004)

http://ubc-action21.net/documents/EMAS%20Implementation%20Guidebook_eng.pdf

EMAS "Toolkit for Local Authorities"

http://ec.europa.eu/environment/emas/local/pdf/la_toolkit_commission_020204_en.pdf

EMAS peer Review for Cities

http://ec.europa.eu/environment/emas/local/pdf/emascities_en.pdf

Interreg IIIC, Ecosind EMAS, Περιβαλλοντική ανάλυση χώρου δραστηριοτήτων σε επιλεγμένο δείγμα τοπικών επιχειρήσεων του Νομού Κορινθίας

<http://www.emaskorinthia.gr>

Πανερωπαϊκή Τοπική Αρχή για την εφαρμογή του EMAS σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

<http://euronet.uwe.ac.uk/emas/main.htm>

Επίσημη ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, Εργαστήριο Διαχείρισης Αποβλήτων, σχετικά με την παροχή βοήθειας σε επιχειρήσεις σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον

<http://www.aegean.gr/environment/eda/Envirohelp/greece/regulations/index.html>

Επίσημη ιστοσελίδα για την εφαρμογή του προγράμματος ECOSERT (European CO-operation for Sustainable Environmental Regional Development) στην Ελλάδα

<http://www.ecocert.gr/>

Κ.Π.Ε. Μακρινίτσας

<http://kpe-makrin.mag.sch.gr>

Φωτογραφία στο εξώφυλλο:

<http://www.gettyimages.com>